

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Lucie Voglová

**Komunitní plánování sociálních služeb na Konicku
se zaměřením na mládež**

Olomouc 2015

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Komunitní plánování sociálních služeb na Konicku se zaměřením na mládež“ vypracovala samostatně a použila jsem prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne 22. dubna 2015

.....
Bc. Lucie Voglová

Děkuji paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za odborné vedení práce. Také děkuji paní Mgr. Pavlíně Pašové za cenné rady a pomoc. V neposlední řadě děkuji své rodině a svému snoubenci za podporu, pomoc a trpělivost, které mi věnovali po dobu mého studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Voglová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Komunitní plánování sociálních služeb na Konicku se zaměřením na mládež
Název v angličtině:	Community planning of social services in the Konice area with a focus on youth
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je zaměřena na problematiku komunitního plánování sociálních služeb týkajících se převážně mládeže. Charakterizuje proces komunitního plánování, v němž se konkrétně soustředí na region Konice. Popisuje možné společensky nežádoucí jevy, kterými je dnešní mládež ohrožena. Vymezuje, jaké služby sociální prevence, může mládež využívat, aby bylo zabráněno vzniku, případně zmírněn dopad, protisociálních jevů.</p> <p>Hlavním cílem práce je prostřednictvím výzkumného šetření zjistit potřebu zřízení nízkoprahového zařízení pro děti a mládež na Konicku.</p>
Klíčová slova:	Sociální služba, komunitní plánování, ohrožená mládež, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, streetwork
Anotace v angličtině:	<p>This dissertation is focused on a theme of social services community planning and especially solving parts regarding a teenagers. It characterizes the process of the community planning in a Konice region and describes an adverse social phenomena which may threaten the young people. The dissertation define possibilities which may be used to help the needy young people neither as a prevention or as a mitigation of these impacts of an adverse social consequences.</p> <p>The main task of my research is to find the necessity of the low threshold facilities for the children and youth by the method of research investigation in Konice area.</p>
Klíčová slova v angličtině:	social service, community planning, youth at risk, Low-threshold facility for children and youth, streetwork

<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha č. 1 - Přehled kriminality mládeže v okrese Prostějov Příloha č. 2 - Přestupky mládeže projednávané Přestupkovým odborem MěÚ Konice Příloha č. 3 - Příklad poskytovatele NZDM v Olomouckém kraji Příloha č. 4 - Příklad poskytovatele streetwork v Olomouckém kraji Příloha č. 5 - Příklad pravidel NZDM a sankcí za jejich nedodržování Příloha č. 6 – Přehled pohybu obyvatelstva ORP Konice v letech 2010 – 2014 Příloha č. 7 – Dotazník Příloha č. 8 – Tabulkové zpracování dotazníkového šetření</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>98 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>český</p>

Obsah

Úvod	9
1 Sociální služby.....	12
1.1 Vymezení pojmu sociální služba.....	12
1.2 Poskytovatelé sociálních služeb, triáda	13
1.3 Financování sociálních služeb	15
2 Komunitní plánování	18
2.1 Komunita	18
2.2 Komunitní plánování sociálních služeb.....	19
2.3 Historie a vývoj komunitní sociální práce v ČR	21
2.4 Proces plánování.....	24
2.5 Systém komunitního plánování v Olomouckém kraji	27
2.6 Charakteristika KPSS na Konicku.....	29
2.7 Sociální služby na Konicku	33
3 Mládež ohrožená společensky nežádoucími jevy.....	35
3.1 Psychologický vývoj dítěte od 11 do 20 let.....	36
3.2 Sociální práce s rizikovou mládeží.....	39
3.3 Poruchy chování	42
3.3.1 Užívání návykových látek	44
3.3.2 Šikana	45
3.3.3 Kriminalita.....	45
3.3.4 Krádeže	46
3.3.5 Vandalismus	47
3.3.6 Rizikové sexuální chování.....	47
3.3.7 Poruchy příjmu potravy	48
3.3.8 Netolismus	48

3.4	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže na Konicku	49
4	Sociální služby pro děti a mládež	51
4.1	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	52
4.1.1	Historie NZDM	52
4.1.2	Poslání NZDM.....	53
4.1.3	Cíle a cílová skupina NZDM.....	53
4.1.4	Rozsah poskytování služby NZDM.....	54
4.1.5	Sociální pracovník NZDM	55
4.1.6	Pravidla v NZDM	56
4.2	Streetwork.....	56
4.2.1	Cíle terénní sociální práce	57
4.2.2	Terénní sociální pracovník	58
4.2.3	Terénní sociální práce s dětmi a mládeží.....	58
5	Praktická část	60
5.1	Demografie Konicka.....	60
5.2	Stanovení cílů výzkumu	62
5.3	Zvolená metodologie	63
5.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření	67
5.5	Rozhovor s koordinátorem KPSS Konicka	79
5.6	SWOT analýza plánovaného NZDM v Konici.....	81
5.7	Výzkumné závěry	82
	Závěr	84
	Seznam použitých zkratk	86
	Seznam odborných zdrojů	87
	Seznam tabulek.....	95
	Seznam grafů	96

Seznam obrázků a schémat.....	97
Seznam příloh.....	98

Úvod

V dnešní době existuje nepřeberné množství sociálních služeb zaměřených na různé skupiny lidí. Ve velkém počtu jsou u nás zastoupeny služby sociální péče zaměřené především na seniory a zdravotně znevýhodněné (bez omezení věku). Zákon o sociálních službách definuje 18 druhů služeb sociální prevence, které jsou však zastoupeny v mnohem menší četnosti než služby sociální péče. Navíc jsou zřizovány ve městech s vyšším počtem obyvatel a pro spoustu potenciálních uživatelů se tak stávají nedostupnými. Menší města sice disponují, především prostřednictvím základních uměleckých škol, plejádou kroužků, kde děti a mládež smysluplně tráví volný čas, ale ty jsou placené a pro mnohé se tak stávají hůře dostupnými. Mnohé děti nebo mládež o nabízené kroužky nemá zájem, protože je chápou jako určitý závazek ve smyslu pravidelné docházky a plnění úkolů. Bylo by potřebné, aby i v menších městech existovaly služby typu nízkoprahových zařízení, kde by děti a mládež mohly smysluplně trávit volný čas a přitom se necítily být svázány přesně stanovenou docházkou. Absenci podobného zařízení pocítuji i v konickém regionu. Kdykoliv procházím kolem konického parku, na jeho obvodových zdech vysedávají mladiství, kouří a často popíjí i alkohol. Cigarety a alkohol jsou v Konici snadno dostupné, fungují zde vietnamské večerky, jejichž pracovníci příliš nerespektují zákaz prodávání alkoholických a tabákových výrobků nezletilým. Ale i přes to, že jim prodavač výrobky neprodá, najdou si spojence z řad dospělých, kteří jim nákup zajistí. Jako další deficit spatřuji nedostatek sportovního vyžití, hřiště jsou složitě dostupná (zamčená a správce tam mládež, bez doprovodu dospělé osoby, nepustí). Tyto problémy na Konici byly, co si pamatuji, také proto jsem si zvolila téma práce „Komunitní plánování sociálních služeb na Konicku se zaměřením na mládež“, kde se zaměřím na mládež a na možnosti využití volnočasového zařízení na Konicku.

Jsem také členkou pracovní skupiny „Rodiny s dětmi“, v rámci procesu komunitního plánování sociálních služeb (dále jen KPSS) na Konicku, jejíž jeden cíl je právě vznik nového, volnočasového, nízkoprahového zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM). Závěrečné výstupy této diplomové práce pak budou zahrnuty do střednědobého plánu a využity jako podklad pro případné zřízení zmiňované služby.

Hlavním cílem diplomové práce je charakterizovat proces komunitního plánování sociálních služeb a prostřednictvím výzkumného šetření zjistit potřebu zřízení NZDM na Konicku. Dílčími cíli, vycházejícími z hlavního, jsou:

- charakterizovat mládež ohroženou společensky nežádoucími jevy,
- definovat služby sociální prevence zaměřené na práci s mládeží,
- zmapovat, jak dnešní děti a mládež tráví volný čas,
- analyzovat, jaké procento žáků a studentů a v jakém věku má zkušenost s užíváním návykových látek,
- zjistit, zda by myšlenka zřízení NZDM v konickém regionu vzbudila zájem potencionálních uživatelů,
- identifikovat, o jaké aktivity v NZDM by byl zájem.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

V teoretické části budu nejdříve definovat sociální službu, která je stěžejním pojmem celé práce. Vznik a fungování sociální služby je závislé na principu triády neboli spolupráce třech subjektů – zadavatele, poskytovatele a uživatele. Zaměřím se také na možné zdroje financování sociálních služeb v České republice (dále jen ČR). Aby nedocházelo k přemíře jednoho druhu sociálních služeb a naopak nedostatku jiného druhu, je potřebné sociální služby cíleně plánovat. K tomu nám slouží KPSS respektive Střednědobé plánování rozvoje sociálních služeb (dále jen SPRSS), čímž se budu zabývat ve druhé kapitole. Zde popíši proces plánování na krajské i obecní úrovni, přičemž se konkrétně zaměřím na Olomoucký kraj a obec s rozšířenou působností (dále jen ORP) Konice. Zvláštní pozornost budu věnovat službám sociální prevence s cílovou skupinou děti a mládež. Navážu kapitolou zaměřenou na děti a mládež ve věku od 11 do 19 let ohrožené společensky nežádoucími jevy. Nejdříve popíšu psychický vývoj této cílové skupiny a následně se budu věnovat sociálně patologickým jevům, se kterými se tato cílová skupina nejčastěji potýká. V závěru teoretické části budu definovat služby sociální prevence zaměřené na děti a mládež, konkrétně NZDM a streetwork.

V praktické části se zaměřím na samotný výzkum. Vzhledem k tomu, že se práce týká oblasti správního obvodu ORP Konice, shrneme si základní demografické údaje o této oblasti. Popíšeme si zvolenou metodologii a charakterizujeme výzkumný soubor. Jelikož bylo potřeba postihnout velké množství respondentů, přiklonili jsme se ke kvantitativnímu výzkumu.

Při psaní diplomové práce budu vycházet především ze Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, dále o odborné publikace, jejichž autoři se zabývají oblastí plánování sociálních služeb, jsou jimi například KRBCOVÁ MAŠÍNOVÁ, POLESNÝ, ROSECKÝ, ORINIÁKOVÁ a HARTL. Problematice mládeže ohrožené společensky nežádoucími jevy se věnuje především MATOUŠEK, MACEK, DOLEJŠ a NIKL. Čerpat budu též z konkrétních plánů sociálních služeb a to Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Konicka pro roky 2013 – 2016 a Střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2009 – 2017.

1 Sociální služby

V dnešní době se setkáváme s mnoha druhy sociálních služeb určených různým skupinám osob. Hodně lidí má o sociálních službách pouze základní povědomí, registrují, že nějaké sociální služby existují, ale poněvadž je nepotřebují, dále se o ně nezajímají a nezřídka je považují za zbytečné. Oproti tomu jsou lidé, kteří jsou na službách závislí a bez jejich existence by nebyli schopni samostatného běžného života. Vzhledem k potřebě sjednocení systému sociálních služeb byl v roce 2006 schválen zákon o sociálních službách (v platnosti od 1.1.2007), který formálně upravuje existenci a fungování sociálních služeb. Z tohoto zákona budeme průběžně v celé práci vycházet. V úvodu nejdříve zaměříme pozornost na sociální služby obecně, v dalších částech práce se budeme již konkrétněji orientovat na služby sociální prevence sloužící dětem a mládeži.

Zákon o sociálních službách rozlišuje tři základní druhy sociálních služeb, a to sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Pro potřeby diplomové práce nás bude nejvíce zajímat třetí skupina – služby sociální prevence, protože právě tam patří služby pro děti a mládež, kterým bude věnována tato práce. Služby sociální prevence mají podle zákona přispívat k zabránění sociálního vyloučení osobám, které jsou jím z důvodu krizové sociální situace, životních návyků, protispolečenského způsobu života a sociálně znevýhodňujícího prostředí ohroženi. Důraz je kladen na ochranu práv a oprávněných zájmů zúčastněných osob. Záměrem je pomáhat osobám překonat jejich tíživé sociální situace a zároveň předcházet vzniku a šíření nežádoucích společenských jevů. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 53)

1.1 Vymezení pojmu sociální služba

Sociální služba je dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách *činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.* (§ 3, pís. a)

Matoušek (2011, s. 9) rozšířil krátké zákonné vymezení a sociální služby definuje jako *„služby, které jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství“.*

Tomeš (2014) ve své publikaci Sociální právo České republiky mluví o sociálních službách jako o činnostech zajišťujících pomoc a podporu osobám ohroženým sociálním vyloučením. Zároveň jsou sociální služby součástí systému prevence sociálního vyloučení a podpory sociálního začleňování. Sociální služby nabízí různé podoby sociální péče pro nezaměstnané občany, a zvláště pro ty, kteří potřebují pomoc jiné osoby k uspokojení svých základních potřeb. Usnadňují překonávat následky nepříznivé sociální situace způsobené oslabením nebo ztrátou schopností z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu, věku, krizové sociální situace, životních návyků a způsob života, které vyvolávají sociální napětí ve společnosti.

Prvotní formy sociálních služeb můžeme sledovat ve středověkých útulcích, špitálech a sirotčincích. Nyní jsou sociální služby vytvářeny ve všech systémech sociální ochrany, kde buď nahrazují sociální dávky, nebo je doplňují. Sociální služba je vždy nákladnější, než poskytnutí peněžní dávky, proto je volena v případě, že se její využití zdá sociálně efektivnější než poskytnutí (pouze) peněžité dávky. V západoevropských a severoamerických zemích se vytvořily dvě skupiny státních a nestátních sociálních služeb, které se vzájemně nepřekrývají. Nestátní služby tak mají větší možnost poskytovat služby lidem, kteří byli společností zavrhnuti (např. alkoholikům a drogově závislým). Finanční prostředky na tyto služby jsou poskytovány na smluvním základě z veřejných financí. (Tomeš, 2010)

1.2 Poskytovatelé sociálních služeb, triáda

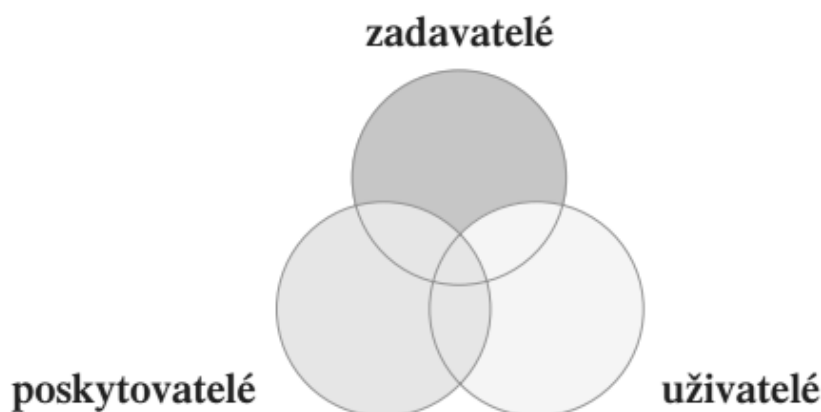
Poskytovateli sociálních služeb jsou dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 6, územně samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další fyzické a právnické osoby a v neposlední řadě ministerstvo a jím zřízené subjekty, které poskytují služby podle téhož zákona. § 78 ukládá, že sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění, tudíž pokud je služba zapsaná v Registru poskytovatelů sociálních služeb (dále jen Registr). Pokud poskytují péči rodinní příslušníci či osoby blízké v domácím prostředí a subjekty, jež nejsou zapsané v Registru, nejedná se o sociální službu dle zákona o sociálních službách

Podle Haláskové (2013) je poskytovatelem ten, jemuž dal zřizovatel na základě zápisu v Registru souhlas s poskytováním sociálních služeb. Jedná se především o tyto právní formy: příspěvkové organizace (zřizované státem, krajem či obcí), ústavy (dříve obecně prospěšné společnosti), spolky (dříve občanská sdružení), církevní organizace (charita, diakonie apod.), obchodní společnosti, družstva a soukromé fyzické osoby.

V souvislosti s poskytovateli sociálních služeb je nutné zmínit další dva důležité subjekty v procesu plánování a poskytování sociálních služeb. Jedná se o zadavatele a uživatele, kteří spolu s poskytovateli tvoří tzv. „triádu“. Princip triády je založen na účasti třech zmíněných subjektů, neboť sociální služba nemůže vzniknout a fungovat jen tak sama o sobě. Někdo ji musí zadat, někdo poskytnout a v neposlední řadě musí mít své uživatele.

Zadavatelé (zřizovateli) sociálních služeb jsou především obce a kraje, které mohou zřizovat sociální služby jako příspěvkové organizace nebo jako vlastní organizační složky bez právní subjektivity. Kraje a obce nesou odpovědnost za zajištění potřebných sociálních služeb na jejich území. Jsou aktivními účastníky procesu, protože ručí za uskutečnění výstupů komunitního plánování. Na základě toho je zřejmé, že jednou z nejpodstatnějších podmínek fungování komunitního plánování je podpora ze strany obce a jejich politických reprezentantů. (Matoušek, 2011)

Uživatelé sociálních služeb jsou lidé ocitající se v nepříznivé nebo tíživé sociální situaci, kteří využívají sociální služby pro ně určené. Pro potřeby komunitního plánování jsou nezbytným článkem, protože zrovna oni mohou vyjádřit svůj názor, své potřeby a zájmy a spolupodílet se na vytváření sociálních služeb tak, aby výsledné nastavení sociálních služeb jim umožňovalo v co nejvyšší míře uspokojovat jejich potřeby. (Vasková, Žežula 2002)

Obrázek č. 1: Triáda

zdroj: vlastní tvorba

Příklad poskytovatelů služeb sociální prevence pro děti a mládež si uvedeme ve čtvrté kapitole.

1.3 Financování sociálních služeb

Každá sociální služba potřebuje ke svému fungování finanční prostředky, ze kterých hradí prostory, v nichž je služba poskytována, energie, mzdy, materiál a další náklady, související s poskytováním služby. Služby sociální péče si z části na své fungování vydělají samy formou příspěvků od uživatelů, zbývající část však musí být dofinancována z jiných zdrojů. Oproti tomu jsou služby, které se na příspěvky od uživatelů spoléhat nemohou, jelikož jsou poskytovány bezplatně, tím pádem jsou odkázány pouze na pomoc „zvenčí“.

Metoda pro získávání finančních prostředků se nazývá fundraising (doslovně můžeme přeložit jako „navyšování fondů či zdrojů“). Bednářová (2003) fundraising definuje jako „cílevědomý, promyšlený proces zaměřený na vyhledávání zdrojů finančních prostředků – sponzorů, institucí poskytujících dotace a granty, nadací, privátních zdrojů apod.“

Financování sociálních služeb je primárně upraveno zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 101 - § 105. Konkrétně v § 101 je uvedeno kdo dotaci poskytuje, jaký je postup pro získání dotací, na jaký účel je poskytována a náležitosti žádosti o dotaci. Do 31.12.2014 dotaci poskytovalo a přerozdělovalo konkrétním službám Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Od 1.1.2015 došlo ke změně, kdy MPSV poskytuje dotace krajským úřadům, které mají za úkol dotaci rozdělit mezi sociální služby nacházející se na jejich území. Dále je v těchto paragrafech uvedeno, že je dotace poskytována pouze registrovaným službám. Kraj může žádat ministerstvo o finanční obnos na účelové dotace přerozdělované krajem. Dotace jsou právně nenárokové.

Sociální služby nestátních neziskových organizací (dále jen „NNO“)¹ jsou financovány z více zdrojů, je to nutné pro jejich dlouhodobou udržitelnost. Nezáleží pouze na počtu zdrojů, ale také na jejich procentuelním zastoupení v celkovém počtu finančních zdrojů. Kdyby byla například organizace financována 70 procenty projektem z Evropské unie, který by měl délku trvání 3 roky, je jasné, že po jeho skončení by bylo fungování organizace ohroženo. V takovém případě musí organizace pokrýt chybějící finance z jiných zdrojů nebo výrazně omezit svoji činnost. (Šedivý, Medlíková, 2011)

¹ „NNO je organizace nezřizovaná státem a na státu nezávislá, která je určena k obecně prospěšné činnosti nebo k neziskové činnosti pro soukromý prospěch. Světová banka považuje za nevládní neziskové organizace kromě nevládních univerzit a výzkumných pracovišť především organizace, jejichž aktivity „zmírňují utrpení, podporují zájmy chudých, chrání životní prostředí, poskytují základní sociální služby nebo vedou k rozvoji komunit“

Rektořík (2010) uvádí čtyři hlavní skupiny zdrojů financování.

- 1) **Členské příspěvky** jsou zdrojem u organizací, které jsou založeny na pravidelných každoměsíčních příspěvcích svých členů. Jedná se především o spolky, profesní komory, politické strany, družstva a některé církve.
- 2) **Příspěvky státního a územních rozpočtů, fondů a nadací** (většinou v podobě grantů) jsou nejdůležitějším zdrojem financování NNO. Ministerstva či kraje vypisují každoročně soutěže, do nichž se NNO mohou přihlašovat a ucházet se tak o dotace. Církve, náboženské společnosti a politické strany mají na příspěvek od státu nárok ze zákona. O finanční příspěvek je možné žádat i nadace a fondy a to nejen české, ale i zahraniční.
- 3) **Dary od občanů a firem.** Některé větší firmy si také vytvořily svůj grantový systém. Pokud u nich chce NNO zažádat o grant, musí předložit písemný projekt obsahující informace o organizaci, jejích posláních a cílech, popis projektu a finanční rozpočet. O udělení grantu potom rozhoduje skupina zástupců firmy. Firmy častěji poskytují zdarma své služby či výrobky, než přímou finanční podporu.
- 4) Poslední, ale významnou skupinou, jsou **tržby z vlastní činnosti**. Sem můžeme zařadit tržby z prodeje výrobků z chráněných dílen nebo také úhrady uživatelů za poskytované služby. Patří zde i výtěžky z různých benefičních akcí, aukcí, plesů, burz apod.

Významnou finanční podporu sociálním službám poskytují **Evropské sociální fondy** (dále jen ESF). ESF je nejstarším ze tří strukturálních fondů Evropské unie². Řídícím orgánem pro ČR je MPSV, které zároveň spravuje Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (dále jen OP LZZ), jenž je jedním ze tří³ českých operačních programů pro čerpání finanční pomoci z ESF. Operační programy (dále jen OP) jsou popisem souhrnných předností, řízení a finančních zdrojů a upřesňují oblasti intervencí na národní úrovni i v jednotlivých regionech dané členské země. Hlavním úkolem ESF je snižování nezaměstnanosti, pomoc při nástupu na trh práce, podpora rovných příležitostí a sociálního začleňování osob. Podporovanými jsou například speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež, etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel nebo rekvalifikace nezaměstnaných. Čerpání finančních prostředků z ESF je realizováno prostřednictvím již zmíněných OP. OP vyhlásí výzvu, do níž se mohou přihlašovat organizace

² Strukturální fondy Evropské unie jsou následující: Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti.

³ další programy řídí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Magistrát města Praha

se svými projekty. Projekt je definován jako „jednoznačná skupina koordinovaných aktivit s jasně daným začátkem a koncem, provedených jednotlivcem nebo týmem za účelem splnění specifických cílů v rámci definovaného času, nákladů a pracovních parametrů“. (Marek, Kantor, 2009, s. 57) Ve výzvě OP jsou specifikovány náležitosti, jaké má daný projekt zahrnovat. Projekty jsou poté posouzeny, nakolik jsou v souladu s textem vyhlášené výzvy a odsouhlaseny či zamítnuty. (Marek, Kantor, 2009, Tauer, Zemánková a Šubrtová, 2009)

Sociální služby v Olomouckém kraji musí být finančně kryty více zdroji, ať již úhradami od uživatelů, zdravotních pojišťoven, z veřejných rozpočtů nebo jiných neveřejných zdrojů. Pro získání dotací od kraje musí poskytovatelé sociálních služeb vznést požadavek na udělení dotace, přičemž v žádném z podprogramů nemůže dostat dotaci vyšší, než byl samotný požadavek. O dotaci z Olomouckého kraje mohou žádat registrované sociální služby, které poskytují služby na jeho území. Dotace je poskytována na základě smlouvy mezi poskytovatelem dotace a jejím příjemcem. Ve smlouvě je upřesněn účel dotace, na který byla poskytnuta. Příjemce dotace je povinen k poskytnuté dotaci vést zvlášť účetnictví a odlišně označovat doklady, aby bylo zřejmé, že s ní výdaje souvisejí. (Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Olomouckého kraje, 2014)

Olomoucký kraj poskytuje dotace ve třech podprogramech:

- 1) *Účelová dotace ze státního rozpočtu na poskytování sociálních služeb* má sloužit k pokrytí běžných nákladů spojených s poskytováním sociální služby v rozsahu stanoveném základními činnostmi u jednotlivých druhů služeb v kraji. Dotaci poskytuje MPSV kraje ve výši určené zákonem.
- 2) *Dotace z rozpočtu Olomouckého kraje určená na poskytování sociálních služeb nestátními neziskovými organizacemi.*
- 3) *Příspěvek zřizovatele příspěvkovým organizacím Olomouckého kraje* je určen výhradně organizacím, které zřizuje kraj. (Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Olomouckého kraje, 2014)

Shrnutí

Obecně jsme si charakterizovali sociální služby. Popsali jsme si tři důležité subjekty procesu plánování a poskytování sociálních služeb, kterými jsou zadavatelé, poskytovatelé a uživatelé. Na proces plánování a poskytování sociálních služeb navážeme další kapitolou. Seznámili jsme se s možnými zdroji financování sociálních služeb. Větší pozornost jsme zaměřili na dotace z ESF a od Olomouckého kraje.

2 Komunitní plánování

„Komunitní plánování je přístup, který říká co, a proces, který říká jak pracovat s komunitou v daném místě při řešení jejich potřeb.“ (Krbcová Mašíňová, Polesný, 2008, s. 6)

2.1 Komunita

Předtím, než se začneme zabývat komunitním plánováním, bychom si měli vysvětlit, co vlastně znamená pojem komunita. Definovat tento pojem není zcela jednoduché, protože v sociologii existuje kolem sta různých definic a pohledů na komunitu. Velký sociologický slovník uvádí ke slovu komunita synonyma společenství a pospolitost. Význam pojmu komunita se s postupem času vyvíjel a měnil svoji podobu. Ve 2. polovině 19. století byla komunita spojována spíše s vesnicí v návaznosti na tradiční společenství lidí, které představovalo lepší uspořádání sociálních poměrů než průmyslová společnost. Později se pojem přesunul do souvislosti s městy, protože nastal jejich prudký rozvoj a bylo potřeba řešit vzniklý problém s etnicky a rasově odlišnými obyvateli okrajů měst. S nástupem moderní společnosti je komunita hledána ve skupinách duchovně blízkých osob, které udržují vzájemné kontakty bez ohledu na prostorovou vzdálenost, která je dělí. Tradiční komunita vykazovala 5 společných základních znaků: Komunita byla jednoznačně prostorově vymezitelná. Členové skupiny byli v příbuzenském vztahu. Skupina dokázala uspokojit potřeby svých členů z vlastních zdrojů. Komunity se chovaly jako mocensky nadřazené celky. Členové komunit byli podobně hodnotově orientováni. Výše zmíněné znaky byly s vývojem moderní společnosti komplikovány a v dnešní společnosti je můžeme najít již jen v doznívající podobě. (Linhart, 1996)

Encyklopedický slovník udává dvě hlediska – sociologické a psychologické. Sociologicky jde o soubor osob, žijících v určitém prostoru, kde vykonávají své denní činnosti a obvykle tvoří samostatný útvar. Psychologicky komunitu vymezuje jako společenství lidí, v němž jsou odstraněny vztahy nadřazenosti a podřazenosti a tím se dosahuje lepší komunikace a spolupráce. (In: Hartl, 1997)

Keller komunitu chápe jako *„sociální útvar charakterizovaný jednak zvláštním typem sociálních vazeb uvnitř, mezi členy, jednak specifickým postavením navenek, v rámci širšího sociálního prostředí.“* (In: Gojová, 2006)

Podobně vymezuje komunitu i Pitnerová (2008, s. 9), která ji definuje „jako sociální útvar lidí, kteří jsou spojeni společnými zájmy nebo problémy, mají specifické postavení ve společnosti a nacházejí se v určité lokalitě (obec, kraj).“

Pro naše potřeby se jeví jako nejvhodnější definice Materové (2012, s. 5) „Komunita je tvořena lidmi, kteří žijí v jednom místě, mají mezi sebou různé sociální vazby a jsou citově vázaní nejen k sobě navzájem, ale též k místu, kde žijí. Zájmy, potřeby a nároky, týkající se kvality života občanů komunity, jsou uspokojovány ve spolupráci s jejími dalšími příslušníky. Jejich zájmy a potřeby se mohou lišit. Lidé musí v komunitě o svých potřebách a zájmech diskutovat, informovat se o možných zdrojích pro jejich naplnění a společně hledat kompromisní řešení, která by alespoň částečně vyhovovala všem a pro nikoho nebyla prohrou.“

2.2 Komunitní plánování sociálních služeb

Od roku 2007, kdy vešel v platnost zákon o sociálních službách, mají vyšší územně samosprávné celky v rámci výkonu státní správy povinnost a obce možnost zpracovávat střednědobé plány rozvoje sociálních služeb. Zákon tím stanovil metodický základ spolupráce zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb neboli triády. Povinnost plánovat (pro kraje) vznikla především z důvodu financování sociálních služeb. Kraje předkládají plány ministerstvu, které jim na jejich základě přiděluje dotace ze státního rozpočtu a kraje je následně přerozdělují mezi poskytovatele sociálních služeb. Obce nemají povinnost zpracovávat střednědobé plány, nicméně pokud plány zpracovávají, je to pro ně výhodnější, protože na základě jejich plánů může kraj přesněji vyčíslit potřebu dotací a zajistit tak finanční prostředky odpovídající jejich potřebám. (Krbcová Mašínová, Polesný et al., 2008)

Samotná metoda komunitního plánování není v ČR žádnou novinkou, jelikož je zaváděna v praxi Ministerstvem práce a sociálních věcí již od roku 1999. Jako první s metodou komunitního plánování přišlo Centrum pro komunitní plánování v Ústí nad Labem, které tuto metodu aplikuje již od roku 1996. (Krbcová Mašínová, Polesný et al., 2008)

KPSS je metoda, za jejíž pomoci je možné plánovat sociální služby na úrovni krajů či obcí tak, aby byly v souladu se zvláštnostmi a potřebami obyvatel dané lokality. Jedná se o veřejný postup, při němž jsou zjišťovány potřeby a zdroje sociálních služeb a jsou vyhledávána nejlepší řešení jejich zabezpečení. Pro metodu je typické kladení důrazu na participaci všech

dotčených subjektů, zakládá se na dialogu a projednávání a vede k dosažení výsledku, který je akceptován a schvalován většinou účastníků. (Rosecký, Oriniáková, 2003)

Bílá kniha v sociálních službách (2003, s. 24) popisuje komunitní plánování jako „plánování komunitou pro komunitu a lidi v ní žijící. Je založeno na jednoduchém principu, že rozhodnutí, která ovlivňují určitou lokalitu a životy lidí, kteří v ní žijí, je nejlepší činit v této lokalitě. Komunitní plánování sociálních služeb je otevřený proces zjišťování potřeb a zdrojů a hledání řešení, které nejlépe odpovídají místním podmínkám, potřebám komunity a potřebám lidí. Na plánování se podílejí zástupci obce, poskytovatelů, uživatelů sociálních služeb a veřejnosti“. Komunitní plánování sociálních služeb je tedy proces, při němž jsou zjišťovány potřeby občanů a hledají se nejlepší řešení pro naplánování sociálních služeb v daném regionu tak, aby odpovídaly jeho specifikům a potřebám.

Podle Havlíka (2007, s. 2) „jde o metodu použitelnou při řešení a plánování řady oblastí. Podstata této metody spočívá ve vzájemné a aktivní spolupráci těch, kterých se daná oblast či téma nějakým způsobem dotýká. V ČR je metoda komunitního plánování využívána zejména při plánování oblasti poskytování sociálních služeb“.

Výsledkem KPSS by měl být systém sociálních služeb na regionální úrovni, odpovídající zjištěným místním potřebám, který reaguje na místní rozdílnosti a zajišťuje efektivní vynakládání finančních prostředků na dané služby. (Odbor 22, 2005)

V souvislosti s KPSS jsme již několikrát zmínili Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb (dále jen SPRSS). Nyní bychom si měli objasnit, co to vlastně SPRSS je. SPRSS je strategický dokument kraje či obce ratifikovaný na dobu tří let. Vychází ze zjištěných potřeb obyvatel daného území a hledá možnosti, jak dosáhnout jejich uspokojení k čemuž využívá dostupné zdroje. Obsahuje výstupy ze zpracovaných analýz (dostupných zdrojů, potřeb uživatelů, finančního zajištění), popisuje metody zpracování plánu a vymezuje kooperaci s obcemi, poskytovateli a uživateli sociálních služeb. Součástí plánu je i charakteristika budoucího očekávaného stavu a souhrn opatření, kterými se má dospět k žádoucímu stavu. Určuje závazky participujících subjektů a způsob, jakým bude sledováno a vyhodnocováno plnění plánu, případně jakým způsobem mohou být prováděny změny v síti poskytování sociálních služeb na daném území. Síť sociálních služeb rozumíme soubor sociálních služeb, které v dané lokalitě přispívají k řešení nepříznivých sociálních situací obyvatel a to v odpovídající kapacitě i kvalitě. Je součástí SPRSS kraje. Ze SPRSS mohou

vycházet akční plány, které se zpracovávají na jeden rok. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 3, h), i))

2.3 Historie a vývoj komunitní sociální práce v ČR

Původ komunitní sociální práce nachází v Anglii, kde se již v padesátých letech 20. století se začalo pracovat na podpoře spolupráce uživatelů s poskytovateli služeb. Snahou vlády bylo přenést zodpovědnost za poskytování sociálních služeb na místní samosprávy a také úsilí o zapojení co nejvyššího počtu lidí do rozhodování. Významný rozmach komunitní péče je zaznamenán v 70. letech, kdy se v Anglii rušila velká zdravotnická zařízení a byla potřeba je nahradit zařízeními sociální péče. Velká Británie používá pro komunitní plánování pojem „community care“, který zahrnuje širší oblast působnosti – nejen sociální péči, zajištění stravy, bydlení apod., ale i zdravotnickou péči. (Kouřilová, 2012)

Prvním průkopníkem komunitního plánování v ČR bylo město Ústí nad Labem, které se v roce 1996 inspirovalo anglickým systémem komunitní péče a začalo na něj navazovat. V Anglii se v té době komunitní péče utíkala do oblasti duševního zdraví, jelikož tam počátkem devadesátých let došlo k přeměně psychiatrické péče. Stejně tak Centrum pro komunitní plánování v Ústí nad Labem začínalo s péčí o duševně nemocné a až postupem času rozšířili okruh na další cílové skupiny. (Krbcová Mašínová, Polesný, 2008)

V roce 2000 navázalo MPSV na Anglii v rámci projektu „Podpora MPSV při reformě sociálních služeb“. Do pilotního programu MPSV pro léta 2000 - 2003 byl zainteresován okres Písek. Zavedené postupy komunitního plánování se v praxi osvědčily, takže na jejich základě byly vytvářeny nové metodiky a koncepce. Poznatky sloužily také jako podklad pro vzdělávání v oblasti komunitního plánování. (Bílá kniha, 2003)

Důležitým strategickým dokumentem, se zaměřením na komunitní plánování sociálních služeb, se v roce 2003 stala Bílá kniha v sociálních službách. Její úsilí je směřováno do stejných oblastí jako komunitní plánování. Jmenuje sedm základních tvůrčích principů, na kterých se má zakládat každá sociální služba:

- 1) *Nezávislost a autonomie pro uživatele služeb - nikoli závislost*
- 2) *Začlenění a integrace - nikoli sociální vyloučení*
- 3) *Respektování potřeb - služba je určována individuálními potřebami a potřebami společnosti, neexistuje model, který vyhovuje všem*
- 4) *Partnerství - pracovat společně, ne odděleně*

- 5) *Kvalita - záruka kvality poskytuje ochranu zranitelným lidem*
- 6) *Rovnost bez diskriminace*
- 7) *Standardy národní, rozhodování v místě* (Bílá kniha, 2003, s. 6)

Pro komunitní plánování se stal zlomovým rokem rok 2007, kdy k 1.1. vešel v platnost zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který ukládá krajům povinnost komunitně plánovat (více viz. podkapitola 2.2). Původně tuto povinnost měly mít i obce, což je motivovalo, aby s plánováním začaly také, avšak v zákoně od toho bylo upuštěno a KPSS pro obce zůstalo na dobrovolné bázi. (Zapojování veřejnosti, 2008)

Z právního hlediska musí být plánování sociálních služeb v souladu nejen s českou legislativou, ale i s právními ustanoveními Evropské unie, která musí splňovat hlavní cíle sociální politiky, ty jsou zakotveny v **Amsterodamské smlouvě**. Prvním souborem navzájem se ovlivňujících reforem řídících sociální politiku byla **Lisabonská strategie** z března 2000, v níž si šéfové vlád vytyčili, že se Evropská unie stane do roku 2010 *"nejkonkurenceschopnějším a nejdynamičtějším hospodářským prostorem světa, který je schopný dosáhnout trvalého hospodářského růstu s početnějšími a lepšími pracovními místy a vyšší sociální soudržností a který bude současně ohleduplný vůči životnímu prostředí"*. (Kok, 2004, s. 2)

Na druhém zasedání Evropské rady v témže roce v Nice byl schválen **Evropský sociální program**, jehož součástí je boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, v jehož rámci byly stanoveny první společné cíle v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení. (Odbor 22, 2010)

O rok dříve, v prosinci 1999, ČR ratifikovala **Evropskou sociální chartu**, čímž se zavázala dodržovat cíle Rady Evropy k dosažení jednoty mezi členskými státy za záměrem ochrany a rozvoje zejména hospodářské a sociální oblasti. Signatáři charty mají za úkol zvyšovat životní úroveň a sociální blahobyt obyvatelstva prostřednictvím příslušných institucí a činností. (Evropská sociální charta, 2000)

V návaznosti na Evropský sociální program byly Ministerstvem práce a sociálních věcí vytvořeny 3 národní plány. První **Národní akční plán sociálního začleňování** (dále jen NAPSÍ) **pro léta 2004 - 2006** shrnoval nejdůležitější problémy, kterým naše republika čelila v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a zveřejňoval cíle, úkoly a opatření vedoucí k jejich odstranění. Hlavními cíli tohoto plánu byly:

- 1) *Zmírňování regionálních nerovností*

- 2) *Usnadnění účasti na zaměstnání a přístupu ke zdrojům, právům, zboží a službám pro všechny*
- 3) *Předcházet rizikům vyloučení*
- 4) *Pomáhat nejzranitelnějším osobám* (NAPSI, 2005)

Druhým byla „*Národní zpráva o strategiích sociální ochrany 2006 – 2008 shrnula problémy, se kterými se ČR potýkala v oblasti podpory sociální soudržnosti, boje s chudobou a sociálním vyloučením, modernizace důchodového systému a systému zdravotní a dlouhodobé péče. Vytyčila cíle a nástroje a vytvořila institucionální mechanismy k jejich řešení.*“ (Odbor 22, 2010)

Skládá se ze tří strategických dokumentů:

- 1) NAPSI, jehož cíli je posílit začlenění osob sociálně vyloučených nebo tím ohrožených a usnadnit jim vstup na trh práce. Podpořit pospolitost rodiny a vyzdvihnout její důležitost a podnítit povědomí o mezigenerační solidaritě a právech dětí. Posledním cílem je rozvoj spolupráce organizací v oblasti sociálního začleňování.
- 2) Národní strategická zpráva o důchodech.
- 3) Národní strategie zdravotní a dlouhodobé péče. (Odbor 22, 2010)

Poslední zpráva, která končí zároveň s Lisabonským procesem⁴, se nazývá *Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování na léta 2008–2010*, navazuje na předchozí zprávu a pokračuje v plnění jejích cílů. Stejně tak, jako předcházející, se skládá ze stejných strategických dokumentů. Hlavní cíle NAPSI obsaženého v tomto dokumentu jsou následující: 1) Rozvíjet sociální práci v oblasti podpory rodin se specifickými potřebami. Pomáhat těmto rodinám k rovnému přístupu ke vzdělání a uplatnění se na trhu práce a ve společnosti a zabránit tak sociálnímu vyloučení. 2) Povzbuzovat procesy veřejné správy tak, aby se snažily zaujmout nestranná stanoviska k problémům chudoby a sociálního vyloučení. Podněcovat spolupráci účastníků politiky sociálního začleňování v oblasti problémů chudoby, zaměstnanosti, bydlení, cizinců apod. (Národní zpráva, 2009)

⁴ následující koncepce pro boj s chudobou a sociálním vyloučením budou již vycházet z nově přijaté Strategie EU 2020

2.4 Proces plánování

Jednotlivé fáze procesu komunitního plánování jsou popisovány a vyučovány v mnoha variantách, ty však nejsou příliš rozdílné, protože se snaží předložit názorný a pochopitelný návrh fází KPSS. (Zatloukal, 2008)

Bílá kniha v sociálních službách (2003) hovoří o třech obecných etapách procesu plánování sociálních služeb. V první etapě se ptá „Kde jsme nyní?“. Tedy jaké sociální služby jsou v daném regionu dostupné, bez ohledu na to, kdo je poskytuje a jaká je charakteristika obyvatelstva v této lokalitě. Druhá etapa má odpovědět na otázku „Kam chceme dospět?“. Jedná se zejména o analytickou část, kdy zvažujeme vědomosti, které máme o obyvatelstvu a sociálních službách dostupných v dané lokalitě, a zároveň priority státní a regionální politiky v oblasti sociálních služeb. Třetí etapa líčí postup „Jak tam dospějeme“. Tato etapa posuzuje úroveň současných sociálních služeb, jejich kvalitu a potřebu změn. Hodnotí zdroje, které jsou k dispozici, a také určuje priority, čeho je potřeba dosáhnout jako první, protože ne vždy jde vyplnit vše najednou. Jedná se tedy o samotnou přípravu akčního plánu, který povede k uspokojování místních potřeb.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) udává šest fází zpracování komunitního plánu:

- 1) *S čím je třeba začít?* Jako první je třeba stanovit si, koho do přípravy komunitního plánu zapojíme. Stanovíme první pracovní skupinu a zvolíme strategii, jakými budeme informovat širokou veřejnost, jak budeme oslovovat další účastníky a jak získáme politickou podporu obcí.
- 2) *Vytvoření řídicí struktury pro komunitní plánování*, to znamená stanovení řídicí skupiny a dalších skupin potřebných pro účely komunitního plánu a sepsání jednacního řádu a pravidel fungování skupin.
- 3) *Porozumění problémům v komunitě*, tedy vytvoření SWOT analýzy a prezentace potřeb, zájmů a cílů všech zúčastněných a nastínění směru rozvoje sociálních služeb.
- 4) *Návrh rozvoje sociálních služeb* spočívá ve stanovení hlavních hodnot v tomto procesu. Stanovují se cíle rozvoje, kterých má být dosaženo a směr k dosažení těchto cílů. Zjišťují se dostupné regionální i nadregionální zdroje financování. S návrhem musí souhlasit většina účastníků komunitního plánování.
- 5) *Strategie rozvoje sociálních služeb* je již plánem konkrétních kroků k dosažení vymezených cílů. V této fázi se zpracovává finální verze komunitního plánu

a je předkládána k připomínkování veřejnosti a následně ke schválení zastupitelstvu obce.

- 6) *Od plánování k provádění* neboli samotná aplikace plánu v praxi. Je informována veřejnost a nadále probíhá mapování terénu a zapojování nových subjektů do komunitního plánování. (Vasková, Žežula, 2002)

Autoři metodiky Deset kroků procesem komunitního plánování dělí proces na tři fáze, které jsou členěny, jak již sám název napovídá, do deseti na sebe navazujících kroků. (viz. Schéma 1)

Schéma č. 1: Deset kroků procesem komunitního plánování

Zdroj: Krbcová Mašíňová, Polesný, 2008, dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6811/01_metodika.pdf

Zatloukal (2008, s. 37-38) hovoří o cyklickém pětifázovém procesu KPSS, přičemž fáze jsou následující:

- 1) Přípravná fáze – probíhá v ní příprava prostředí na vlastní realizaci KPSS.
- 2) Analytická fáze – v této fázi probíhá sběr informací a podstatných dat jako podkladů pro komunitní plán.
- 3) Fáze plánování – zde je v pracovních skupinách zpracováván návrh plánu, který je dáván veřejnosti k připomínkování. Připomínky jsou zpracovány podle předem stanovených pravidel a na jejich základě je vytvořena konečná verze plánu, která se předkládá zastupitelstvu obce ke schválení.
- 4) Implementace plánu – jde o naplňování plánu v praxi, pracovní skupiny stanovují priority a vytváří zpravidla roční realizační plány, které jsou průběžně monitorovány a vyhodnocovány.
- 5) Hodnocení (evaluace) – provádí se vždy po uplynutí roku a celkového období, na které je plán vytvořen. Posuzuje se podle jasně stanovených kritérií a výsledky jsou zveřejněny.

Nyní se podíváme na konkrétní fáze KPSS na Konicku v době od září 2010 do března 2013:

- 1) *Přípravná fáze.* Na podzim roku 2010 byl Operačním programem Lidské zdroje a zaměstnanost podpořen návrh projektu Charity Konice „Podpora střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb“, který byl následně v dubnu 2011 zahájen. V této fázi probíhalo mapování terénu, na základě kterého byl vytvořen Katalog poskytovatelů sociálních služeb na Konicku rozšířený o návazné služby (konkrétně se jedná o oblasti zdravotnictví, školství a kultury). Veřejnost tak mohla být lépe informována a sociální služby se tak staly dostupnější. Rozšířilo se také území působnosti KPSS, především o obec Čechy pod Kosířem, která nespadá do ORP Konice ani Mikroregionu Konicko. Došlo ke zlepšení úrovně komunikace mezi zadavateli, poskytovateli a uživateli. Projekt byl finančně podpořen z rozpočtů zapojených obcí. Obecně prospěšná společnost Partner-SRSS nabídla pomoc ohledně „Kritérií kvality plánování sociálních služeb“. Koordinátorka KPSS Konicka jednala na krajské koordinační skupině o sjednocení výstupů z plánu na obecní úrovni s plánem na úrovni krajské.
- 2) *Analytická fáze* probíhala od dubna 2011 do prosince téhož roku. Došlo v ní k vytvoření pracovních skupin v souladu s principem triády, metodický dohled

nad skupinami plnil krajský metodik. Obyvatelé regionu byli postupně informováni ve zpravodaji a na webových stránkách o postupných krocích KPSS. Jak již název této fáze napovídá, docházelo zde ke zpracování různých analýz. První byla zpracována Sociodemografická analýza území ORP Konice v letech 2007-2011. Následovala Analýza potřeb zadavatelů sociálních služeb na Konicku a Analýza finančních zdrojů sociálních služeb KPSS Konicko. Všechny analýzy byly předloženy pracovním skupinám k připomínkování a posléze schváleny. Výstupem z této fáze bylo zpracování Katalogu poskytovatelů sociálních a návazných služeb Konicka.

- 3) *Tvorba cílů a opatření komunitního plánu* spočívala v tom, že pracovní skupiny aktualizovaly SWOT analýzy, prostudovaly dokumenty o stávajících sociálních službách a na základě toho potom stanovily priority. Opatření byla zaměřena na zachování stávajících sociálních a návazných služeb a na zřízení nových sociálních služeb.

Implementační fáze neboli realizace střednědobého plánu, který byl v předchozích fázích zpracován. V první řadě došlo ke změnám v pracovních skupinách, vytvořila se jejich nová organizační struktura a dohodla se pravidla jejich dalšího působení. Za účelem lepšího dosažení cílů byl vytvořen harmonogram činností a systém monitorování těchto činností. (SPRSS, 2013)

2.5 Systém komunitního plánování v Olomouckém kraji

Jak už jsme si řekli, kraje mají ze zákona povinnost komunitně plánovat a sestavovat střednědobé plány, stejně tak má tuto povinnost i Olomoucký kraj, na jehož území se nachází ORP Konice. Olomoucký kraj začal s komunitním plánováním až v roce 2007 na základě zákonné povinnosti. Od té doby byly vytvořeny 4 SPRSS Olomouckého kraje (dále jen SPRSS OK). První plán na rok 2008 se zaměřoval na popis stávajících sociálních služeb na území kraje, jako podklad mu sloužily obecní komunitní plány. Druhý plán se týkal let 2009 - 2010 a byl sestaven na základě výstupů z pracovních skupin a odpovídal aktuálnímu vývoji sociální oblasti. Většina cílů a opatření střednědobého plánu pro roky 2011 - 2014 se podařila naplnit. K uspokojení zůstávají opatření týkající se investičních činností, které přijdou na řadu během roku 2015. Nyní běží střednědobý plán pro roky 2015 – 2017, který je spolufinancován ESF a státním rozpočtem ČR v rámci OP LZZ. Při jeho zpracování se vycházelo z národních strategických dokumentů a strategických dokumentů Olomouckého kraje. Národní strategické dokumenty v oblasti sociální politiky vedou k nastavení

a sjednocení této oblasti. Tyto dokumenty jsou následně v praxi implementovány příslušnými prováděcími předpisy. Dokument si klade za cíl stanovení směru, kterým se bude ubírat vývoj sociálních služeb v kraji a zároveň stanovuje přednostní oblasti rozvoje sociálních služeb. (SPRSS OK, 2014)

Aktivní účastníci SPRSS OK:

- 1) Rada a Zastupitelstvo Olomouckého kraje – rada projednává návrh a zastupitelstvo schvaluje SPRSS.
- 2) Poradní orgány Rady Olomouckého kraje (Komise) – projednávají návrh a doporučují jej ke schválení.
- 3) Koordinátor SPSS – řídí proces plánování, vyhodnocuje monitorovací zprávy a naplňování procesu. V závislosti na tom podává dílčí písemné zprávy, předkládá finální verzi střednědobého plánu.
- 4) Realizačně manažerský tým – plní roli řídicí skupiny. Jeho úkolem je na základě vyjednávání v pracovních skupinách sestavit Střednědobý plán. Stará se o odbornou a metodickou stránku tvorby projektu. V realizační fázi má potom dohlížet na naplňování stanovených úkolů.
- 5) Krajská koordinační skupina – zabezpečuje propojení krajské úrovně plánování s obecní. Skládá se z obecních koordinátorů KPSS.
- 6) Skupina ORP – skládá se ze zástupců odborů sociálních věcí ORP. Zajišťuje propojení koordinace poskytování sociálních služeb územního správního obvodu ORP s krajskou.
- 7) Manažer pracovní skupiny – je vždy zaměstnancem krajského úřadu a odpovídá za činnost jemu svěřené pracovní skupiny.
- 8) Pracovní skupiny – jejich úkolem je zjišťovat potřeby cílových skupin. Na základě zjištěných potřeb navrhnout zřízení potřebné sociální služby. Zastoupení členů skupiny splňuje princip triády. Olomoucký kraj disponuje šesti pracovními skupinami: Děti, mládež a rodina; Osoby se zdravotním postižením; Senioři; Etnické menšiny a cizinci; Osoby sociálně vyloučené a osoby v krizi; Osoby ohrožené návykovým jednáním. (SPRSS OK, 2014)

V této části se více zaměříme na pracovní skupinu „**Děti, mládež a rodina**“. Cílovou skupinou této pracovní skupiny jsou rodiny s dětmi (bez zdravotního handicapu) a mládež do 26 let vyžadující pomoc a podporu především z důvodu nevyhovujících sociálních a výchovných okolností. Ve vysokém procentu jde o rodiny s nízkou životní úrovní

související s nízkým vzděláním a dlouhodobou nezaměstnaností rodičů. Děti pocházející z těchto rodin postrádají pozitivní výchovné vzory a často se pak potýkají s výchovnými či jinými problémy. Je tedy potřeba věnovat pozornost prevenci sociálně patologických jevů a pomáhat rodinám k navrácení základních rodinných funkcí. Prioritami pracovní skupiny pro období 2015 - 2017 jsou:

- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež,
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi,
- odborné sociální poradenství.

V roce 2013 došlo k novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí a v souvislosti s tím nabyla většího významu činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). OSPOD ORP je důležitým subjektem v práci s uvedenou cílovou skupinou. Novela zákona přinesla větší podporu rodin s dětmi v rámci terénních a ambulantních služeb a zároveň tak zlepšila spolupráci s poskytovateli těchto služeb. I přes aktivní působnost výše zmíněných orgánů a služeb se podíl ohrožených rodin s dětmi stále zvyšuje. V Olomouckém kraji se nachází hned několik sociálně vyloučených lokalit, se kterými se pracuje. Sociální služby zaměřené na ochranu dětí a práci s ohroženými rodinami musí mít jasně smluvena pravidla spolupráce s dalšími orgány působícími na stejném území (s OSPOD, Policií ČR a jinými poskytovateli služeb). (SPRSS OK, 2014)

2.6 Charakteristika KPSS na Konicku

Proces KPSS v konickém regionu započala v roce 2006 Charita Konice, jejími partnery se staly Město Konice a Mikroregion Konicko, tím pádem měla na své straně oba politické subjekty působící na Konicku. Město Konice nabídlo podporu hlavně v oblasti technické a organizační podpory během projektu. Postupem času se zapojila i obec Ludmírov, která nebyla součástí Mikroregionu Konicko. Od července téhož roku se začaly vytvářet projekty k získání dotačního titulu. V září byl projekt podán a následně podpořen. Jeho realizace byla zajištěna prostředky z Evropské unie, a projekt se mohl tedy plynule rozběhnout. V lednu 2007 byla přijata koordinátorka KPSS a zároveň začaly fungovat webové stránky KPSS Konicka. Jako první bylo v rámci projektu v únoru 2007 v Konici otevřeno Mateřské centrum Srdíčko (pozn. to však není registrovanou sociální službou). Byly vytvořeny čtyři pracovní skupiny (Rodiny s dětmi, Senioři, Osoby se zdravotním postižením a Řídící skupina) a schválen pro ně Statut a Jednací řády. Následně se začala mapovat sociální situace na Konicku pomocí SWOT analýzy a sociodemografické analýzy. Probíhaly veřejné osvětové

přednášky a diskuze pro širokou veřejnost na téma komunitního plánování. 12 členů triády prošlo vzdělávacím programem se zaměřením na komunitní plánování. Od června 2007 probíhalo sociologické šetření, které mělo za úkol zmapovat potřeby a přání možných uživatelů. Dalším krokem bylo vytvoření Katalogu poskytovatelů sociálních služeb Konicka. Závěrem roku 2007 na mateřské centrum navázal Klub seniorů v Srdíčku. První čtvrtletí roku 2008 se pracovní skupiny zaměřily na návrhy opatření, které byly následně připomínkovány poskytovateli sociálních služeb, uživateli, obcemi a širokou veřejností. Do roku 2011 došlo k vytvoření monitorujícího systému činností směřujících k naplnění vytyčených cílů. (SPRSS, 2013)

KPSS Konicka při své práci uplatňuje následující principy:

- 1) *Princip triády*, tedy zapojení zadavatelů, uživatelů a poskytovatelů do procesu.
- 2) *Princip rovnosti*, kdy každý má právo vyjádřit svůj názor, aniž by byl jakkoli diskriminován.
- 3) *Princip skutečných potřeb*.
- 4) *Princip „Vše je veřejné“* znamená, že všechny informace týkající se procesu plánování jsou zveřejňovány a každý občan má právo přijít a vyjádřit se k nim.
- 5) *Princip dohody* upřednostňuje v procesu plánování souhlasnou dohodu zainteresovaných stran, v případě, že nedojde k dohodě, musí být stanovena pravidla hlasování.
- 6) *Princip dosažitelnosti řešení* se nezakládá jen na potřebách lidí, ale i na možnosti finanční dosažitelnosti cíle.
- 7) *Princip cyklického opakování* zaručuje pravidelné sledování aktivit a aktualizaci potřeb.
- 8) *Princip kompetence* zabezpečuje jasně danou organizační strukturu a vymezení kompetencí, pravidel a pravomocí.
- 9) *Princip přímé úměry* potvrzuje, že kvalita výstupů je přímo úměrná kvalitě průběhu komunitního plánu. (SPRSS, 2013, s. 7-8)

Na Konicku působí čtyři poskytovatelé sociálních služeb. Tři z nich jsou zaměřeni na služby sociální péče, jsou jimi: Domov pro seniory Ludmírov, p. o., Domov důchodců Jesenec, p. o. a Charita Konice (ta poskytuje dvě sociální služby - domov pro seniory a pečovatelskou službu). Vedení terénních programů a sociálně aktivizačních činností převzala

po Člověku v tísní, o. p. s. organizace Romodrom, o. s., ta však v této činnosti není nikterak aktivní. (SPRSS, 2013)

Pracovní skupiny KPSS Konicka

Součástí procesu komunitního plánování Konicka jsou čtyři pracovní skupiny, z nichž jedna je řídicí a má na starosti vedení procesu KPSS. Pracovní skupiny jsou týmy dobrovolníků a jejich složení odpovídá principu triády. Členové pracovních skupin se procesu KPSS aktivně účastní a připravují podklady pro zpracování komunitního plánu sociálních služeb Konicka, spolupodílí se na realizaci i vyhodnocování navrhovaných priorit, opatření a aktivit. Pracovní skupiny se schází minimálně třikrát ročně. (SPRSS, 2013)

Řídicí skupina

Nejvyšším orgánem KPSS na Konicku je řídicí skupina. Jejím úkolem je připomínkovat a schvalovat výstupy z činnosti pracovních skupin, které jsou v procesu KPSS realizovány či připravovány, a definovat priority v sociálních službách. Skládá se ze zástupců partnerů projektu „Komunitní plánování sociálních služeb Konicka“ a z dalších zástupců uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb na území Mikroregionu Konicko a území ORP Konice. Funguje na principu rovného postavení všech členů a rozhoduje demokratickým způsobem na základě rovného přístupu k informacím. Může delegovat rozhodovací pravomoci. Odpovídá za zapojení veřejnosti, uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů, proto se v maximálním možném počtu účastní důležitých aktivit procesu. Jednání řídicí skupiny se účastní hosté, zejména odborníci a zástupci zainteresovaných subjektů, koordinátor, příp. metodik. Skupina se schází jednou za měsíc. (SPRSS, 2013)

Pracovní skupina „Senioři“

Pracovní skupinu tvoří dva zástupci poskytovatelů, jeden zástupce zadavatele, jeden uživatel a tři další fyzické osoby. Cílovou skupinou jsou muži i ženy starší 65 let se sníženou soběstačností z důvodu věku nebo zdravotního stavu. Vzhledem k tomu, že populace na Konicku stárne (jak vyplývá z demografického přehledu, viz podkapitola 3.3), je potřebné zajistit dostatečné množství odborných sociálních služeb pro tuto cílovou skupinu. Pracovní skupina „senioři“ se proto zabývá zjištěním dostatečných kapacit v zařízeních sociální péče, ale také zabezpečením dostatku služeb zaměřených na aktivní život seniorů a udržení jejich kontaktu se společností. Její cíle jsou udržet a zkvalitnit stávající a návazné sociální služby pro tuto cílovou skupinu a zajistit službu pro seniory vyžadující zvláštní péči. (SPRSS, 2013)

Pracovní skupina „Osoby se zdravotním postižením“

Cílovou skupinu, na kterou se zaměřuje tato pracovní skupina, tvoří osoby se zdravotním postižením, což jsou podle zákona o sociálních službách osoby s tělesným, mentálním, duševním, smyslovým nebo kombinovaným postižením, jehož dopady činí nebo mohou činit člověka závislým na pomoci jiné osoby. Jedná se o dlouhodobý a ve většině případů trvalý stav, který léčbou jde mnohdy zmírnit, ale ne zcela odstranit. Zdravotně postižený může být člověk od narození nebo se jím stát v průběhu života následkem nemoci či úrazu. Obzvláště ve druhém případě je obtížnější si na danou situaci zvyknout a proto je potřeba vytvořit opatření, která vzniklé následky zmenšují. Pracovní skupinu tvoří jeden zástupce zadavatele, jeden zástupce poskytovatele, tři uživatelé a dvě fyzické osoby. Cíle, na něž se skupina soustředí, jsou zajistit nové služby pro osoby se zdravotním postižením a podpořit sociální integraci na Konicku. (SPRSS, 2013)

Pracovní skupina „Rodiny s dětmi“

Tato skupina nás pro účely této práce bude zajímat nejvíce. Je složena z jednoho zástupce za zadavatele, dvou zástupců za poskytovatele a tří fyzických osob. Uživatelé, na které se tato skupina zaměřuje, jsou všechny rodiny s dětmi na Konicku. Pozornost není zaměřena pouze na rodiny, které nějakým způsobem nefungují nebo se ocitají v tíživé sociální situaci, ale hlavně se soustředí na prevenci u prozatím fungujících a bezproblémových rodin, aby se minimalizoval růst tzv. problémových rodin a jedinců. Uživatelé spadající do této skupiny nejčastěji potřebují finanční či materiální pomoc, potýkají se s dlouhodobou nezaměstnaností (s tímto souvisí mnohdy nízké vzdělání a potřeba rekvalifikace), bydlí v neodpovídajících podmínkách a postrádají bezplatné volnočasové aktivity hlavně pro děti a mládež. Cílem této pracovní skupiny je udržet a zkvalitnit stávající návazné služby pro rodiny s dětmi, zabezpečit pro ně komplexní péči, zajistit dostupnost bydlení pro osoby ohrožené sociálním vyloučením a zřídit nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Právě na poslední cíl dané skupiny navazujeme v této diplomové práci. (SPRSS, 2013)

2.7 Sociální služby na Konicku

Katalog poskytovatelů sociálních a návazných služeb Konicka dělí sociální služby na dvě kategorie:

- 1) **Sociální služby dostupné na Konicku**, sem patří domovy pro seniory a pečovatelská služba. Domovy pro seniory jsou v regionu celkem tři – Domov důchodců Jesenec, p. o., s kapacitou 75 míst, Domov pro seniory Ludmírov, p. o. s kapacitou 36 míst a Dům pokojného stáří Bohuslavice s kapacitou 47 míst. Terénní pečovatelskou službu poskytuje Charita Konice a její maximální počet uživatel je 120.
- 2) **Sociální služby dostupné v okolí Konicka**. V tomto případě se jedná především o služby poskytované na území Prostějova, což je pro mnohé potenciální uživatele z Konicka daleko. Služby jsou opět rozděleny na domovy pro seniory, pečovatelskou službu, denní stacionáře pro osoby s psychickým onemocněním, domovy se zvláštním režimem, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče a služby sociální prevence. Poslední skupina je pro naši práci nejpodstatnější, patří sem raná péče, tlumočnické služby, azylové domy, noclehárny, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, kontaktní centra a nízkoprahová denní centra. (Procházková, 2013)

V katalogu je též nastíněn přehled návazných služeb na Konicku a blízkém okolí. Sem jsou zahrnuty domy s pečovatelskou službou, nestátní neziskové organizace působící na Konicku a blízkém okolí a probační a mediační služba (Prostějov). Obsahuje i služby týkající se školství, vzdělávání a zdravotnictví. V závěru publikace je sepsán výčet lékařů působících v regionu. (Procházková, 2013)

Jak je vidět z výše zmíněného výčtu, sociální služby v konickém regionu jsou zaměřeny pouze na péči. Za službami pro děti a mládež si koničtí uživatelé musí dojet až do Prostějova, který je od Konice vzdálen asi 20 km, což je pro většinu nedostupné. V Prostějově se nachází NZDM a Kontaktní centrum. Obě tyto služby poskytuje Sdružení Podané ruce, o. s.

Shrnutí

KPSS je důležitým nástrojem pro rozvoj a vznik sociálních služeb v určitém regionu. Základním prvkem, se kterým je pracováno, je komunita neboli určitá pospolitost lidí se společnými zájmy žijícími na stejném území. Úkolem KPSS je na základě spolupráce zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů postihnout sociální potřeby a možnosti obyvatel

v regionu, kterého se komunitní plánování týká. Komunitní plánování v ČR se inspirovalo anglickým systémem komunitní péče a jeho historie není příliš vzdálená, datuje se do konce devadesátých let 20. století. Od roku 2007, kdy vešel v platnost zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, mají povinnost komunitně plánovat vyšší územní samosprávné celky, ostatní územně samosprávné celky plánují na bázi dobrovolnosti. Proces plánování sociálních služeb je možné rozdělit do několika fází, na jejichž pojmenování se autoři zcela neshodují, avšak obsahově jsou si velice podobné.

Olomoucký kraj zahájil proces komunitního plánování až v roce 2007 v návaznosti na zákon o sociálních službách a v současné době již disponuje propracovanou sítí sociálních služeb. V roce 2006 se i Charita Konice, zaštitěná městem Konice, rozhodla započít proces komunitního plánování. V současné době na Konicku působí tři hlavní poskytovatelé sociálních služeb, kteří se soustředí převážně na služby sociální péče.

3 Mládež ohrožená společensky nežádoucími jevy

Mladí lidé mohou zažívat řadu psychických problémů. Dospívání je doba, kdy dochází k rychlému vývoji a zásadním proměnám po fyzické i psychické stránce. Dospívající se musí často vypořádat s mnoha různými situacemi a neznámými problémy, jako jsou zkoušky, vztahy a jiné nástrahy dospívání. Potřebují si o těchto problémech s někým pohovořit a i když pochází z fungující rodiny, rodiče jsou v tomto věku většinou poslední, komu by své pocity svěřili, obzvláště když se problémy týkají právě rodičů nebo školy. Na dnešní mládež působí mnoho společensky nežádoucích jevů ať už přímo (např. nevhodné party) nebo nepřímo prostřednictvím médií. Příčiny delikventního chování jsou různé, může se jednat o vrozené psychopatologické faktory, vlivy rodiny a sociálního prostředí, v němž dítě vyrůstá, vliv školy atp. Příčinou mohou být též různé hormonální změny, jimiž si dospívající prochází v období adolescence. Dospívající se snaží zapadnout do skupiny vrstevníků nebo mezi dospělé a jsou ochotni pro to udělat cokoli. Členství v partě znamená souhlasit s názory skupiny a přizpůsobit jí svůj způsob života. Pravidla těchto part jsou však velice často v rozporu se společenskými zájmy a členství v nich vede k protisociální a trestné činnosti.

Jako první bychom si měli vysvětlit, co to vlastně společensky nežádoucí nebo sociálně patologický jev je. „*Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškození zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím.*“ (Pokorný, Telcová a Tomko, 2003, s. 11-12) Sociálně patologické jevy mají svou příčinu, původ, průběh a následky, nejedná se tedy pouze o náhodný jev. Významná je u nich role prostředí, ve kterém vznikly a od něhož nemají být oddělovány, jinak by postupy jejich řešení byly bez efektu. Málokdy je při řešení patologických jevů věnována pozornost příčinám, většinou je směřována až k řešení jejich důsledků. To je však chyba, protože mnohdy by šlo sledováním patologických příznaků předejít jejich následkům. (Pokorný, Telcová a Tomko, 2003)

Havlík (In: Sochůrek, 2009, s. 8) chápe sociálně patologické jevy jako „*závažné odchylky od chování, které je pokládáno za „normální“, tj. které je v souladu se schválenými normami, je běžné, pro většinu typické. Jde o takové porušování normy, které překračuje určité*

formálně stanovené nebo neformálně sdílené „hranice“, za nimiž jsou již odchylky vnímány jako ohrožující, pobuřující, neúnosné apod. a nejsou tolerovány.“

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve svých dokumentech používá v souvislosti s dětmi a mládeží raději pojem „rizikové projevy chování“ než sociálně patologické jevy. Důvodem je, že sociálně patologické jevy spadají spíše do sociologie, kde vystihují fatální jevy ve společnosti, kdežto u dětí a mládeže, a to zejména ve školním prostředí, dochází spíše k rizikovému chování. V rámci této práce však budeme používat pojem sociálně patologické jevy.

Určit přesně nejčastěji se vyskytující sociálně patologické jevy u mládeže není zcela jednoduché, jelikož je to oblast těžko statisticky postihnutelná, mnoho těchto jevů se ve společnosti vyskytuje bez toho, že by byly jakkoli zjištěny či zaznamenány. Dříve, než se začneme zabývat konkrétními sociálně patologickými jevy, je potřebné, popsat si vývoj dospívajícího jedince z psychologického hlediska, abychom problematiku lépe pochopili.

3.1 Psychologický vývoj dítěte od 11 do 20 let

Langmeier a Krejčířová (2002) udávají jako období dospívání věk od 11 do 22 let. Probíhají v něm změny z biologického hlediska (od pohlavního dozrání po dokončení růstu), z psychologického hlediska (objevují se tendence o uspokojování nových, sexuálních pudů, jedinec začíná také formálně abstraktně myslet) a také ze sociálního hlediska (změna sociálních vazeb, výběr budoucího povolání apod.). Dnešní doba nasvědčuje dřívějšímu dospívání po biologické stránce, avšak vzhledem ke zvyšujícím se nárokům současné společnosti se stávají déle sociálně a ekonomicky závislími.

Období dospívání dělí na dvě fáze:

- 1) pubescence, která u dívek začíná v 11 letech, u chlapců asi o rok později a končí v 15 letech. Dále tuto fázi dělí na:
 - a) prepubertu, která je význačná zrychlením tělesného růstu a počínajícím pubickým a podpažním ochlupením,
 - b) pubertu, ta končí dosažením reprodukčních schopností
- 2) adolescence, jež začíná kolem 15 let a trvá do 20 až 22 let, dochází v ní k dosažení optimální reprodukční zralosti. (Langmeier a Krejčířová, 2002)

Z hlediska sociálního rozvoje dospívajícího jedince je důležité odpoutání se od přílišné závislosti na rodině, která mu doteď byla útočištěm. Oproštění se od rodiny není pro mnohé

jednoduché, ale je podstatným krokem pro budoucí samostatný život. U každého dítěte odpoutání se od rodiny probíhá jiným způsobem, u některého klidně a pozvolně, u jiného jde o určitou vzpouru proti rodičům. Na jedné straně dochází k odpoutání se od rodičů, na druhé straně je potřeba ochabující vztah doplnit, nahradit vztahy se svými vrstevníky nejdříve stejného (hledání nejlepšího kamaráda) a později opačného pohlaví. Dospívající člověk stále něco hledá, napřed přátele, potom lásku a v neposlední řadě své místo v životě. Zajímá je, co si o nich druzí myslí a přemýšlí nad smyslem života, kam vlastně směřuje jejich existence a čeho by chtěli v životě dosáhnout. (Langmeier a Krejčířová, 2002)

Kozáková (2014) označuje za období dospívání věk od 11 do 22 let a zároveň toto období rozděluje na tři fáze. První fází je prepuberta, která trvá od 11 let o 2-3 roky později na ni navazuje vlastní puberta, která končí dosažením reprodukčních schopností, a na ni navazuje poslední fáze adolescence, trvající do 22 let. V poslední fázi je dokončen tělesný růst a mění se postavení jedince ve společnosti. Období dospívání bývá označováno jako období „emoční lability“, je charakteristické častými změnami nálad (zejména v negativním směru), impulzivním jednáním a nepředvídatelnými a nestálými reakcemi. Vzhledem k náhlým fyzickým změnám dochází k vyšší unavitelnosti a horšímu soustředění, což se projevuje především ve školním prospěchu. Zvláštnosti psychiky dospívajícího vychází z biologických, sociálních a psychických podmínek a snahy dospívajícího se těmto skutečnostem přizpůsobit. Dochází k vymaňování se ze závislosti na rodičích a zároveň k navazování nových vztahů k vrstevníkům. I když rodina v tomto období ustupuje nepatrně do pozadí, je stále poskytovatelem bezpečí a útočiště, do kterého se může dospívající v situaci krize uchýlit. U každého jedince však odpoutávání od rodiny probíhá jiným způsobem. Někteří se odpoutání brání, protože se bojí ztráty rodičovské lásky, jiní se místo navazování vrstevnických vztahů uzavírají více do sebe. Může nastat i situace, že se láska přemění v nenávist a to v případě, kdy se jedinci nepodaří od rodiny včas odpoutat. Nejčastější konflikty, které vznikají mezi dospívajícím a rodiči, se týkají zákazů a příkazů, které dospívající chápe jako omezení. Důležitá je v tomto období také volba povolání. Dítě kolem jedenáctého roku začíná logicky uvažovat nad svými dosavadními představami o budoucím povolání, zvažuje své schopnosti a možnosti dosáhnout vytyčeného cíle. Při volbě povolání je důležitým faktorem názor okolí (nejčastěji rodičů), protože málo které dítě má vytyčené zájmy a dokáže si vynutit volbu povolání bez ohledu na názor okolí.

Názory na periodizaci období dospívání se v literatuře liší, někteří autoři toto období dělí na dvě fáze, jiní na tři. Šimíčková-Čížková (2008) dělí období dospívání na tři fáze –

prepubertu, pubertu a adolescenci. Období dospívání bývá často označováno jako období vzpoury, bouří a stresů, provázející cestu mezi dětstvím a dospělostí. Na dospívajícího jsou v této době kladeny velké nároky ve smyslu přizpůsobení se dospělé společnosti, odpoutání se od rodičů, vytváření nových vztahů, přizpůsobování se vrstevníkům, volby budoucího povolání a vytváření si vlastního pohledu na svět. Společně s těmito požadavky společnosti působí na dospívajícího i vlivy biologické a psychologické, jejich vzájemné působení má potom mnohdy za následek rozkolísanost a konfliktnost jedince. Psychosociální změny jedince v jednotlivých obdobích jsou následující:

- 1) Prepuberta (10 – 13 let) – projevy, typické pro toto období, jsou zapříčiněny rozdílným somatickým a psychickým vývojem a to tak, že somatický vývoj předstihuje vývoj psychický. Dospívající už není svou fyzickou podobou dítětem, ale ještě není, vzhledem k dětinským projevům, přijímán ani jako dospělý. Prepubescent se začíná osamostatňovat a uvolňovat svou závislost na rodičích, u kterých akceptuje spíše racionálnější chování. Přátelské vztahy navazuje spíše s vrstevníky stejného pohlaví, ty jsou často vrtkavé a nestálé. Kontakty mezi chlapci a děvčaty ve vrstevnické skupině jsou ojedinělé. Dívky bývají vývojově vyspělejší, a proto navazují vztahy spíše se staršími chlapci. Chlapci si mezi sebou vytváří party, kde vystupuje vůdce jako přirozená autorita, která svým vlivem často překonává autoritu rodičů.
- 2) Puberta – v tomto období se začínají vyrovnávat rozdíly somatického a psychického vývoje, zpomaluje se fyzický růst a rozvíjí se spíše psychické funkce. Obecně se traduje, že je puberta obdobím krizí a vzdorovitosti a přináší s sebou i mnohé konflikty s dospělými, ale může proběhnout i v relativním poklidu. Tak k tomu dochází k tomu u jedinců, kteří vyrůstali v respektujícím prostředí, kde nezažívali pocity méněcennosti. Sociální vývoj je ovlivněn snahou jedinců o nezávislost, projevující se v tendenci se samostatně rozhodovat a uplatňovat vlastní názor. V diskuzích, ale i v chování se projevuje potřeba názorově se odlišit od svých vychovatelů. Nezávislost mohou projevovat i napodobováním některého chování dospělých jako je kouření, pití alkoholu, přehnané používání vulgarismů, s nimiž mají spojen pocit vlastní dospělosti. Potřeba navazovat nové kontakty je silnější a již není soustředěna hlavně ke stejnému pohlaví. Typická je nutnost patřit do nějaké skupiny, jejíž hodnoty, názory a chování přejímá. Skupinové působení má vliv na utváření vlastní identity a sebevědomí.

- 3) Adolescence – začíná asi v 16 letech, horní hranice je těžko určitelná, jelikož dosažení dospělosti ovlivňuje celá řada faktorů. Při určování horní hranice záleží také na vyspělosti kultur, v méně vyspělých kulturách je jedinec po dosažení určitého věku, za pomoci rituálu, přijat do společenství dospělých. V rozvinutějších civilizacích jsou požadavky na přechod do dospělosti náročnější. Ukazateli dospělosti v těchto kulturách je dosažení právní zletilosti, ekonomická nezávislost a samostatné bydlení. Z toho vyplývá, že nejdůležitější úlohou adolescenta je vytvořit si vlastní totožnost, přijmout normy a morální hodnoty společnosti za své, odpoutat se od závislosti na rodičích a vytvářet heterosexuální vztahy. Neúspěch z navazování vztahů s druhým pohlavím je často snášen velmi těžce, bolestně je prožíváno zklamání z prvních lásek, protože bývá zraňován adolescentův nevyvážený sebecit. U mnohých je také nepříjemně prožíván nedostatek erotických zkušeností, což vede k nižšímu sebehodnocení. Tento nedostatek se snaží kompenzovat jinými aktivitami, které zvyšují jeho sebevědomí.

Dospívání je období, kdy si každý adolescent hledá svou vlastní identitu, která ho bude doprovázet po zbytek jeho života. Toto období bývá bouřlivé nejen pro něj samotného, ale i pro jeho okolí, protože na něj útočí, aby prozkoumal jeho reakce a krůček po krůčku přicházel na základě svých vztahů s ním na to, kdo vlastně je. Důležitá je v této době úloha rodičů, kteří nemají před adolescentem utéct, ale právě naopak být mu na blízku a nabídnout mu svoji pozornost. Reagovat na jeho útoky bez násilí a s respektem se stavět k tomu, co se dospívající snaží svou prostořekostí objevit. Často se stává, že i přes veškerou snahu rodičů, adolescenti trpí přemrštěným pocitem samoty a uzavírají se do sebe. Díky vysoké frustraci vykonávají jen nezbytně nutné činnosti, které jim zajistí, že nebudou mít problémy. Uzavírají se do sebe a jsou snadno zranitelní, sklíčení svým tělem, školním nezdarem i psychickým životem. Chlapci často unikají k počítači a dívky se trápí nad svou tloušťkou. Pokud tato odtažitost trvá několik týdnů a je doprovázena častým pláčem, je potřeba navštívit odbornou pomoc. (Antier, 2004)

3.2 Sociální práce s rizikovou mládeží

Primární příčinu problémů dětí a mládeže nacházíme v původní nukleární rodině. Ohrožení dítěte pramení z nestability rodiny jako sociální instituce, která je následkem nezrálosti rodičů a vysoké rozvodovosti. Dnešní společnost však vnímá problém dítěte a problém rodiny jako dvě odlišné věci. ČR bývá často kritizována za vysoký počet dětí

umísťovaných v ústavní výchově, z čehož vyplývá, že je potřeba zapracovat na novém systému práce s rodinou převážně na úrovni primární prevence. V této oblasti mohou být nápomocny státní, ale především nestátní neziskové organizace zaměřené na práci s rodinou. Stát by měl převzít úlohu v situaci, kdy je již dítě přímo ohroženo situací v rodině nebo rodina vůbec neexistuje. (Procházka In: Gojová, 2009)

Sociální práci s mládeží, u které bylo zaznamenáno společensky nežádoucí chování, vykonávají primárně pracovníci Odboru sociálně právní ochrany dětí, tzv. kurátoři pro mládež.

Sociální kuratela se podle zákona o sociálně právní ochraně dětí zaměřuje především na analyzování situací v oblasti sociálně patologických jevů u dětí a mládeže a navrhování preventivních opatření. Sociální kurátor se účastní přestupkového řízení vedeného proti mladistvému v souladu se zákonem o přestupcích a trestním řízení. Navštěvuje děti, jimž byla nařízena ústavní výchova vzhledem k výchovným problémům, a děti, které mají uloženou ochrannou výchovu nebo byly vzaty do vazby. Stejně tak navštěvuje jejich rodiče. Po propuštění těmto dětem pomáhá k začlenění do společnosti a rodinného prostředí a obnově jejich narušených vztahů. Působí na propuštěného z výkonu trestu tak, aby zabránil recidivitě trestné činnosti. Dětem, zvláště propuštěným z ústavní nebo ochranné výchovy, pomáhá při zajištění následné péče, při tom kooperuje s obcemi, Úřadem práce a poskytovateli sociálních služeb. Spolupracuje s probační a mediační službou, zvláště při zjišťování postojů mladistvého v trestním řízení. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, § 32)

Kurátor pro děti a mládež má za úkol věnovat se dětem z nefunkčních rodin. Dětem, které zanedbávají školní docházku, vedou zahálčivý či nemorální život, požívají alkohol či jiné návykové látky a dětem živícím se prostitucí a páchajícím trestnou činností. V neposlední řadě se věnují také dětem, na kterých byl spáchán trestný čin. Kurátor má dítěti napomáhat překonávat sociálně nepříznivé situace a vlivy se snahou zapojit dítě do společnosti. Ze zákona má povinnost mapovat situace, jak děti tráví volný čas, s kým se stýkají, pozorovat, zda se u nich nevyskytují sociálně patologické projevy a nabízet jim hodnotné volnočasové programy, kde budou smysluplně trávit volný čas. Spolupracuje se školami a subjekty pracujícími s dětmi za účelem zabránění pronikání špatných vlivů na děti. Problémy nezletilého má řešit v prostředí, kde vznikly. Udržuje osobní kontakt s dítětem i jeho právními zástupci. Vzhledem k velkému množství případů však většina kurátorů nemá šanci naplnit všechny povinnosti, které jim zákon ukládá. (Matoušek, 2010)

Starosta ORP zřizuje komisi pro sociálně právní ochranu dětí, která má specifické funkce. Komise podává návrhy a posudky sociálně preventivních programů na ochranu týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí a zabezpečuje projednání případů s touto tematikou v komisi. Komise následně navrhuje opatření pomoci dítěti a rodině. Navrhuje opatření v oblasti ochrany dětí a mládeže před působením sociálně patologických jevů a připravuje preventivní programy pro rizikové skupiny dětí. Posuzuje případy, v nichž byla prováděna sociálně právní ochrana, a vydává k nim stanoviska. (Zákon č. 359/1999 Sb., § 38, srov. Pospíšil a Hutěčka, In: Janoušková, 2007)

V posledních letech se při práci s mládeží (a nejen s ní, ale i dospělými) páchající trestnou činností stále častěji využívá úřadu Probační a mediační služby. Probační služba vykonává dohled nad obviněným (obžalovaným, odsouzeným), kontroluje výkon trestu na svobodě, sleduje chování odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody. Působí na obviněného za účelem navrácení k řádnému životu a zabránění recidivě a poskytuje mu individuální pomoc. Účelem mediace je mimosoudní zprostředkování řešení sporu a urovnání konfliktu mezi pachatelem a poškozeným v souvislosti s trestním řízením. Mediace je možné provádět, pouze pokud k ní oba subjekty svolí. (Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, § 2)

Probační úředník, kromě výše zmíněných činností, může být požádán o vypracování zprávy o mladistvém pachateli. Zpráva má obsahovat informace o míře rozumové a mravní vyspělosti mladistvého. Nemá však jít o zpracování diagnózy, ale podstatných informací vztahujících se k dané oblasti. Účelem zprávy je získání podkladů pro orgány činné v trestním řízení při rozhodování o udělení sankcí nebo opatření. Obsahem zprávy by měly být i postoje mladistvého pachatele ke spáchanému přečinu, zda projevil lítost a má snahu o nápravu. Zjišťovány jsou i postoje rodiny mladistvého pachatele. V případě podezření na rozumovou a mravní nevyspělost, dává probační pracovník podnět ke zpracování psychologického posudku. (Večerka, 2009)

Spolupráci probačního úředníka se sociálním kurátorem nelze jednoznačně určit, je dána rozdílností regionů a lokalit, kde působí. Existují i lokality, kde spolu tyto dva subjekty nespolupracují. Spolupráce je odvozena od rozdílných úkolů, které obě pozice zastávají. Kurátor, na základě dobrovolnosti, klienta doprovází a vymezuje průběh spolupráce. Kdežto probační úředník kontroluje, zda klient plní soudem stanovená opatření, doprovází jen částečně. To je příčinou omezení spolupráce výlučně na určité oblasti. Některé úkoly jsou určeny jen probačním úředníkům, kteří mají povinnost kooperovat s orgány činnými

v trestním řízení, do nichž kurátor nevstupuje, a proto nemá probační úředník potřebu se na něj obracet. (Davidová, 2010)

Novodobou formou práce s ohroženou mládeží je i projekt Systém včasné intervence (dále jen SVI)⁵. Cílem projektu je prevence rizika kriminálního vývoje dětí a mladistvých nebo jeho recidivě, ochrana dětí před trestnou činností, před zanedbáváním, týráním a zneužíváním. Principem práce SVI je týmová spolupráce subjektů, které pracují na případu ohroženého dítěte, rychlá komunikace a přenos informací a kontrola nad činností jednotlivých subjektů. Součinnými subjekty se v tomto případě rozumí zástupci OSPOD, magistrátu, škol, policie, středisek výchovné péče, pedagogicko-psychologických poraden, probační a mediační služby a neziskových organizací. Při práci v SVI není zásadní setkání s klientem, ale včasné předání informací elektronickou cestou. Komunikace však nemůže být založena jen na elektronické bázi, pro osobní interakci odborníků jsou zřízeny tzv. týmy pro mládež. Členové týmu spolu projednávají jednotlivé případy, určují strategie, sestavují individuální plány, zobecňují postupy a určují potřebu existence resocializačních a probačních programů, které jsou dále uplatňovány ve skutečných případech k ochraně dětí a mládeže a zabezpečení naplňování správných funkcí ohrožených nebo nefunkčních rodin. (Květenská In: Červenka, 2011)

S ohroženou mládeží, převážně na úrovni prevence, pracují také sociální pracovníci různých neziskových organizací, ale o tom více ve 4. kapitole.

3.3 Poruchy chování

„Poruchy chování jsou projevy chování dětí a mládeže, které nerespektují ustálené společenské normy. Vyskytují se hlavně u sociálně narušené mládeže, ale také u jedinců s jiným typem postižení. K jejich vzniku přispívá vliv nevhodného nebo nedostatečného výchovného působení a vlivy sociální nebo určité dispozice osobnosti na podkladě centrálního nervového systému (vývojové nebo specifické poruchy chování).“ (Kucharská In: Průcha, 2003, s. 170)

Nikl (2000, s. 51) definuje poruchy chování jako *„souborný název pro skupinu odchylek od normálního, průměrného chování, kdy dítě nebo mladistvý jsou nápadní pro své okolí.“*

Obecně jsou poruchy chování chápány jako negativní odchylky chování od normy, kterou jsou očekávání od jiných osob nebo skupin. Norma nám slouží jako určité měřítko a normalita vyjadřuje stav. Norma může být posuzována z nejrůznějších hledisek – statistického,

⁵ Do projektu je zapojeno 10 českých měst, patří mezi ně i Olomouc.

medicínského, sociologického apod. Jůva (2001) uvádí, že v závislosti na normě lze provádět různé třídění poruch chování se zaměřením na oblast, která nás právě zajímá. Předkládá následující dělení poruch chování:

1) Speciálně pedagogické, etopedické hledisko – charakterizuje poruchy chování jako projevy narušeného vztahu k výchově především u mravně oslabené mládeže. Jde o odchylku v procesu socializace, kdy jedinec normy chápe, ale odmítá je respektovat. Příčiny mohou být různé, výchovná či sociální narušenost, odlišná hodnotová orientace, osobní zájem, nebo že jedinec není schopen ovládat své činy. Nevodné chování se vyskytuje v důsledku neschopnosti navazovat akceptovatelné vztahy. Příčinou mohou být špatné vzory nebo nenaplnění základních potřeb jedince, potřebných ke správnému vývoji (např. bezpečí, jistoty, zajištění apod.). Pokud potřeby nejsou uspokojovány v přirozeném prostředí jedince, hledá jejich naplnění za každou cenu jinde. V souvislosti se speciálně pedagogickým hlediskem dále poruchy chování dělí na:

a) poruchy chování podle stupně společenské závažnosti, tam patří:

- disociální chování – bývá často spojováno s určitým vývojovým obdobím (je přechodné), jedná se o prohřešky proti školnímu řádu, neposlušnost, lži a podobné přestoupení normy, které se však dá vhodným výchovným působením zvládnout,
- asociální chování – nositel takového chování překračuje morální normy společnosti, ale ještě neporušuje zákon. Svým chováním škodí hlavně sám sobě (alkoholismus, narkomanie, sebepoškozování apod.) a jeho náprava je již náročnější, je zapotřebí speciálně pedagogický přístup především v ústavní výchovné péči,
- antisociální chování – nezřídká navazuje na chování asociální. Obsahuje veškeré protispolečenské chování, kdy jedinec nepoškozuje jen sebe, ale i ostatní jedince. Porušuje zákony dané společnosti, projevuje se veškerou trestnou činností (krádeže, vandalismus, zabití apod.). Náprava chování je možná pouze ve výchovném zařízení či vězení.

b) poruchy chování podle věkové kategorie – lze rozdělit na poruchy pro určitý věk typické a chování, které se může vyskytovat ve všech obdobích, názornější je však rozdělení podle věku na:

- dětskou delikvenci/kriminalitu ve věkovém rozmezí od 6 do 15 let. Jde zde především o neposlušnost, záškoláctví, lži a jiné. Nebezpečná je psychická nevyrovnanost, potřeba k někomu patřit, ztotožňovat se s nějakým vzorem, což může vést ke členství v nevhodné partě, která mu nahradí chybějící zázemí,
 - juvenilní delikvenci/kriminalitu, která je vymezena 15. až 18. rokem. Činy této skupiny se svou povahou blíží kriminalitě dospělé populace. Nejčastěji se projevují násilím, výtržnictvím v opilosti a pod vlivem návykových látek, majetkovými trestnými činy apod.
- 2) Sociologické hledisko – hlediskem je míněn jistý druh komunikace se společností, méně bývá kladen důraz na samotnou osobnost a jeho psychiku. Sociologické hledisko dělí poruchy chování na:
- a) sociální deviace – je porušením nebo podstatnou odchylkou od některé sociální normy chování, přičemž je zároveň nutné znát normy dané společnosti, protože to co je někde považováno za deviantní, může jinde být tolerováno. Příkladem sociální deviace může být homosexualita, feminismus, krádeže, alkoholismus apod.
 - b) sociální patologie – jde o společensky nebezpečné chování, které je negativně sankcionováno (např. kriminalita, alkoholismus, prostituce apod.)

Nyní si vyjmenujeme a stručně popíšeme několik vybraných druhů společensky nežádoucích jevů vyskytujících se u mládeže.

3.3.1 Užívání návykových látek

Jako první skupinu rizikového chování dospívajících uvádíme užívání a zneužívání legálních a ilegálních drog. Největším problémem z oblasti legálních drog u mládeže jsou tabákové výrobky a alkoholické nápoje. (Dolejš, 2010) Ke konzumaci alkoholu česká společnost zaujímá stále velice tolerantní postoj. Navzdory tomu, že podávání alkoholu mladistvým je trestně stíháno, má většina dospívajících první zkušenosti s alkoholem před dovršením zletilosti. Jinak tomu není u kouření cigaret. Před 15 rokem mají první zkušenost s kouřením dvě třetiny dospívajících. Z provedených výzkumů vyplývá, že příčinou, proč lidé začínají kouřit, není vlastní volba, ale tlak skupiny, se kterou tráví podstatnou část svého času. Procento uživatelů nelegálních drog se také pomalu zvyšuje. Vyzkoušení drogy (především měkké) se u mladistvých stává společenskou událostí a jistým vrstevnickým standardem.

V osmdesátých letech bylo nejčastějším způsobem užívání drog inhalování, nyní je to kouření nebo nitrožilní aplikace. Mezi nejčastěji užívané drogy patří pervitin, heroin a marihuana. (Macek, 2003)

3.3.2 Šikana

„Šikanování je nebezpečně rozbujelou sociální nemocí ve společnosti, jejímž důsledkem je poškozování zdraví jednotlivce, skupin, včetně rodiny a společnosti vůbec.“ (Kolář, 2005, s. 17)

Podle Dolejše (2010, s. 53) je *„šikana obecnější pojem, který v sobě zahrnuje agresivitu, nepřátelství a hostilitu vůči spolužákům“*.

MŠMT ve svém Metodickém pokynu upozorňuje na to, že šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, ohrožující základní edukační cíle školy. Výskyt šikany ve škole způsobuje ztrátu pocitu bezpečí žáků, který má vliv na podávání výkonů žáka ve škole a vyvážený vývoj osobnosti. Šikana je zákeřná svou, často dlouhodobou, skrytostí. Šikanování definuje jako *„jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.“* V dnešní době se můžeme stále častěji setkat se šikanou prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o *„tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti“*. (MŠMT, 2001)

Martínek (2008) udává, že u šikany často dochází k zaměňování s tzv. teasingem u něhož jde o nevinné škádlení, kdy dochází k běžnému popichování mezi chlapci a děvčaty. I když si na něj děvčata chodí stěžovat, není jim to nepříjemné, ba naopak jim to lichotí.

3.3.3 Kriminalita

Kriminalita mládeže neboli juvenilní delikvence obsahuje trestnou činnost mladistvých ve věku od 15 do 18 let. Zahrnuje též dětskou kriminalitu, které se dopouští děti do 15 let,

a kriminalitu mladých dospělých od 18 do 24 let. V současné době se můžeme setkat s pojmem prekriminalita, jenž vyjadřuje závažnou činnost, kterou kdyby spáchal dospělý, by byla hodnocena jako trestný čin. (Nikl, 2000)

Kriminalita se v uplynulých dvou desetiletích stala masovým sociálním jevem. Z celkové kriminality činí asi 80% majetková trestná činnost. Kriminalita je převážně koncentrována do velkých měst hlavně z důvodu zachování větší anonymity. Obyvatelstvo měst je tak více ohrožováno pouličními krádežemi, vloupáním, krádežemi aut a předmětů z nich. Děťští a mladiství pachatelé zaujímají stále větší podíl na celkové trestné činnosti. Způsob trestné činnosti mládeže je výrazně ovlivněn věkem (psychickou vyzrálostí, zkušenostmi). Zvláštnosti páchání trestné činnosti mladistvými se projevují ve výběru předmětu útoku. Trestná činnost není stoprocentně naplánovaná, často probíhá impulzivně a převážně ve skupinách. Mnohdy je konána pod vlivem návykových látek, které stupňují agresivitu a mladiství pachatelé jsou pak nepřiměřeně tvrdí. (Mühlpachr, 2008)

Kromě majetkové trestné činnosti narůstá i podíl prostituce mladistvých, obchodu s pornografií a násilných trestných činů (vč. vražd), jež jsou převážně rasově a nacionalisticky motivovány. (Macek, 2003)

3.3.4 Krádeže

Krádeží rozumíme úmyslné, ale i neúmyslné přivlastňování si cizích věcí. Malé děti nechápu rozdíl mezi vlastnictvím svým a cizím. Časem, až začnou chápat význam pojmu, bývá závažnost hodnocena podle věku a psychické vyzrálosti dítěte, také podle ceny odcizené věci a podle toho, jestli se čin opakuje apod. Jiným způsobem bude souzena jednorázová krádež a opakovaná a rozdílně se bude pohlížet i na krádež spáchanou dítětem a dospělým. Krádeže můžeme rozdělit na:

- a) příležitostné – jsou charakteristické neovladatelnou potřebou věc vlastnit,
- b) pravé – typická je pro ně plánovitost a promyšlenost. Krádež pachateli přináší zisk a to buď v podobě vlastnictví věci, nebo získání obdivu kamarádů.
- c) loupež – při loupeži dochází k použití násilí či výhružek za účelem získání věci.
- d) kleptomanie – jedná se spíše o psychickou poruchu. Kleptomani jedná impulzivně a často bez plného vědomí. Věci se následně snaží zbavit. (Nikl, 2000)

3.3.5 Vandalismus

Vandalismus je druh agrese, která se projevuje záměrným ničením cizích věcí (veřejných i v osobním vlastnictví), přírody a kulturních hodnot. Motivací k tomuto chování může být msta, zloba, nenávisť k určitým společenským skupinám, symbolům či společnosti celkově. Jiná definice vandalismu charakterizuje jako logicky nezdůvodnitelné ničení různých věcných hodnot, zpravidla jen pro potěšení z ničení. Objekt k ničení bývá vybírán záměrně, ale i naprosto náhodně poddávající se okamžitým podnětům. Činnost je typická pro dospívající chlapce, převážně pod vlivem part, které ničí běžně dostupné věci a zařízení (veřejné budovy, vagóny, zastávky, apod.). Podnětem k ničení věcí může být nejen radost, ale také jistá seberealizace nebo získání obdivu od skupiny. Jistou formou vandalismu je i sprejství. (Sochůrek, 2009)

3.3.6 Rizikové sexuální chování

Jak jsme si již zmínili v předchozí podkapitole, pro období dospívání je charakteristický vývoj a dozrávání sexuálních pohlavních znaků. V návaznosti na to dochází ke zvýšené potřebě sexuálního uspokojení, což však s sebou přináší mnohá rizika, která mohou trvale ovlivnit další psychický a sociální vývoj adolescenta. Dospívajícímu se naskytují nové mezilidské vztahy, které mohou vést k sexuálnímu styku před 15. rokem, nechtěnému těhotenství a následně k potratu, k rozhodům, které v tomto věku mohou vést až k sebevražedným sklonům, prostituci, nakažení pohlavně přenosnou nemocí atd. (Dolejš, 2010)

Miovský (2010, s. 76-77) považuje rizikové sexuální chování za „*soubor behaviorálních projevů doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik*“. Jedná se přitom o běžně se objevující jevy v populaci, jako nejčastější můžeme zmínit nechráněný pohlavní styk s náhodnou známostí, časté střídání sexuálních partnerů, sexuální praktiky provozované v nevhodných hygienických podmínkách nebo v kombinaci s užíváním návykových látek atd. Řadí sem i nové trendy, jež nemají dopad pouze na zdravotní stránku. Jsou jimi pořizování a zveřejňování (např. na internetu) intimních fotografií či videí s rizikem jejich zneužití.

Macek (2003) uvádí, že z provedených výzkumů vyplynulo, že pouze 10% sexuálně aktivních adolescentů při styku používá kondom, což s sebou přináší stále velké riziko nákazy sexuálně přenosnými chorobami. Také uvádí, že nejohroženější skupinou, v oblasti rizikového

sexuálního chování, je mládež kolem 15. roku života, která nebere hrozby tohoto stylu života příliš vážně nebo je málo informovaná o možnostech nebezpečí.

3.3.7 Poruchy příjmu potravy

Mnoho adolescentů v období dospívání řeší svoji postavu, která, i když je v mezích normy, se jim zdá abnormální. Mají potřebu shodit „nadbytečná“ kila co nejdříve a proto se přiklání k radikálním krokům, které jim pomohou dosáhnout vysněného cíle v krátkém časovém intervalu. Jedná se buď o hladovění, nebo naopak přejídání se a následné vyzvracení přijatého jídla. Dvěma nejzřetelnějšími syndromy poruchy příjmu potravy, dle Americké psychiatrické asociace, jsou mentální anorexie a mentální bulimie.

Mentální anorexie je porucha příjmu potravy charakterizovaná úmyslným snižováním tělesné hmotnosti hladověním. Přičemž nechutenství nebo oslabení chuti k jídlu není primárním důvodem k hladovění, ale dostavuje se až jako sekundární důsledek. Bulimie je charakteristická opakujícími se záchvaty přejídání se se snahou zabránit tloustnutí vyvoláním zvracení po každém jídle nebo nadměrném užívání projímadel. (Krch, 2005)

3.3.8 Netolismus

Netolismus je termín označující „závislost na tzv. virtuálních drogách. Patří sem především počítačové hry, sociální sítě, internetové služby, videa, televize atd. Jedná se o závislost psychickou ne fyzickou, jak tomu je u konzumace běžných drog (alkoholu apod.).“ (Kopecký, 2011) Největší hrozbou se stávají online hry, tedy hry, kdy se sejde tisíce hráčů v jednom virtuálním světě. Lákavé a zároveň nebezpečné na těchto hrách je, že nikdy nekončí, její programátoři vymýšlí stále nové a nové úkoly. Během hraní těchto her může dojít k uspokojení všech potřeb (podle Maslowovy hierarchie potřeb). Při neúspěchu může hráč hru opakovat, dokud se mu nepodaří dosáhnout cíle a fyziologické potřeby jsou jednoduše potlačeny.⁶ Děti a mládež se během hraní mohou dostávat až do transu, ztrácí pojem o reálném čase, neplní úkoly, když nemají v dosahu počítač, zažívají pocit prázdnoty nebo o něm aspoň přemýšlí apod. Následky netolismu mohou nést jak po tělesné (onemocnění očí, bolesti zad atd.), tak po psychosociální (oslabení interpersonálních vztahů, poruchy paměti, větší náklonnost k užívání drog apod.) stránce. (Kopecký, 2011)

⁶ Pozn.: Mimořádná nejsou ani úmrtí při hraní online počítačových her. Člověk je natolik zabrán do hry, že nespí, nepřijímá stravu ani vodu, nevylučuje a následkem celkového vyčerpání, vyhladovění a dehydratace umírá přímo při hraní hry.

Útočiště ve virtuálním světě hledají především ti, co mají potřebu naplnit své ambice a představy a nezáleží jim na tom, zda to bude v reálném či nereálném světě. Uspokojení potřeb ve virtuálním světě s sebou přináší menší rizika, zároveň zůstává zachována anonymita, a proto se tento svět zdá být bezpečnější. (Pokorný, Telcová a Tomko, 2003)

3.4 Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže na Konicku

Zjistit statisticky zaznamenané informace o sociálně patologických jevech u dětí a mládeže v ORP Konice je velice náročné, obzvláště co se týče skutkové podstaty.

Od kurátorky pro děti a mládež Odboru sociálně právní ochrany dětí v Konici bylo zjištěno, že v roce 2014 se zabývala čtyřmi trestnými činy a čtyřmi přestupky spáchanými mládeží a udělila pět výchovných opatření. Ovšem čeho se případy týkaly konkrétně, nemohla, z důvodu pracovní mlčenlivosti, sdělit. Údajně se zpřísnila pravidla týkající se podávání informací a tyto údaje nemohou sdělovat.

Policie ČR (dále jen PČR) vede statistiky, co se do velikosti regionu týče, minimálně na okresní úrovni. Přesněji řečeno podle územní působnosti Okresních státních zastupitelstev, ale ne na úrovni jednotlivých ORP. Ve statistikách PČR lze zjistit skutkovou podstatu činů páchaných nezletilými, i v jakém věkovém intervalu se těchto činů dopustili, nicméně pouze podle okresu. Statistický přehled činů páchaných mládeží v prostějovském okrese je připojen Přílohou č. 1.

Ze sdělení Živnostenského odboru Městského úřadu v Konici, přestupkového oddělení vyplynulo, že je každoročně v SO ORP Konice projednáváno průměrně 5 přestupků mládeže, avšak čeho se přestupky týkají nebylo sděleno. (více viz. Příloha č. 2)

Shrnutí

V dnešní době na děti a mládež působí nepřehledné množství společensky nežádoucích jevů, které, pokud se jim dítě poddá, mohou mít fatální následky. Období dospívání je složitý proces charakteristický velkými změnami po fyzické i psychické stránce jedince. Dochází k dozrávání pohlavních orgánů, s čímž je spojena potřeba uspokojovat sexuální pudy. Po psychické stránce dochází k častým hormonálním bouřím, což způsobuje velké výkyvy nálad. V období dospívání se dítě snaží osamostatnit, prosadit své vlastní názory, a tak se mnohokrát dostává do konfliktů s rodiči a dospělými celkově. Většina dětí má tendence oprostít se od rodičů, ale zároveň potřebují někam patřit. Vyhledávají různé vrstevnické party,

které na ně nemusí mít vždy dobrý vliv. Pod nátlakem skupiny jsou schopni uchýlit se k rizikovým formám chování až páchání trestné činnosti. S mládeží zasaženou rizikovými formami chování pracují kurátoři pro mládež. V případě spáchání trestného činu je do procesu, kromě policie a soudů, zapojena i Probační a mediační služba, která má napomáhat snazšímu vyřešení případu. Podchytit statisticky výskyt sociálně patologických jevů u dětí a mládeže je velice složité, jelikož se mnoho jevů ve společnosti vyskytuje bez toho, že by byly statisticky zaznamenány.

4 Sociální služby pro děti a mládež

Na dnešní mládež působí nepřehledné množství sociálních vlivů od rodinného prostředí přes vrstevnické skupiny až po média. Dítě je ochotné, ve snaze někam patřit, udělat cokoli bez ohledu na následky svých činů a dostává se tak mnohdy do konfliktu se zákonem. Cílem služeb sociální prevence je předejít těmto protispoločenským jevům, zabezpečit smysluplné trávení volného času a zároveň poskytnout dospívajícímu pocit sounáležitosti.

Zákon služby sociální prevence definuje souhrnně jako „*služby napomáhající zabránění sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů*“. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 53)

Ze služeb sociální prevence, definovaných zákonem o sociálních službách, nás pro účely této práce budou zajímat NZDM a streetwork.

Pro NZDM a streetwork, které si níže více popíšeme, je typický „princip nízkoprahovosti“ tzn. umožnění maximální dostupnosti služby cílové skupině. Snaží se o odstranění všech překážek (prostorových, časových, finančních a psychologických), které by bránily služeb využívat. Nízkoprahové služby jsou poskytovány anonymně. Podmínkou není žádná registrace uživatelů a veškerá dokumentace obsahující osobní údaje uživatele je vedena jen s jeho souhlasem a může do ní kdykoliv nahlížet. Pojem „nízkoprahový“⁷ je ryze český. V zahraničí se setkáváme s termíny, označující podobná zařízení, jako jsou „Open club, Youth club, Offenklub“ apod. (ČAS, 2008)

Příklad poskytovatelů NZDM a streetwork v Olomouckém kraji uvádíme v Příloze č. 3 a 4.

⁷ autorem je Petr Klíma, 1995

4.1 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

NZDM je služba sociální prevence zabývající se dětmi a mládeží ve věku od 6 do 26 let, kteří jsou ohroženi společensky nežádoucími jevy. Může být poskytována buď ambulantně, nebo terénně. Cílem služby je zlepšování kvality života předcházením sociálních a zdravotních rizik způsobených jejich životním stylem. Má jim umožnit lepší orientaci v jejich sociálním prostředí a pomáhat vytvářet podmínky potřebné k řešení jejich životní situace. Služba musí dle zákona poskytovat výchovné, vzdělávací, aktivizační a sociálně terapeutické činnosti, má zabezpečit zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomáhat při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. (Zákon 108/2006 Sb., § 62)

Bednářová (2000) mluví o nízkoprahových centrech jako o zařízeních sloužících rizikovým dětem a mládeži pro společné trávení volného času s nabídkou sociální intervence a pro podporu jejich rozvoje samostatnosti a společenské spoluzodpovědnosti. Provozovatelem těchto zařízení může být KÚ, MěÚ nebo nejčastěji nestátní organizace.

Matoušek (2011) přikládá nízkoprahovým zařízením velký význam při prevenci protisociálního chování a při rozvoji prosociálních zájmů.

„Zařízení mají charakter klubových prostor, kam mohou cílové skupiny docházet. Jsou propojena s prací streetworkerů (terénních sociálních asistentů) zaměřených na děti a mládež. Součástí nabídky jsou volnočasové aktivity (především typu hraní stolního fotbalu apod.), významnými výkony jsou sociální služby realizované v rámci kontaktní práce. Ta je hlavním nástrojem tohoto typu služby.“ (Hezog, 2009, s. 258)

4.1.1 Historie NZDM

Historie NZDM v ČR je poměrně krátká. V roce 1994 byla na obcích zaváděna funkce sociálního asistenta – streetworkera. Od začátku se tito asistenti potýkali s problémem neexistence zázemí, kam by mohli posílat uživatele z řad nudící se mládeže, co jim poskytnout jako náhradu vysedávání a pokuřování na veřejných prostranstvích. Problematiku dětí a mládeže, které nenavštěvovaly klasické volnočasové instituce (např. lidové školy umění, domy dětí a mládeže, sportovní kluby, apod.) tehdejší společnost nějak neřešila. Projevilo se, že tzv. neorganizovaná mládež nemá prostor, kde by se scházela se svými vrstevníky, a proto se shromažďuje v parcích, na autobusových zastávkách apod. Z těchto podnětů začala vznikat občanská sdružení, která provozovala kluby pro tuto cílovou skupinu.

První pracovní skupina NZDM vznikla v roce 2001 při České asociaci streetwork (dále jen ČAS). Skupina vytvořila standardy NZDM, ze kterých pak vycházela další NZDM. Od roku 2006 jsou pak NZDM ukotveny i v Zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jako služba určená dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími vlivy. (Racek, Herzog, In: Klíma, 2009)

4.1.2 Poslání NZDM

Poslání si každé zařízení definuje samo podle činností, na které klade největší důraz. Jako příklad uvádíme obecně definované poslání Pojmoslovím ČAS, druhé je poslání NZDM Prostějov.

„Posláním NZDM je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu, a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.“ (ČAS, 2008)

„Posláním je motivovat a podporovat děti a mládež k aktivnímu přístupu při řešení osobních situací zejména v období dospívání, poskytovat sociální služby a dostupnou nabídku volnočasových aktivit.“ (Hrubý et al., 2010)

4.1.3 Cíle a cílová skupina NZDM

Stejně tak, jako poslání, si i cíle a cílovou skupinu vymezují zařízení sama, podle okruhu osob, kterým má služba sloužit.

Obecné cíle NZDM jsou:

- Zabezpečovat dětem a mládeži podporu pro zvládání náročných životních situací.
- Snižovat sociální rizika plynoucí z konfliktních společenských událostí a rizikového způsobu života.
- Pomáhat zvyšovat sociální schopnosti a dovednosti.
- Podporovat začlenění do společnosti a skupiny vrstevníků.
- Během pobytu v zařízení poskytovat potřebnou fyzickou, psychickou, sociální i právní ochranu a podmínky pro uskutečňování vlastních činností.
- Zlepšovat kvalitu života předcházením zdravotních rizik spojených s jejich způsobem života.
- Pomáhat k lepší orientaci v jejich společenském prostředí a poskytovat jim vhodné podmínky k východisku z jejich nepříznivé sociální situace. (ČAS, 2008)

Do cílové skupiny lze všeobecně zařadit děti a mládež prožívající složité životní události (např. rozvod rodičů, rozchod s partnerem, školní problémy apod.), zapojující se do rizikových společenských činností (generační konflikty, delikvence, atp.) a zažívající negativní zkušenosti (konflikty s vrstevníky, předčasné zahájení sexuálního života, šikana, užívání návykových látek, atd.). Věkově jsou zařízení určena, dle zákona, dětem a mládeži od 6 do 26 let, ale nejčastěji je navštěvují uživatelé ve věku 13 – 18 let. (Herzog, 2009)

4.1.4 Rozsah poskytování služby NZDM

V úvodu této podkapitoly jsme si vymezili základní rozsah poskytovaných služeb NZDM určený zákonem. Nyní si nastíníme konkrétnější rozsah činností NZDM. Činnosti můžeme rozdělit do čtyř kategorií:

- 1) Pobyť v zařízení – jedná se o vytvoření prostředí pro kontaktní práci. V podstatě jde o poskytnutí prostoru, jako náhradního zázemí ulice.
- 2) Sociální služby, které se dále dělí na:
 - a) *kontaktní práci*, která je zvláštním typem kontaktu s uživatelem. Jejím cílem je vytvoření dostatečné oboustranné důvěry a podmínek nezbytných pro rozvoj další práce s uživatelem. Zahrnuje hledání a utužování hranic komunikace s uživatelem a kultivování jeho schopnosti vyslovit své potřeby a naučit se využívat nabízených služeb. Nejčastěji probíhá formou rozhovoru.
 - b) *situační intervenci* neboli sociálně pedagogickou práci využívanou v situacích s výchovným obsahem vyskytujících se při poskytování služby. Pracovník vstupuje do interakcí mezi uživateli a poskytuje nové stimuly podporující výchovný efekt situace.
 - c) *informační servis* poskytuje uživateli informace dle jeho potřeb, mohou být základní (škola, brigáda,...), sociálně právní, zdravotní (právní normy, užívání návykových látek, apod.) a specifické. Probíhá ústní formou a může ho doplňovat forma písemná.
 - d) *poradenství* je postaveno na základě rozhovoru s uživatelem. Zahrnuje posouzení situace, nabídku rady a návrh možného řešení. Pracovník povzbuzuje uživatele k aktivitě a samostatnosti při řešení problému. Ve službách typu NZDM jsou nejčastěji řešenými tématy vztahy, rodina, škola, užívání návykových látek, apod.

- e) *krizovou intervenci (pomoc v krizi)*, jejímž prostřednictvím má uživatel snáz překonat tíživé životní situace. Jedná se o diagnostickoterapeutický přístup pomáhající zvládnout psychické krize. Probíhá formou pozorování uživatele, rozhovorem směřovaným k příčinám krizového stavu a přímým působením zaměřeným na překonání těžkostí.
 - f) *zprostředkování dalších služeb* spočívá v pomoci vyhledání vhodné služby, doprovodu a asistenci při jednání s těmito službami.
 - g) *kontakt s institucemi ve prospěch uživatele*, který může být navázán, prostřednictvím pracovníka, pouze se souhlasem uživatele, jehož se to týká, a nejlépe v jeho přítomnosti.
 - h) *případovou práci* probíhající podle předem stanoveného plánu. Plán je započat společným vydefinováním dohody, vytvořením individuálního plánu a stanovením podmínek dohody. Následují pravidelné kontroly, zda uživatel dohodu dodržuje. Jde o časově omezený proces s jasným začátkem a koncem.
 - i) *skupinovou práci / práci se skupinou* zaměřující se na psychosociální rozvoj uživatelů.
 - j) *práci s blízkými osobami* uživatele, prováděnou jen s jeho souhlasem.
- 3) Preventivní, výchovné a pedagogické programy – jedná se o specifické programy „ušité na míru“ cílové skupině daného NZDM. Mohou být jednorázové (např. týkající se specifické oblasti rizikového chování), dlouhodobé (obsahují předávání specifických znalostí, nácvik dovedností a chování) a doučování.
- 4) Volnočasové aktivity – jsou to aktivity, které vyplňují volný čas uživatelů. (Racek, Herzog, 2009)

4.1.5 Sociální pracovník NZDM

Sociální pracovník NZDM by měl být spolehlivý, schopný pracovat s lidmi, navazovat s nimi kontakty, udržet je a umět lidem naslouchat. Důležité je, aby k cílové skupině přistupoval bez předsudků, toleroval názory ostatních, vstřícně přistupoval k uživatelům a byl schopný racionálně uvažovat o situaci uživatele. V náplni práce má zabezpečování provozu NZDM, tzn. poskytování výše vyjmenovaných sociálních služeb (viz. 4.1.4) a k tomu navíc dalších služeb dle zaměření zařízení. Provádí prvokontakt se zájemcem o službu a uzavírá ústní (příp. písemnou) dohodu s uživateli služeb. S uživateli individuálně plánuje a konzultuje plnění jejich dílčích cílů. Účastní se jednání v zájmu uživatele s jinými odborníky. O práci s uživateli vede záznamy, které musí chránit před zneužitím. (Hrubý et al., 2010)

4.1.6 Pravidla v NZDM

Každé NZDM má sepsaná a zveřejněná pravidla, která musí uživatelé respektovat. Pravidla si určuje každé zařízení samo. Říkají, kdo se o fungování klubu stará a za jakých podmínek ho mohou uživatelé navštěvovat. Obsahují pravidla chování v NZDM (např. zákaz kouření v klubu a vstupu pod vlivem návykových látek, zákaz užívání slovního i fyzického násilí, chování k druhým uživatelům apod.). Vymezuji prostory, které uživatelé mohou využívat svobodně, a které jen s povolením pracovníka. V případě nedodržení některého z pravidel následuje potrestání podle předem stanovených a zveřejněných sankcí. Sankce mohou mít podobu napomenutí, alternativního trestu a omezení či zákazu pobytu v NZDM. Přílohou č. 5 uvádíme jako příklad „Pravidla pro klienty NZDM 4.lístek“ a „Sankce NZDM Pestrá klubovna“.

4.2 Streetwork

Streetwork je terénní sociální práce probíhající v přirozeném sociálním prostředí uživatele. Realizují je i některé NZDM, ale bývá registrován jako samostatná služba. Ostatní NZDM nemohou terénní práce využívat a musí se zaměřit pouze na klubové aktivity. Kooperace a provázanost mezi těmito službami je velice efektivní, protože se mohou vzájemně doplňovat a odkazovat na sebe své uživatele. (Smičková, 2011)

Slovo streetwork v doslovném překladu znamená „práce na ulici“, není tím však myšlena ulice jako pozemní komunikace, ale práce v terénu, mimo institucionalizované prostředí. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (§ 69) proto streetwork řadí do skupiny „terénní programy“, které definuje jako „*terénní služby poskytované osobám, vedoucím rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba může být osobám poskytována anonymně*“.

Bednářová (2003, s. 7) definuje streetwork jako „*metodu mobilní sociální práce, při které dochází k aktivnímu vyhledávání a doprovázení uživatelů. Zahrnuje nízkoprahovou nabídku sociální pomoci, určenou nositelům sociálně-patologického chování a osobám žijícím rizikovým způsobem, u nichž je předpoklad, že sociální pomoc potřebují a samy ji nevyhledají.*“ Uživatelé jsou kontaktováni sociálními pracovníky na veřejných místech

a čase, kde a kdy se obvykle scházejí (přímo na ulici, v parku, v opuštěných budovách, hospodách apod.). Místa se mohou během dne nebo v souvislosti s ročním obdobím několikrát změnit. Terénní sociální pracovník neboli streetworker má za úkol navázat kontakt s potencionálními uživateli služby a přitom zároveň mapovat terén, ve kterém se nachází. Na základě sesbíraných dat má analyzovat, proč je právě v dané lokalitě zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů. Služba je poskytována na principu nízkoprahovosti. Aby docházelo k efektivním výsledkům, je při poskytování služby důležitá důvěra mezi uživatelem a streetworkerem. Streetworker se musí snažit přizpůsobit životu uživatelů a akceptovat je. Měl by zaujmout pozici rádce a pomocníka, ne moralizátora, aby se mu uživatel snadněji otevřel a on mu pomohl řešit jeho problém. (Bednářová, 2003)

Streetwork musí být zakotven k určité sociální oblasti (např. obci, městské části). Streetworkeri jsou u mládeže oblíbení, protože jim poskytují něco určitého. Mají na ně čas, navíc v místě, kde se zdržují nejraději. Pomáhají při kontaktování úřadů, zaměstnavatelů a urovnávají neshody. Dávají mládeži podněty k tomu, jak vhodně trávit volný čas. (Specht, In: Klíma, 2009)

4.2.1 Cíle terénní sociální práce

Za cíle terénní sociální práce lze v obecné rovině považovat:

- *prevenci sociálního vyloučení a jeho prohlubování,*
- *prevenci sociálně rizikových jevů* (terénní sociální programy, přednášky na školách, volnočasové aktivity, apod.),
- *sociální začleňování* (dostupnost terénních sociálních služeb, podpora vzdělávání a uplatnění se na trhu práce, atd.),
- *mírnění negativních důsledků a rizik životních situací klientů, včetně jejich dopadu na společnost* (informovanost o následcích rizikového chování),
- *zmírňování nerovností, včetně nerovného přístupu ke službám, vzdělávání, bydlení atp.* (pomoc při komunikaci s institucemi, podpora vzdělávání, apod.),
- *pomoc klientům získávat/znovu nabývat sociální kompetence* (návčik jednání na úřadech, pomoc řešení konfliktů, atd.),
- *předávání informací* (různé druhy poradenství). (Nedělníková et al., 2007. srov. Černá. In: Janoušková, 2008a)

Podle Černé a kol. (In: Janoušková, 2008b) je nejdůležitější pracovat s problémy dětí a mládeže, které samy mají, ne s problémy, které způsobují společnosti. Cílem není věnovat

se tomu, co děti a mládež způsobily v minulosti, protože se to již stalo a nelze to již změnit. Musíme se však poučit z důsledků z toho plynoucích a zaměřit pozornost na to, co tuto událost mohlo zapříčinit (např. nedostatečná informovanost, neukončené vzdělání, nedostatek volnočasového vyžití, apod.).

4.2.2 Terénní sociální pracovník

Hlavním úkolem terénního sociálního pracovníka je vyhledání potenciálního uživatele služby a navázání kontaktu s ním. Při prvním kontaktu potenciálnímu uživateli předává informace o službě, kterou mu nabízí. V průběhu poskytování služby se pak pracovník snaží o zmapování sociální situace uživatele. Na základě zjištěných informací spolu pracovník s uživatelem formulují konkrétní zakázku vycházející z jeho potřeb. Pro plnění zakázky spolu sestavují plán, sepisují postupné kroky k jeho naplnění. Pracovník uživateli s plněním plánu pomáhá tím, že mu poskytuje základní sociální poradenství, zprostředkovává kontakt s potřebnými institucemi, se společenským prostředím, s rodinou, poučuje ho o jeho právech a způsobech jejich uplatnění a snaží se o snížení zdravotních a jiných rizik, plynoucích z jeho situace. O jednáních a práci s uživateli vede dokumentaci. Všechny zjištěné informace o uživateli má povinnost chránit před zneužitím. Vytváří (nebo se aktivně účastní) preventivní programy snižující nebezpečí sociálního vyloučení a podporují začlenění do společnosti. Obsah a rozsah programu určuje zaměstnavatel. Službu propaguje a zapojuje se do jejího rozvoje. Při práci spolupracuje s jinými organizacemi, odborníky a hlavně se svými spolupracovníky, s nimiž v zájmu uživatelů dodržuje korektní vztahy a respektuje jejich názory. (Černá. In: Janoušková, 2008a)

4.2.3 Terénní sociální práce s dětmi a mládeží

Cílovou skupinou terénní sociální práce jsou děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené sociálně nepříznivou situací, a to již probíhající nebo předpokládané v budoucnu. Tato situace může vyplynout z konfliktu se společností, složité životní události nebo omezujících životních podmínek. Potenciálními uživateli nejsou všechny děti a mládež trávící volný čas na ulici. Je třeba rozpoznat, během prvních kontaktů, zda skutečně jde o potenciálního uživatele nebo dítě, které ke svým volnočasovým aktivitám (nezávadným) využívá veřejná prostranství. Při realizaci programů bývá cílová skupina nejčastěji rozčleněna na několik skupinek s menším věkovým rozptylem, protože práce s dětmi, adolescenty a mladými dospělými je odlišná. Hlavním rozdílem mezi prací streetworku a NZDM jsou pravidla. V NZDM pravidla určují pracovníci, kdežto ve streetworku platí pravidla ulice.

U streetworku nepřichází jako host do zařízení uživatel, ale přichází streetworker do přirozeného prostředí uživatelů, v němž musí vždy respektovat jejich pravidla. V reálné praxi to znamená, že by uživatelům neměl vytýkat popíjení alkoholu, kouření, ať už cigaret či marihuany nebo hlasitě komentovat výrazné verbální projevy uživatelů směřující ke kolemdoucím. Stejně tak by neměl vkračovat do potyček mezi uživateli, pouze k nim může vyjádřit vlastní názor. (Černá. In: Janoušková, 2008b)

Shrnutí

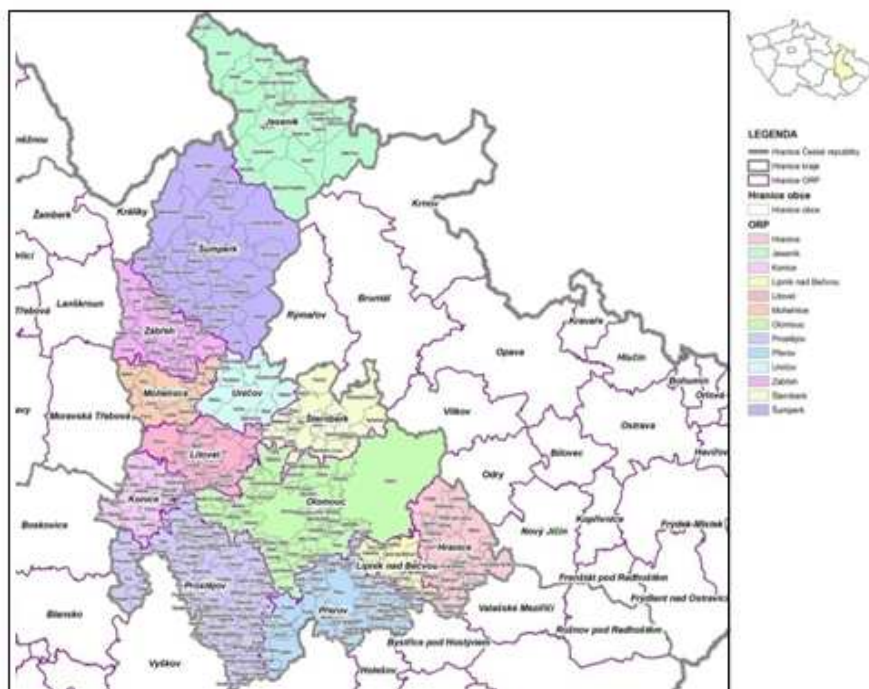
Účelem zřizování služeb sociální prevence pro děti a mládež, tedy konkrétně služeb NZDM a streetwork, je prevence vzniku sociálně patologických jevů u této cílové skupiny, zmírňování následků těchto jevů a zabránění recidivě. Obě zmiňované služby fungují na tzv. principu nízkoprahovosti, to znamená, že jsou odstraněny všechny bariéry (finanční, časové, psychologické apod.) bránící využívání těchto služeb. Věkové rozpětí cílových skupiny je pro obě služby 6 – 26 let, přičemž program je uzpůsoben skupinkám s užším věkovým rozptylem. Základní rozsah poskytování těchto služeb je dán zákonem, jednotlivé služby si potom dle svých potřeb základní rozsah upravují a rozšiřují. Služba NZDM je víceméně novodobou záležitostí. První zařízení se začala formovat kolem roku 2000. Jejím základním kamenem byla potřeba zázemí pro nudící se mládež. NZDM jsou volnočasová zařízení postavená na klubovém principu, to mimo jiné znamená, že jsou prostorově omezeny. Uživatelé při pobytu v NZDM musí dodržovat stanovená pravidla, za jejichž nedodržení následují sankce. Pracovník NZDM uživatelům připravuje aktivizační programy, poskytuje poradenství, zprostředkovává jim návazné služby, cíleně s nimi pracuje na jejich problémech a v souvislosti s tím s nimi vypracovává individuální plán. Pracovníci NZDM i streetworku se podílí na zpracovávání preventivních programů pro školy a jejich realizaci. Streetwork je terénní sociální služba, není tedy prostorově omezená. Platí zde pravidla ulice, kterým se pracovník musí přizpůsobit. Náplň práce streetworkera je obdobná jako práce pracovníka NZDM, tzn. poskytování poradenství, zprostředkování návazných služeb apod. Streetworker z prvních kontaktů s dítětem nebo adolescentem, musí rozpoznat, zda je opravdu potenciálním uživatelem služby, protože ne všechny děti, trávící svůj volný čas na ulici, do kategorie uživatelů zapadají.

5 Praktická část

V teoretické části diplomové práce jsme si nastínili možné projevy společensky nežádoucích jevů dětí a mládeže a popsali si služby sociální prevence, které mají pomáhat předcházet výskytu těchto jevů. V praktické části práce se blíže zaměříme na potřebnost zřízení NZDM v konickém regionu. Prostřednictvím kvantitativně orientovaného pedagogického výzkumu, konkrétně dotazníkového šetření určeného žákům všech druhých stupňů základních škol a středních škol nacházejících se na území ORP Konice, budeme zjišťovat projevy společensky nežádoucích jevů u respondentů a jejich zájem o zřízení NZDM v Konici. Reálnost zřízení NZDM posoudíme na základě rozhovoru s koordinátorkou KPSS v Konici a sestavené SWOT analýzy.

5.1 Demografie Konicka

ORP Konice se nachází v Olomouckém kraji v severním cípu okresu Prostějov. Hranice ORP Konice tvoří ze severozápadu Pardubický kraj (okres Svitavy) a z jihozápadu Jihomoravský kraj (okres Blansko). Z východu sousedí s ORP Litovel a Prostějov. Území ORP Konice se rozkládá na 178 km² a z jedné poloviny ho tvoří Dražanská vrchovina a z druhé rovinatá Haná (viz. obrázek č. 2).

Obrázek č. 2: Administrativní členění olomouckého kraje
zdroj: Portál územního plánování - portal.uur.cz, dostupné z: <http://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/obce.asp>

Správní obvod ORP Konice (dále jen „SO ORP“) je vymezen územím 21 obcí, jimiž jsou: Bohuslavice, Brodek u Konice, Březsko, Budětsko, Dzbel, Hačky, Horní Štěpánov, Hvozd, Jesenec, Kladky, Konice, Lipová, Ludmírov, Ochoz, Polomí, Raková u Konice, Rakůvka, Skřípov, Stražisko, Suchdol, Šubířov (viz. obrázek č. 3). (Vyhláška č. 388/2002 Sb., §7)

Město Konice, společně s místními částmi Křemenec, Čunín, Nová Dědina, Ladín a Runářov, je druhým největším městem v okrese Prostějov. K 31.12.2014 měla Konice celkem 2 781 obyvatel, ORP Konice měla ke stejnému datu celkem 10 866 obyvatel. Celkový počet obyvatel ORP Konice rok od roku mírně klesá. Koncem roku 2010 zde žilo 11 149 obyvatel, do konce roku 2014 počet obyvatel klesl o 283 na 10 866 obyvatel. Největší obcí SO ORP Konice je město Konice, druhou největší je obec Horní Štěpánov, která je přibližně o dvě třetiny menší než Konice co do počtu obyvatel. Naopak nejmenšími obcemi jsou Hačky a Rakůvka. V SO ORP Konice jsou nejvíce zastoupeny obce s počtem obyvatel 200 – 499. Podrobný výčet obyvatel jednotlivých obcí ORP Konice pro léta 2010 – 2014 uvádíme v Příloze č. 6.

Obrázek č. 3: Území obce s rozšířenou působností – Konice

zdroj: ČSÚ [http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/mapa_so_orp_konice/\\$File/ORP7103.jpg](http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/mapa_so_orp_konice/$File/ORP7103.jpg)

5.2 Stanovení cílů výzkumu

Hlavním cílem praktické části je prostřednictvím výzkumného šetření zjistit potřebu zřízení NZDM na Konicku.

Pro naplnění hlavního cíle je třeba vymezit následující dílčí cíle a k nim formulovat pracovní předpoklady (dále jen „PP“):

- Zmapovat, jak dnešní děti a mládež tráví volný čas.

PP1: Předpokládáme, že respondenti nejvíce času tráví u počítače a sportem naopak nejméně času věnují četbě.

- Zjistit u koho žáci a studenti nejčastěji hledají pomoc při problémech školních i osobních.

PP2: Předpokládáme, že většina respondentů bude hledat pomoc u rodičů, odbornou pomoc psychologa či školního preventistu vyhledá menšina. V otázce školního neprospěchu se bude většina odkazovat na pomoc odborného pracovníka – pedagoga, menšina se obrátí na spolužáka.

- Analyzovat, jaké procento žáků a studentů a v jakém věku má zkušenost s užíváním návykových látek.

PP3: Předpokládáme, že z celkového počtu dotazovaných bude mít většina minimálně jednu zkušenost s alkoholem a kouřením. Naopak s užitím drogy bude mít zkušenost menšina.

- Zjistit, zda by myšlenka zřízení NZDM v konickém regionu vzbudila zájem potencionálních uživatelů.

PP4: Předpokládáme, že návrh na zřízení NZDM podpoří většina respondentů.

- Identifikovat, o jaké aktivity v NZDM by byl zájem.

PP5: Předpokládáme, že většina respondentů projeví zájem o sportovní činnosti, hlavně ty, které v místě svého bydliště postrádají. Menšinu budou zajímat řízené vzdělávací aktivity.

5.3 Zvolená metodologie

Pro sběr dat byly v rámci metodologie zvoleny metody kvantitativní (dotazník) i kvalitativní (rozhovor, SWOT analýza).

„Dotazník je způsob písemného kladení otázek (dotazování se osob – respondentů), který vede k hromadnému získávání odpovědí.“ (Čábalová, 2011, s. 108)

Dotazníkové šetření bylo, pro účely této práce, nejdůležitější metodou sběru dat. Hlavním důvodem pro zvolení dané metody bylo, že dotazník umožňuje získání velkého počtu dat v relativně krátkém čase a s nízkými náklady. Je adresný a spočívá v tom, že respondent sám písemně odpovídá na položené otázky. Byl anonymní, což zaručilo větší důvěru respondentů. Rizikem mohla být neochota dotazovaných vyplnit předložený dotazník nebo obava, že se vyučující dovědí, co do něj vypsali (i přes slíbenou anonymitu). Tyto dvě rizika mohou snižovat objektivitu výsledků. (srov. Dismann, 2006)

Dotazník byl uveden průvodním dopisem, který obsahoval informace o tom, kdo výzkum provádí a k čemu budou sloužit data získaná jeho prostřednictvím. Obsahoval také informaci, že je anonymní, tedy se respondenti nemusí obávat, že půjde poznat, který dotazník komu patří. Součástí průvodního dopisu bylo i vysvětlení, co je to NZDM, jaké věkové kategorie se služba týká a jaké činnosti jsou v NZDM provozovány. (srov. Surynek, Kašparová a Komárková, 2001)

Dotazník obsahoval otázky uzavřené, polouzavřené i otevřené. Otázky byly formulovány tak, aby byly srozumitelné i pro mladší žáky (6. tříd). Uzavřené otázky dávaly na výběr z několika možností odpovědí. Dělí se na dichotomické položky, u nichž jsou možné pouze dvě vzájemně se vylučující odpovědi (např. ano, ne), a polytomické položky, kde se předpokládá více variant odpovědí. U polytomických položek se odpovědi předkládají formou výběru, výčtu nebo stupnice. Abychom se při použití výběrových odpovědí vyhnuli nebezpečí, že nebude uvedena některá z možností, zařadili jsme do nabídky i variantu „jiná možnost“, tím pádem nám vznikly otázky polouzavřené. Volba uzavřených a polouzavřených otázek umožňovala snadnější vyhodnocení a interpretaci dotazníku. Otevřené otázky nenabízely varianty odpovědí, byl u nich určen pouze předmět, k němuž se mají vyjádřit. Otázky tohoto typu je náročnější vyhodnotit. Po shromáždění údajů bylo nutné provést kategorizaci individuálních odpovědí a zmenšit tak velký počet odpovědí na několik zvolených kategorií. Otevřenou otázku jsme zvolili za účelem zjištění, o jaké činnosti by byl v NZDM zájem. (srov. Chráska, 2007)

Dotazník byl nejprve předložen žákům šesté třídy, aby bylo ověřeno, zda otázkám rozumí a budou odpovídat podle očekávání výzkumníka. Byly vzneseny dotazy k 4. a 8. otázce v dotazníku. Dotazy se týkaly možnosti zvolení více odpovědí. Čtvrtá otázka se zaměřuje na trávení volného času. Téměř každý z nás jej nevyplňuje jednotvárně, ale střídá více činností, proto bylo umožněno zvolit více možností. V osmé otázce jsme se ptali na to, za kým respondenti nejčastěji jdou pro radu a porozumění. Zde jim bylo též umožněno více odpovědí, jelikož závisí na charakteru problému. Jiné dotazy nebyly vzneseny, ani při vyhodnocování těchto dotazníků nevyvstal žádný problém a odpovědi se zdály být adekvátní věku respondentů. (srov. Čábalová, 2011)

V dotazníku je celkem 16 otázek, které jsou pomyslně rozděleny do 5 oblastí:

- 1) Oblast zaměřena na zjištění pohlaví, věku a rodinného zázemí respondentů, zda žijí s rodiči v úplné rodině nebo v jiném typu rodinného soužití.
- 2) Okruh otázek týkající se způsobu trávení volného času. Jakým způsobem jej respondenti nejčastěji vyplňují a zda jsou spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v obci.
- 3) Otázky orientované do oblasti poradenství. Za kým respondenti nejčastěji chodí s prosbou o radu v osobních záležitostech a při problémech souvisejících se školním prospěchem. Zda si při řešení svých problémů vystačí s rodinnými příslušníky či přáteli nebo by občas potřebovali radu specializovaného pracovníka.
- 4) Skupina otázek zaměřených na užívání návykových látek, která má za cíl zjistit zkušenost respondentů s kouřením cigaret, konzumací alkoholu a užíváním drog.
- 5) Úkolem posledního souboru otázek je zjistit, zda by byl o NZDM v Konici zájem a o jaké činnosti zařízení by byl zájem.

Zákon o sociálních službách definuje cílovou skupinu NZDM jako děti a mládež ve věku 6 – 26 let. Z toho vyplývá, že základní zkoumaný soubor tvoří děti a mládež ve věku 6 – 26 let pobývajících v ORP Konice. Jelikož není snadné tuto skupinu postihnout jako celek⁸, bylo nutné stanovit reprezentativní vzorek. Zkoumaný vzorek byl stanoven na základě záměrného výběru, u nějž o výběru určitého prvku nerozhoduje náhoda, ale úsudek výzkumníka nebo

⁸ Pro děti na 1. stupni ZŠ by se musel vytvořit zvláštní dotazník úměrný jejich věku a psychickému vývoji. Studenti středních a vysokých škol, pobývajících na území ORP Konice, ale studující v jiných městech by se těžko vyhledávali a oslovovali.

zkoumané osoby. Výběr může vzniknout třemi způsoby - anketním výběrem, kvótním výběrem a výběrem „průměrných jednotek“. Výběr „průměrných jednotek“ byl pro naše potřeby shledán nejvhodnějším řešením. Při jeho realizaci bývá vybírán jistý objekt, který výzkumník považuje za příznačný. (Chráska, 2006) Do reprezentativního vzorku bylo zahrnuto celkem 356 respondentů. Jednalo se o žáky a studenty druhých stupňů všech základních škol (dále jen „ZŠ“) a gymnázia spádové oblasti ORP Konice. Konkrétně šlo o ZŠ Horní Štěpánov, ZŠ Brodek u Konice, ZŠ a G Konice a ZŠ Bohuslavice. Věková kategorie dotazovaných se pohybovala mezi 11 – 19 lety. Z celkového počtu respondentů bylo 157 chlapců (44,1 %) a 199 dívek (55,9 %).

Škola	Absolutní četnost respondentů	Relativní četnost respondentů (%)
ZŠ Bohuslavice	23	6,3
ZŠ Brodek u Konice	58	16,5
ZŠ Horní Štěpánov	19	5,4
ZŠ a G Konice	256	71,8
Celkem	356	100

Tabulka č. 1: Přehled respondentů dle škol

zdroj: vlastní šetření

Rozhovor byl zvolen jako metoda doplňující potřebné informace od koordinátorky KPSS Konice. Čábalová (2011, s. 104) o metodě rozhovoru neboli interview píše jako o „výzkumné metodě založené na komunikaci a interakci mezi respondentem (respondenty) a výzkumníkem, tj. na přímém dotazování a zjišťování faktů, postojů a motivů u zkoumaného jedince. Celý průběh rozhovoru a jeho výsledky závisejí na vzájemném, interpersonálním vztahu výzkumného pracovníka a respondenta. Je proto důležité při rozhovoru vytvořit pozitivní a otevřenou atmosféru, získat si důvěru respondenta a pokusit se s ním navázat přátelský vztah. Neméně důležité je zvážit výběr prostředí, ve kterém uskutečníme interview“. Chráska (2007, s. 182) uvádí, že rozhovor je obsahově širší termín než interview, které definuje jako „metodu shromažďování dat o pedagogické realitě, jenž spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta“. Interview je výstižnější než rozhovor, neboť jeho význam je „složen ze dvou částí, kde *inter* znamená mezi a *view* znamená názor nebo pohled.“ (Chráska, 2007, s. 182) Surynek, Komárková a Kašparová (2001) spatřují

hlavní výhody osobního rozhovoru v získání informací hlubšího a širšího charakteru o rozdílných skutečnostech. Naopak nevýhodu vidí v časové a finanční náročnosti.

Pro potřeby práce byl použit polostrukturovaný rozhovor. Bylo vytvořeno základní schéma otázek, specifikující okruhy, které tazatel dodržoval, a na které se ptal. U některých otázek bylo, v závislosti na odpovědích koordinátorky, změněno pořadí, jiné byly doplněny o vysvětlení či komentáře obou zúčastněných. (srov. Miovský, 2006)

Otázky rozhovoru byly sestaveny tak, aby zjistily postoj koordinátorky KPSS ke zřízení NZDM v Konici a jak reálně tuto myšlenku vnímá. Koordinátorka KPSS Konicka Mgr. Jana Procházková, byla kontaktována telefonicky a ochotně svolila k rozhovoru. Rozhovor byl realizován 10.4.2015 v její kanceláři.

Třetí doplňující metodou je **SWOT analýza**, která byla vytvořena pro potřeby projektu zřízení NZDM v Konici.

„SWOT analýza je univerzální analytická technika zaměřená na zhodnocení vnitřních a vnějších faktorů ovlivňujících úspěšnost organizace nebo nějakého konkrétního záměru (například nového produktu či služby). Nejčastěji je SWOT analýza používána jako situační analýza v rámci strategického řízení.“ (Management Mania, 2013)

SWOT analýza je jednoduchým pomocným nástrojem při přípravě projektu. Její použití je neefektivnější v počáteční fázi projektové přípravy strategického plánování. „SWOT“ je složenina počátečních písmen čtyř anglických slov, tedy čtyř činitelů analýzy. „S“ jsou silné stránky (Strengths), „W“ slabé stránky (Weaknesses), „O“ příležitosti (Opportunities) a „T“ hrozby (Threats). Dobře zpracovaná analýza může ovlivnit výsledky a úspěch připravovaného projektu. Vzhledem k rozpoznání všech jejích rozměrů může daný projekt dosáhnout požadovaných výsledků. Informacemi, zaznamenanými v tabulce, se potom řídíme během dalšího plánování projektu. Analýza se širěji dělí na dvě skupiny – vnitřní a vnější faktory. Vnitřními faktory jsou silné a slabé stránky. Do silných stránek se promítají možnosti existující již při přípravě projektu. Jedná se především o finanční, přírodní i lidské zdroje, strukturu regionu, vzdělanost obyvatel apod. Slabé stránky označují naopak nedostatky ve stejných oblastech jako u silných stránek. Vnějšími faktory jsou příležitosti a hrozby, které musíme vzít v úvahu vzhledem k budoucnosti projektu. Příležitosti jsou možnosti využitelné k překonání slabých stránek a rozvoji stránek silných. Mohou být reakcí na změny ve společnosti, ekonomický růst, konkurenci, potřeby uživatelů apod. Rizika jsou faktory

omezující růst příležitostí. V souvislosti s jejich existencí se snižuje pravděpodobnost požadovaného rozvoje. (Marek, Kantor, 2009)

5.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

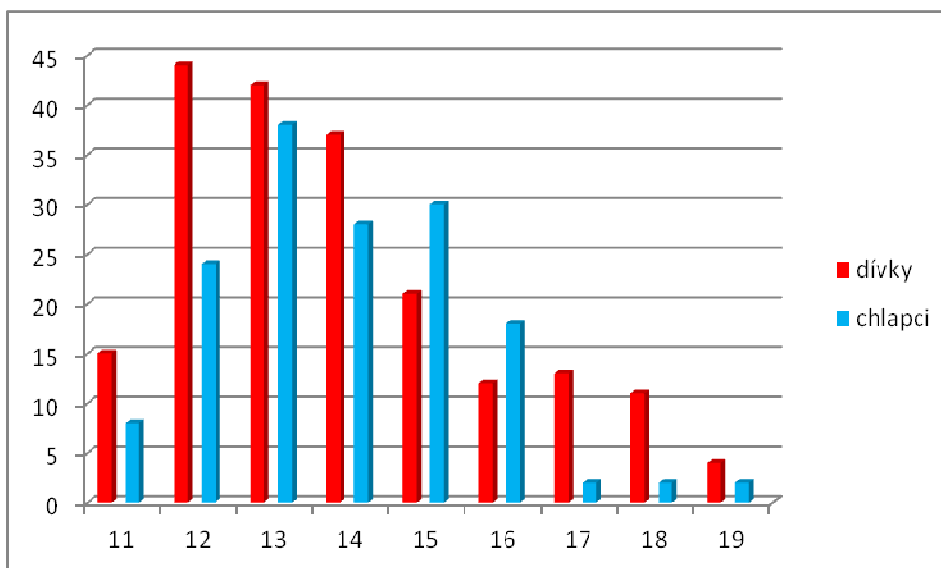
V následující části budeme analyzovat a interpretovat nasbíraná data z dotazníkového šetření. K zodpovězení cíle práce nám poslouží dílčí cíle a k nim stanovené pracovní předpoklady, které jsme si formulovali před zahájením výzkumu tak, aby logicky navazovaly na hlavní výzkumnou otázku. Pro analýzu a interpretaci dat byly použity statistické tabulky a názorné grafy vytvořené v programu MS Excel. Výsledky byly rozlišeny dle věku a pohlaví. V textu práce budeme pracovat s grafy⁹, tabulkové zpracování četností uvádíme v Příloze č. 8.

Výzkumné šetření proběhlo na výše jmenovaných školách ve dnech 2.2.-6.2.2015. Dotazníky byly osobně distribuovány a sesbírány, což zaručilo 100% návratnost¹⁰. Ředitelé škol i vyučující byli ochotní a nechali žáky dotazníky vyplnit ve vyučování. Samotné vyplňování dotazníku zabralo cca 10-15 minut. Před zahájením vyplňování byli respondenti seznámeni s dotazujícím, byl jim vysvětlen význam šetření a stručně popsáno NZDM. Výhodu spatřujeme v osobní přítomnosti dotazujícího při předkládání dotazníků. Respondenti tak získali větší důvěru v to, že dotazníky neuvidí učitelé a odpovídali více pravdivě. Další výhodou bylo, že se respondenti mohli kdykoli v průběhu vyplňování dotazovat na věci, které jim nebyly jasné. Z celkového počtu bylo 5 dotazníků vyřazeno, protože byly nesprávně vyplněny. Z těchto dotazníků byl zřejmý nezáměr o danou problematiku a neochota ke spolupráci. Osm různých respondentů vynechalo jednu odpověď v celém dotazníku, tyto dotazníky jsme se však rozhodli ponechat ve zkoumaném souboru, jelikož další odpovědi byly adekvátní a potřebné pro náš výzkum. Do tabulek celkového hodnocení jsme přidali kolonku „neodpověděl“, kde tato skutečnost byla zaznamenána. Výzkumný vzorek, po odečtení znehodnocených dotazníků, zahrnoval 351 respondentů, z toho 199 (56,7 %) dívek a 152 (43,3 %) chlapců.

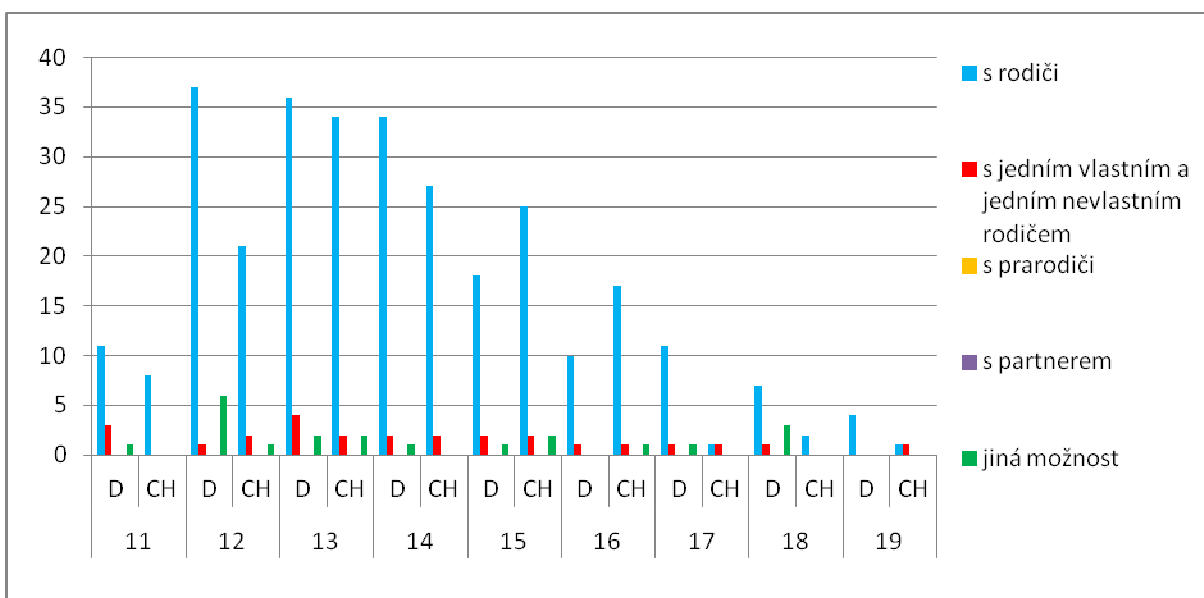
Záměrem bylo do výzkumu zapojit všechny druhé stupně základních škol a střední školy ORP Konice, což se také povedlo. Počet respondentů byl bohužel kvůli právě probíhající chřipkové epidemii nižší, než je obvyklý počet žáků na oslovených školách.

⁹ Vysvětlivky ke grafům: D = dívka; CH = chlapec;

¹⁰ Dotazník vyplňovali pouze žáci a studenti aktuálně přítomní ve škole, nepřítomným žákům, po příchodu do školy, dotazník předkládán již nebyl.

Graf č. 1: Přehled respondentů dle pohlaví a věku
zdroj: vlastní šetření

Graf č. 2: Přehled respondentů dle typu rodinného soužití
zdroj: vlastní šetření

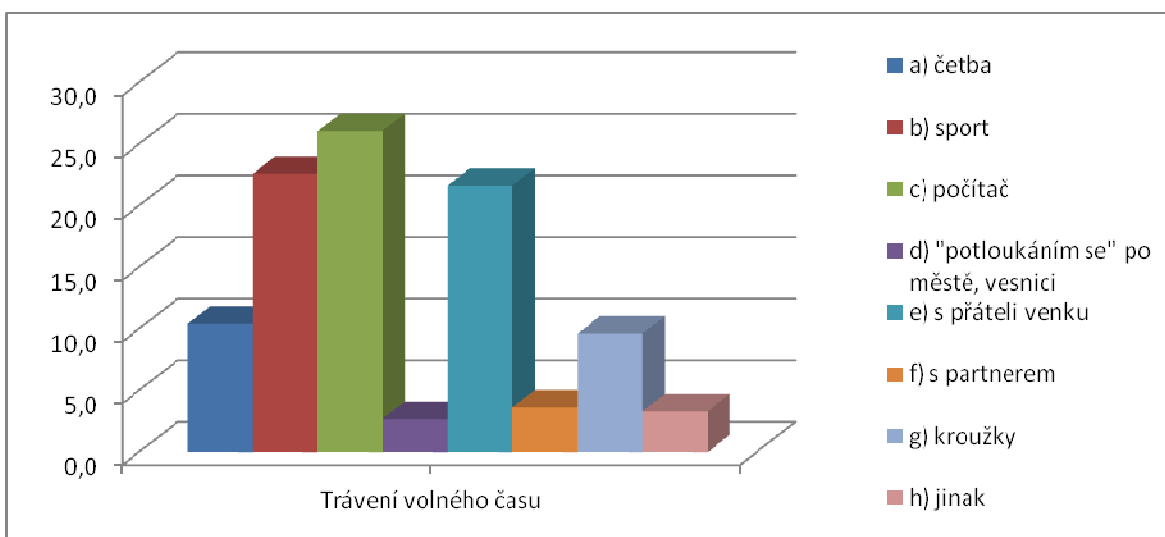
Z celkového počtu respondentů pocházelo 86,6 % z úplných rodin, 7,4 % z rodin doplněných a zbývajících 6 % žilo s jedním z rodičů. Otázka na typ rodinného soužití respondentů byla do výzkumu zahrnuta s cílem sledovat skutečnost, zda respondenti pocházející z neúplné či doplněné rodiny vykazují více společensky nežádoucích jevů. Výzkum však neprokázal, že by se u respondentů pocházejících z tohoto typu rodinného soužití vyskytovaly více společensky nežádoucí jevy než u respondentů pocházejících z rodin úplných.

Dílčí cíl 1: Zmapovat, jak dnešní děti a mládež tráví volný čas.

PP1: Předpokládáme, že respondenti nejvíce času tráví u počítače a sportem naopak nejméně času věnují četbě.

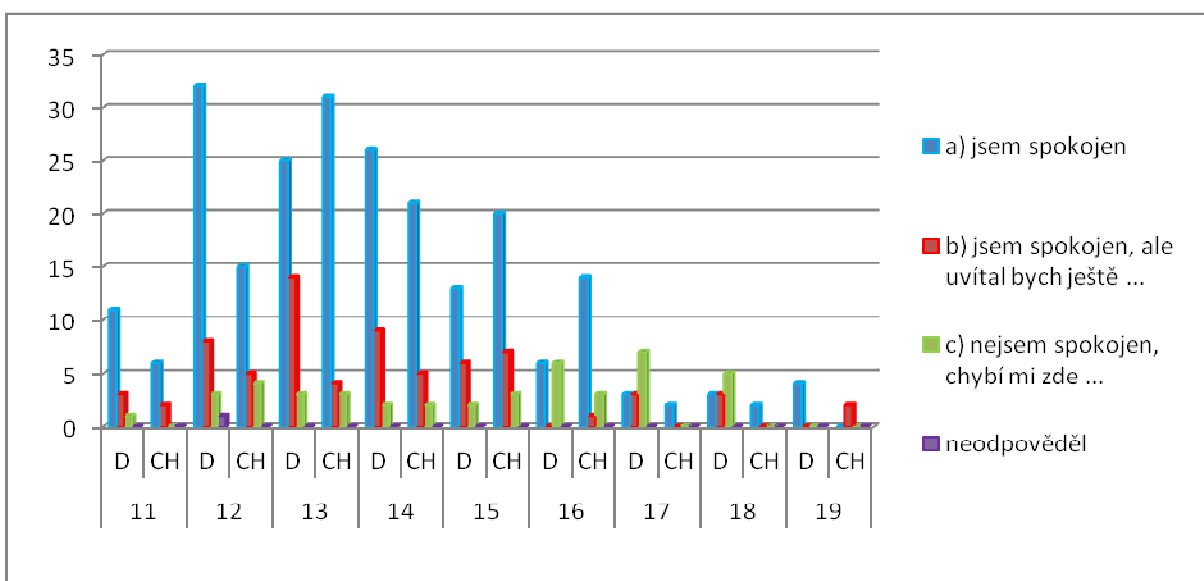
K ověření předpokladu nám poslouží otázky číslo 4 a 5 v dotazníku.

Otázka č. 4: *Jakým způsobem nejčastěji trávíš svůj volný čas?*

Graf č. 3: Způsob trávení volného času v % celkově
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 5: *Jak jsi spokojen/a s nabídkou volnočasových aktivit (sportovní kluby, zájmové kroužky) v obci?*

Graf č. 4: Spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit
zdroj: vlastní šetření

Komentář k dílčímu cíli 1:

Úkolem otázky č. 3 bylo zjistit, jak respondenti tráví volný čas. U této otázky mohli respondenti označit více možností, jelikož se u nich počítá s pestřejším trávením volného času, než jen jednou aktivitou. Domnívali jsme se, že volný čas tráví nejvíce u počítače a sportem, naopak nejméně četbou. Naše domněnka se potvrdila částečně. Nejvíce času respondenti opravdu tráví u počítače a to celkem ve 26,1 %. Další pomyslnou příčku nejčastějších aktivit, jak jsme předpokládali, zaujal sport, 22,6 % z celkového počtu odpovědí. V Konici a Brodku u Konice fungují fotbalové kluby, které mají i týmy žáků a dorostů. Z dalších sportovních aktivit v Konici funguje orientační běh a šachy. Jako třetí nejčastější možnost trávení volného času respondenti uváděli pobývání venku s přáteli (21,6 %). Četba, s 10,4% z celkového počtu, však nezaujala poslední příčku, jak bylo míněno. Nejméně času respondenti tráví „potloukáním se“ po městě, jen 2,7 %. Mezi zájmové kroužky, kterými vyplňuje čas 9,6 % respondentů, patří: skauting, hra na hudební nástroj, balet, zpěv, výtvarná výchova, šachy a dramatický kroužek. K uspokojování většiny těchto aktivit slouží v Konici Základní umělecká škola, kroužky jsou však placené, a proto ne všem dostupné.

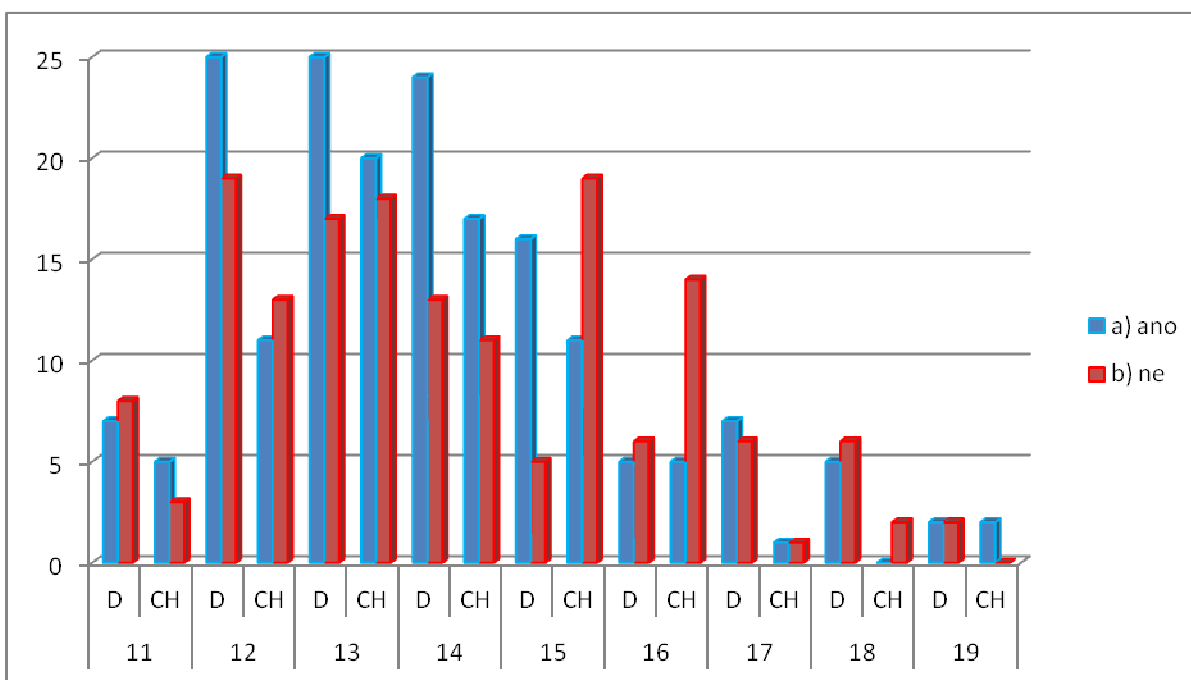
66,7 % dotazovaných je s nabídkou volnočasových aktivit ve své obci spokojeno. Město Konice disponuje dvěma fotbalovými hřišti, víceúčelovým školním hřištěm a školní tělocvičnou v odpoledních hodinách dostupnými široké veřejnosti a v zimním období krytým kluzištěm (placené). 3x týdně je zde otevřená knihovna a pravidelně 1x za 14 dní se schází skauti, kteří přijímají stále nové členy. 20,5 % je s aktuální nabídkou spokojeno, ale ještě by uvítalo i další možnosti sportovního a kulturního vyžití. Mezi nejčastěji jmenované zaujal první pozici bazén, který těsně následovalo kino, dalšími jmenovanými byly různé sporty, koncerty, literární kroužek, dětská a workoutová hřiště, posilovna apod. S aktivitami v obci je plně nespokojeno 12,5 % respondentů, chyběly jim též výše zmiňované oblasti a objevovaly se fráze typu „všechno, nic tu není“. Celkově však z odpovědí vyplývá, že respondenti jsou s aktivitami ve většině spokojeni, a tím se naplnil i náš předpoklad.

Dílčí cíl 2: Zjistit u koho žáci a studenti nejčastěji hledají pomoc při problémech školních i osobních.

PP2: Předpokládáme, že většina respondentů bude hledat pomoc u rodičů, odbornou pomoc psychologa či školního preventisty menšina. V otázce školního neprospěchu se bude většina odkazovat na pomoc odborného pracovníka – pedagoga, menšina se obrátí na spolužáka.

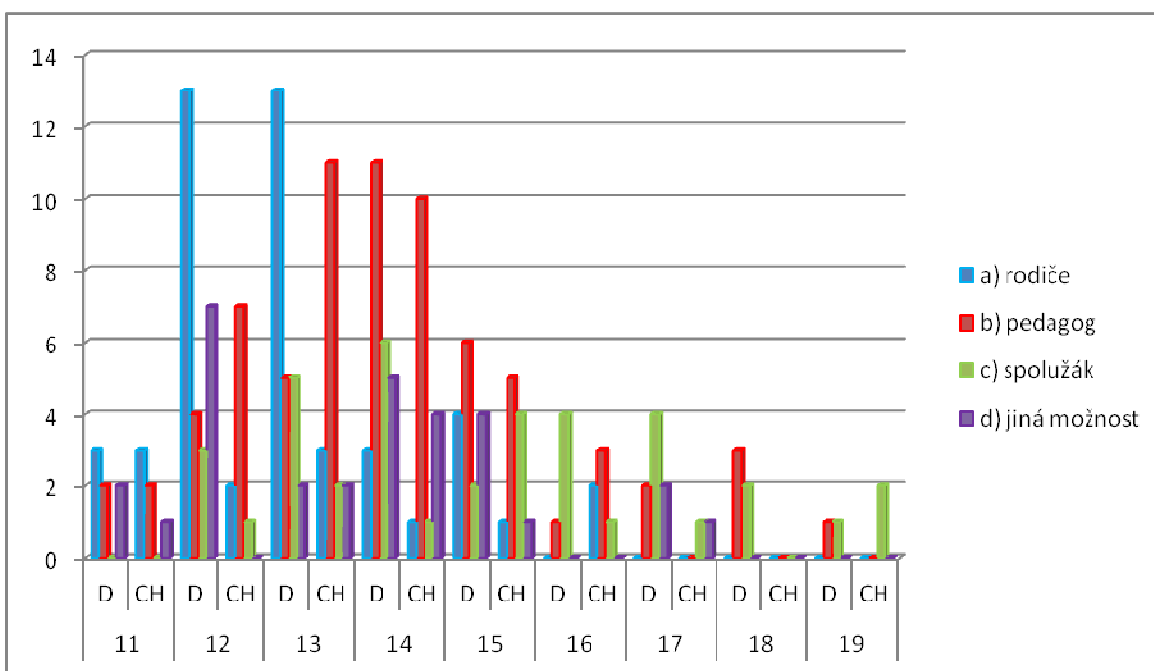
K nalezení odpovědi na tento cíl nám pomohou otázky číslo 6, 7, 8 a 9 z předloženého dotazníku.

Otázka č. 6: *Potřeboval/a jsi někdy doučování?*

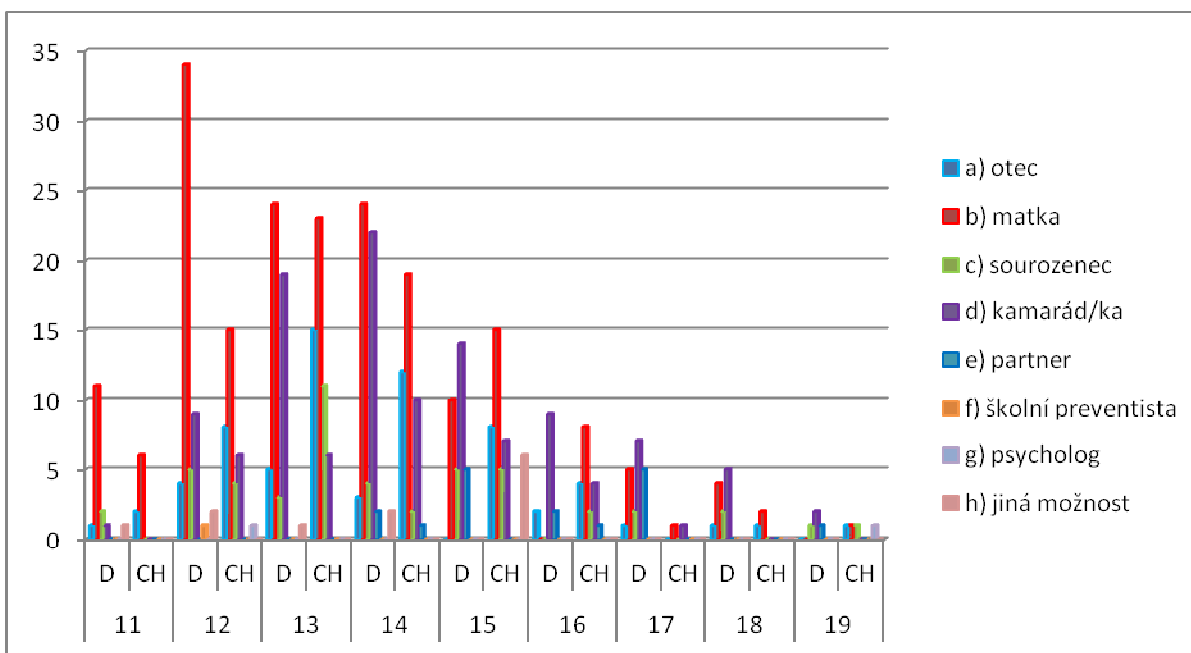
Graf č. 5: Doučování
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 7: *Pokud jsi v bodě 6 odpověděl/a možností a), kdo tě doučoval?*

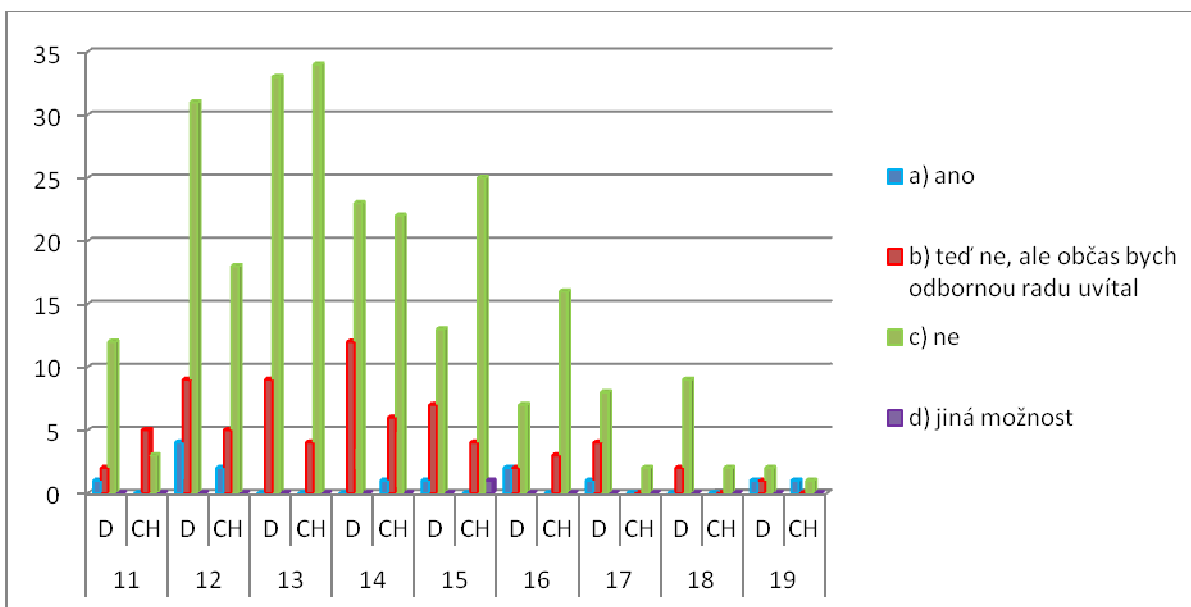
Graf č. 6: Kdo doučoval
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 8: Pokud máš nějaký problém, za kým jdeš nejčastěji pro radu a porozumění?

Graf č. 7: Za kým jde respondent nejčastěji pro radu
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 9: Nacházíš se teď v situaci, kdy potřebuješ radu odborného pracovníka?¹¹

Graf č. 8: Aktuální potřeba rady odborného pracovníka
zdroj: vlastní šetření

¹¹Během vyplňování dotazníků bylo respondentům k 9. otázce doplněno vysvětlení, že „odborným pracovníkem“ se míní psycholog, odborný poradce v oblasti vztahů, užívání návykových látek, dalšího vzdělání a volby povolání, apod.

Komentář k dílčímu cíli 2:

Častým problémem žáků a studentů při studiu bývá neporozumění probírané učební látky. V tomto případě potřebují pomoc druhé osoby, která jim látku vysvětlí a pomůže překonat nesnáze s tím spojené. Zajímalo nás, kolik respondentů někdy potřebovalo doučování a za kým šli v této situaci pro radu. Z celkového počtu dotázaných potřebovalo 53,6 % někdy doučování. Za tímto účelem oslovilo 38,2% pedagoga, který jim pomohl látku zdolat. Tím se také naplnil náš předpoklad, že při potřebě doučování jako první respondenti vyhledají pomoc pedagoga. 25,1 % si vystačilo s radami rodičů a 20,4 % pomohl někdo ze spolužáků, zbývajícím 16,2 % posloužil jiný rodinný příslušník nebo známý. Se vznikem NZDM by mohlo pedagogům i rodičům, kteří si mnohdy se záladnými úlohami sami neví rady, ubýt s doučováním práce, jelikož by se pracovníci o tuto činnost postarali, případně by zajistili erudovanějšího doučujícího.

Pro radu a porozumění ve svých problémech si respondenti stále nejvíce chodí za rodiči, konkrétně více za matkou (ve 42,7 %). Druhými nejčastějšími rádci jsou přátelé, celkem v 25,8 %. Naopak nejméně využívají služeb psychologa a školního preventisty, což v tomto věku není nijak neobvyklé. 6 respondentů v možnosti h) uvedlo „za nikým, poradím si sám“. Zde se též naplnil náš předpoklad, že v první řadě budou respondenti hledat pomoc u rodičů. Při odpovědi na osmou otázku mohli respondenti opět zvolit více odpovědí, protože velmi často záleží výběr rádce na charakteru problému. Mnohdy, pokud se jedná o nějaký složitější problém, vyhledává člověk více rádců, z jejichž rad si potom vybere to nejvhodnější řešení. Volba rádce se také mění s pohlavím a věkem člověka, což je také vidět v našem výzkumu. Pro radu k otci přichází mnohem častěji chlapci než dívky. Naopak matku o radu žádají chlapci i dívky průměrně stejně. Z Tabulky č. 7 (viz. Příloha č. 8) je také viditelné, že chlapci i dívky od 13 let téměř srovnatelně (někdy i více) za utěšitele a pomocníka vyhledávají přitele než rodiče. Souvisí to s psychologickým vývojem dospívajícího, který jsme si popsali v teoretické části.

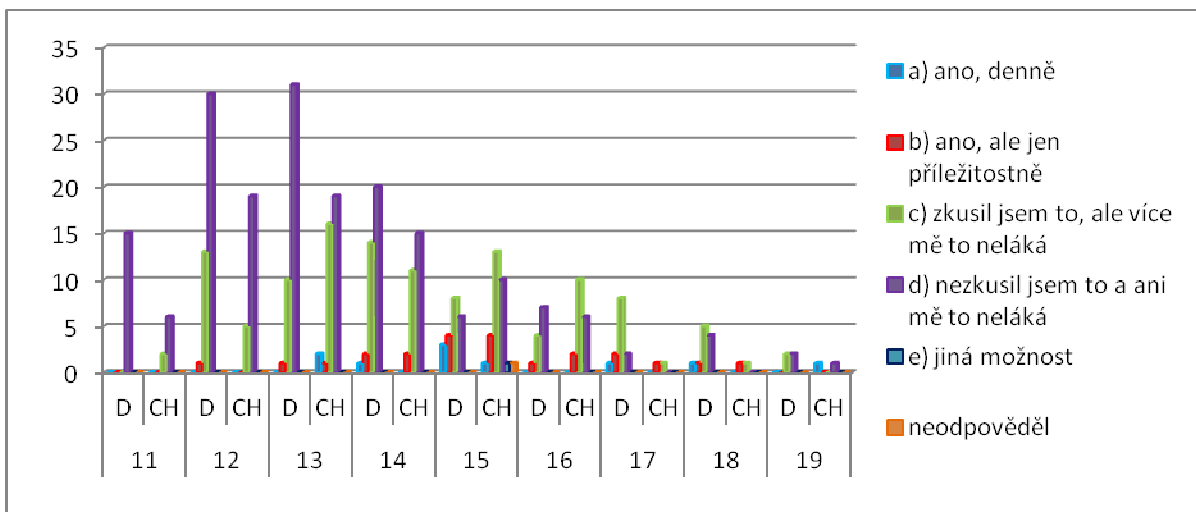
Většina respondentů, konkrétně 74,4 %, aktuálně nepotřebuje radu odborného pracovníka. Další 21,4 % dotázaných právě radu odborného pracovníka také nepotřebuje, ale uvítali by, kdyby takový pracovník byl v dosahu a oni mohli využít jeho služeb. Zbývajících 4 % se nyní nachází v situaci, kdy by radu odborníka potřebovali. Je zajímavé, že polovinu z nich tvoří respondenti mladší 12 let. Jeden z respondentů napsal do možnosti d) „těžko říct“, z čehož můžeme usuzovat, že si svou aktuální situaci není zcela jistý a dobrá rada by se mu hodila.

Dílčí cíl 3: Analyzovat, jaké procento žáků a studentů, a v jakém věku, má zkušenost s užíváním návykových látek.

PP3: Předpokládáme, že z celkového počtu dotazovaných bude mít většina minimálně jednu zkušenost s alkoholem a kouřením. Naopak s užitím drogy bude mít zkušenost menšina.

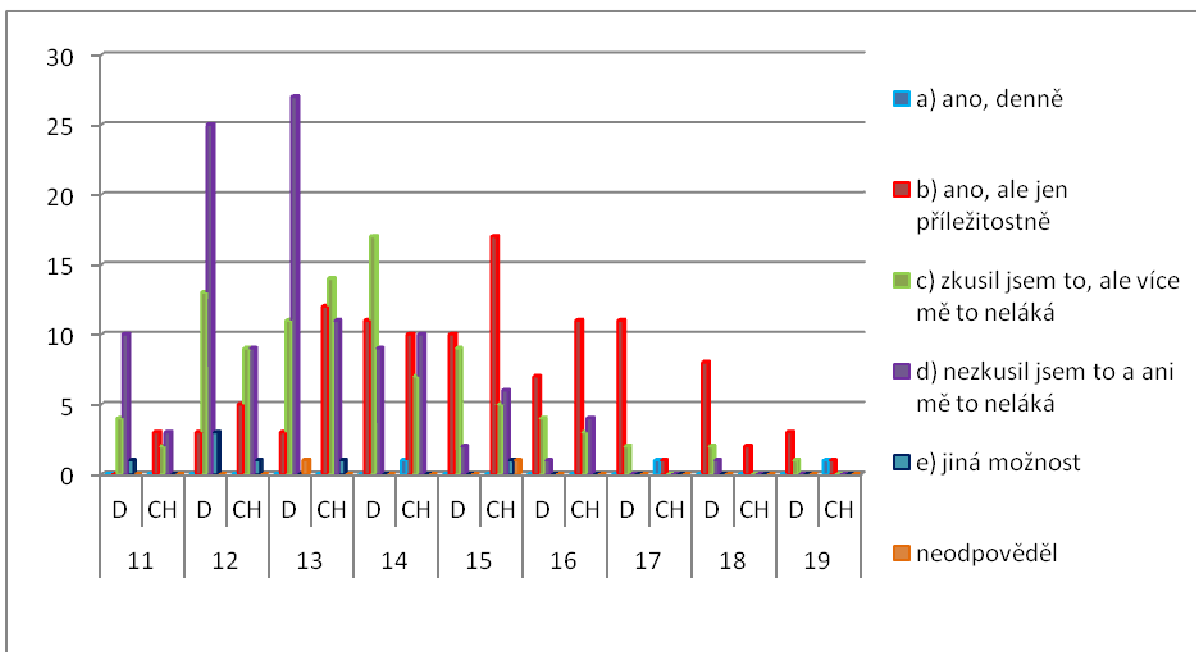
Odpovědět na tento cíl nám pomohou otázky číslo 10 – 13 z předloženého dotazníku.

Otázka č. 10: *Kouříš cigarety?*

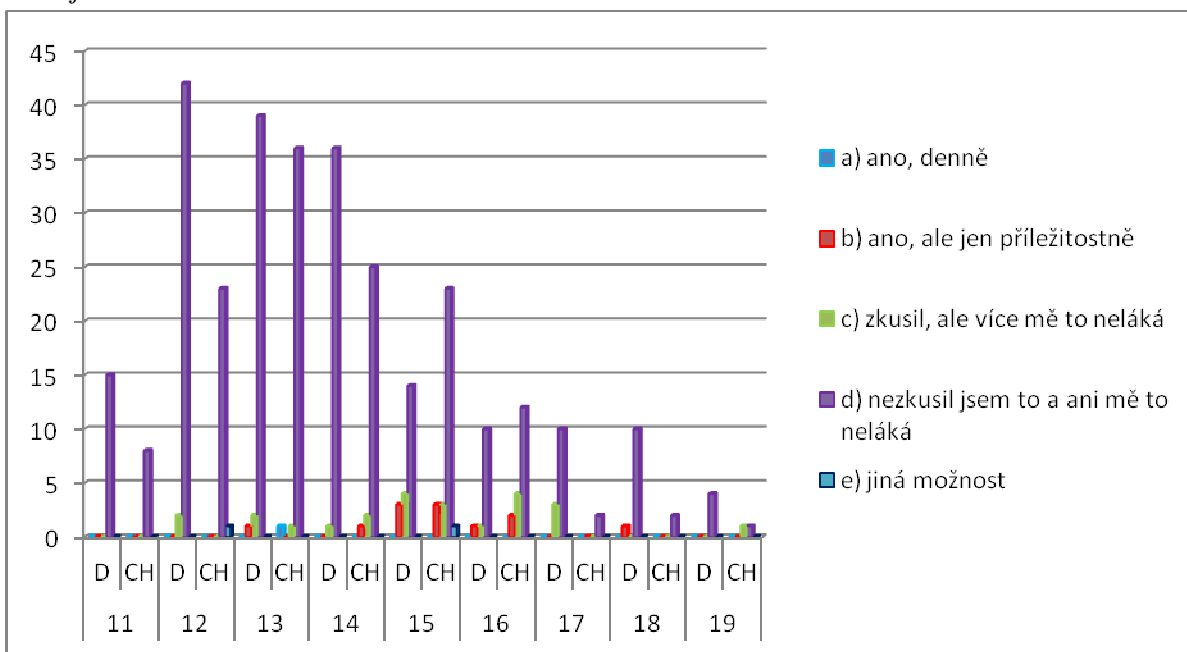
Graf č. 9: Kouření cigaret
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 11: *Piješ alkohol?*

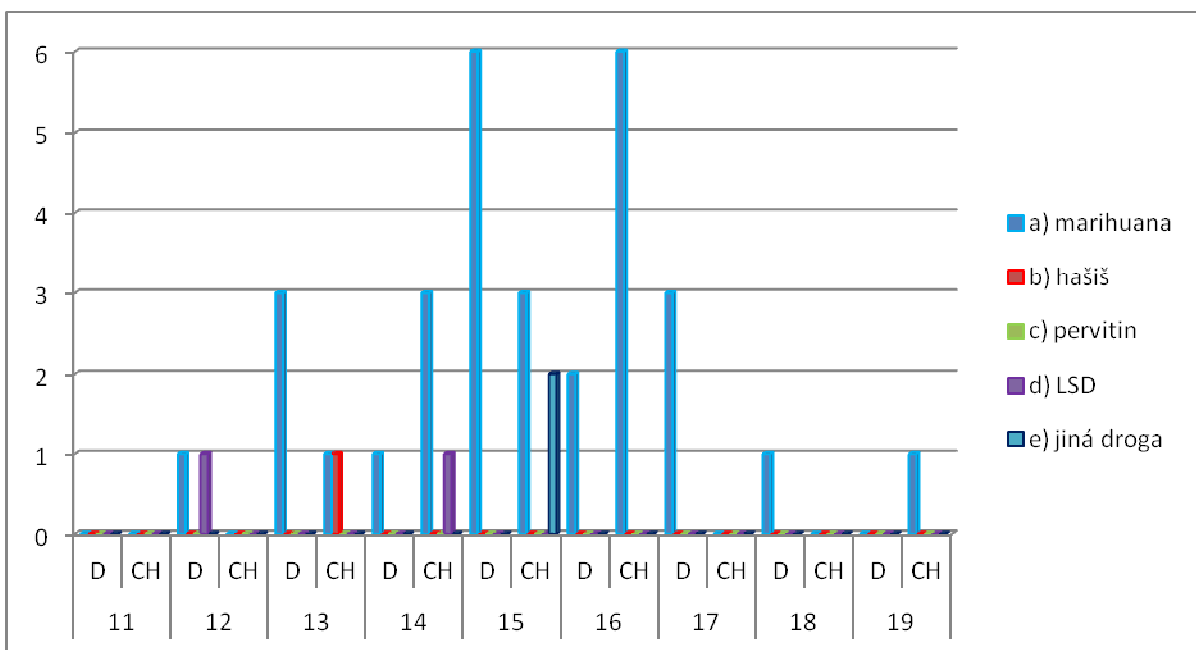
Graf č. 10: Užívání alkoholu
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 12: Zkusil/a jsi někdy nějakou drogu například marihuanu, hašiš, pervitin, LSD nebo jinou?

Graf č. 11: Užívání drog
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 13: Pokud jsi v bodě 10 zadal/a možnost a) – c), o jakou drogu se jednalo?

Graf č. 12: Zkušenost s drogou
zdroj: vlastní šetření

Komentář k dílčímu cíli 3:

Cigarety a tabákové výrobky jsou v dnešní době velice dostupným artiklem i pro mladší generace, které ze zákona nemají ještě oprávnění je užívat. Mladistvým kouřením zdánlivě přidává na atraktivitě, připadají si dospělejší a zkušenější, a tak se k této neřesti nechávají zlákat čím dál tím mladší uživatelé. Z celkového počtu dotázaných se k pravidelnému kouření přiznalo 10 respondentů, z nichž pouze 2 byli plnoletí a 3 ještě nebylo ani 15 let. Příležitostně potom kouří 23 z celkového počtu dotazovaných, ze kterých 7 ještě nedosáhlo 15 let věku. Kouření vyzkoušelo dalších 35 % dotazovaných, ovšem nijak je to nezaujalo a dále v něm pokračovat nechtějí. 55 % kouření nezkusilo a ani je to neláká. Z toho vyplývá, že se zde naše očekávání, že většina dotazovaných bude mít zkušenosti s kouřením, nenaplnilo.

Podobně jako cigarety je na tom i alkohol, ten nejen že je snadno dostupný, ale společností velice tolerovaný. Nežádá se setkáváme s tím, že sami rodiče nabízejí svým nezletilým dětem k ochutnání alkoholu a ani si neuvědomují, že jim tímto způsobem mohou na alkoholu vypěstovat návyk. Z celkového počtu uvedli 3 respondenti, že alkohol konzumují denně, jednomu z nich bylo teprve 14 let. Příležitostně alkohol užívá 33,6 % dotazovaných, přičemž si někteří neodpustili poznámku k odpovědi ve smyslu „ochutnávám od rodičů“, na rodinných oslavách“ apod. Podotýkáme, že mezi příležitostnými popíječi alkoholu bylo 47 mladších 15 let. Jeden 13letý chlapec dokonce dopsal k možnosti e) „zkusil a láká mě to“. Dalších 29,3 % alkohol ochutnalo, ale nijak zvlášť jim nezachutnal a více je neláká. Zbývajících 33,6 % uvedlo, že alkohol neochutnalo a ani je to neláká. V otázce konzumace alkoholu jsme již byli s naším odhadem blíže skutečnosti. S alkoholem má minimálně jednu zkušenost celkem 65,8 % dotazovaných, tedy většina, a 34,5 % z nich jej konzumuje příležitostně.

Sehnat drogu v konickém regionu, především marihuanu, není příliš náročné. Ojedinelým případem není situace, kdy vychytralý vnuk přinese své babičce novou „kytičku“ do zahrádky. Ta ji pečlivě pěstuje, aniž by věděla, o co jde, a vnuk potom přijde sklidit úrodu. I přes snadnou dostupnost marihuany uvedlo 88,9% respondentů, že drogu nezkusili ani o to nemají zájem, což je potěšující. 6,8% drogu vyzkoušelo, ale nezaujalo je to a opakovat to nechtějí. 3,4% respondentů užívá drogu příležitostně a jeden 13letý chlapec uvedl, že denně kouří marihuanu. Při vyzkoušení drogy šlo v 86,1% o marihuanu. Jeden 13letý chlapec uvedl hašiš a dvě dívky (12 a 14 let) LSD, což se nám zdá vzhledem k jejich věku nepravděpodobné, ale ostatní odpovědi v jejich dotazníku se zdály být adekvátní, takže i tato možnost zde je. Nakonec dva 15letí chlapci uvedli zkušenost s těkavými látkami, konkrétně

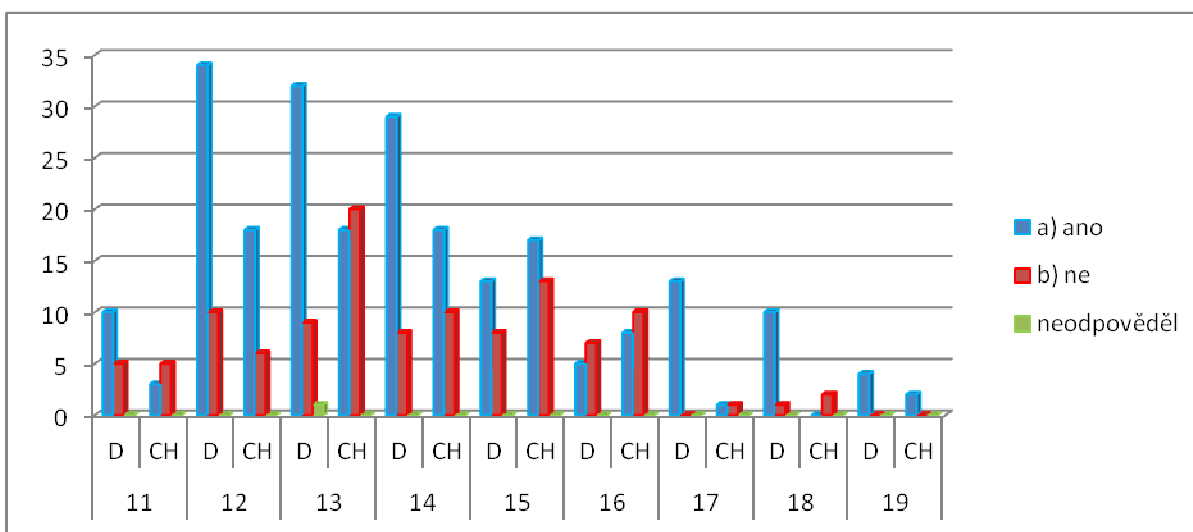
toluenem. V tomto případě odpovědi předčily naše očekávání. Domnívali jsme se, že jedinou dostupnou drogou pro mládež v konickém regionu je marihuana, výzkum však ukázal, že lze získat i LSD a hašiš.

Dílčí cíl 4: Zjistit, zda by myšlenka zřízení NZDM v konickém regionu vzbudila zájem potencionálních uživatelů.

Předpokládáme, že návrh na zřízení NZDM podpoří většina respondentů.

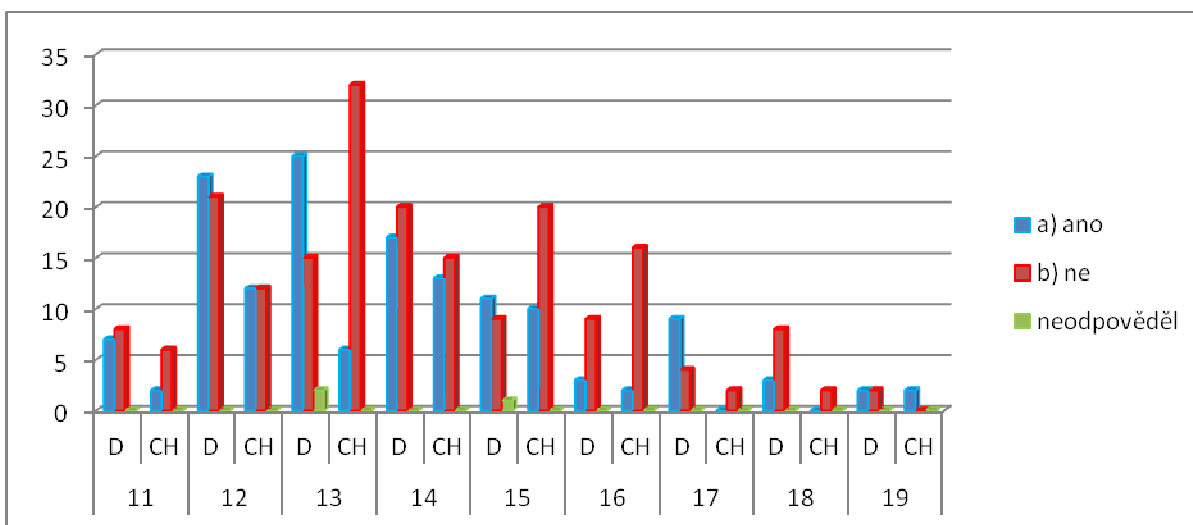
S odpovědí na tuto otázku nám pomohou otázky č. 14 a 15.

Otázka č. 14: *Zaujala Tě myšlenka nízkoprahového klubu, který je výše popsán?*

Graf č. 13: Atraktivita myšlenky
zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 15: *Pokud by byl nízkoprahový klub v Konici – navštěvoval/a bys jej?*

Graf č. 14: Potencionální zájem
zdroj: vlastní šetření

Komentář k dílčímu cíli 4:

V Konici ani jejím blízkém okolí doposud neexistuje žádné volnočasové zařízení podobné NZDM. Předpokládali jsme proto velký zájem o zřízení podobného zařízení, předpoklad se naplnil. Myšlenka nízkoprahového zařízení zaujala 67 % respondentů, to je již dost vysoké číslo, aby se o zřízení takového zařízení dalo diskutovat. Prakticky by však zařízení se sídlem v Konici navštěvovalo jen 41,9 %. Musíme však brát v úvahu, že se nejednalo pouze o respondenty z Konice, ale také vzdálenějších vesnic, pro něž by byla překážkou doprava do tohoto zařízení, a proto zvolili možnost „nenavštěvoval“.

Dílčí cíl 5: Identifikovat, o jaké aktivity v NZDM by byl zájem.

PP5: Předpokládáme, že většina respondentů projeví zájem o sportovní činnosti, hlavně ty, které v místě svého bydliště postrádají. Menšinu budou zajímat řízené vzdělávací aktivity.

K cíli se vztahuje otázka č. 16 z dotazníku.

Komentář k dílčímu cíli 5:

Na otázku odpovědělo jen 73% respondentů. Většina těch, co v dotazníku uvedli, že by zařízení nenavštěvovali, na tuto otázku již neodpověděla. Z výzkumu vyplynul zájem o několik desítek různých činností. Pro lepší přehlednost jsme je na základě podobnosti shrnuli do 9 kategorií a seřadili je vzestupně od aktivit s největší četností po aktivity s nejmenší četností:

- 1) sport,
- 2) společenské hry,
- 3) výtvarné činnosti,
- 4) promítání filmů,
- 5) hudba,
- 6) doučování,
- 7) osvětová činnost,
- 8) poradenství,
- 9) možnost setkání a komunikace s druhými.

Mezi odpověďmi se objevily i názory typu „hlavně ne na počítače, ať se spolu lidi učí komunikovat“, „odnaučení děti kouřit“ a jedna 12letá dívka napsala na „sexuální záležitosti“. Ovšem netušíme, co si pod tím máme představit, zda si spletla NZDM s nočním klubem,

myslela tím osvětovou činnost v oblasti sexuálního života mládeže nebo si jen dělala legraci. Celkově se i v tomto bodě naplnil náš předpoklad, že většina bude mít zájem o sportovní aktivity.

5.5 Rozhovor s koordinátorem KPSS Konicka

Cílem rozhovoru je zjistit postoj koordinátorky KPSS ke zřízení NZDM v Konici a jak reálně tuto myšlenku vnímá. Na základě rozhovoru zvážíme aktuální podmínky pro vznik NZDM v konickém regionu. Domníváme se, že významným faktorem, proč ještě nebylo v konickém regionu NZDM zřízeno, je nedostatek finančních prostředků pro jeho realizaci a fungování.

Co máte jako koordinátor KPSS na starosti? (Jaká je Vaše náplň práce)

Odborně vedu proces KPSS dle stanoveného harmonogramu a iniciuji jednotlivé aktivity projektu. Shromažďuji a distribuji informace a dokumenty a zajišťuji veškerou administrativu. Organizuji setkání a jednání pracovních skupin a řídicí skupiny procesu komunitního plánování a workshopů – setkání s veřejností. Koordinuji plnění úkolů na jednotlivých úrovních a práce na sestavování jednotlivých dokumentů a analýz. Také koordinuji implementační fázi komunitního plánování. Zpracovávám vyhodnocení naplňování opatření daného monitorovacího období (1x ročně). Zpracovávám souhrnné evaluační zprávy procesu komunitního plánování, hodnocení řízení procesu komunitního plánování a hodnocení komunikačního plánu. Zajišťuji přijímání změn v dokumentu Střednědobého plánu a publicitu v rámci změn opatření komunitního plánu. Zprostředkovávám komunikaci mezi laickou, odbornou a politickou reprezentací a také komunikaci s krajskou úrovní střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb. Zajišťuji aktivity v rámci komunitního plánování pro přechod na změnu financování sociálních služeb, tzn. připravuji novou metodiku a optimální nastavení sítě sociálních služeb.

Jak dlouho již vykonáváte tuto funkci?

8 let.

Ve střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb Konicka pro roky 2013 – 2016 je jedním z cílů „Vznik nového NZDM“, myslíte si, že by bylo potřeba v Konici NZDM zřídit?

Ano, takovéto zařízení chybí nejen v Konici, ale i v rámci SO ORP Konice.

Proč ještě není NZDM v Konici?

Důvodů je několik, jednak chybějící prostory, potencionální poskytovatel této služby a samozřejmě finance. V současné době čekáme na nové programovací období.

Co je podle Vás hlavní překážkou zřízení NZDM v Konici?

Hlavními překážkami jsou, jak jsem již zmínila, chybějící prostory a vhodný poskytovatel, který by mohl být zařazen do sítě sociálních a návazných služeb Olomouckého kraje.

Jednalo se již někdy s radou (zastupitelstvem) města Konice o zřízení NZDM?

Ano, již proběhlo jednání s vedením města. Budou se vytipovávat možné objekty pro NZDM. Dále pak bude potřeba vzniku NZDM součástí nové Strategie Města Konice.

Myslíte si, že by město podpořilo návrh na zřízení NZDM v Konici?

Ano.

Kdo by podle Vás mohl nebo měl být zřizovatelem NZDM v Konici? (Pozn. ve střednědobém plánu je uvedeno, že je to předmětem jednání.)

Toto je i nadále předmětem jednání, záleží také na případných dotačních titulech a podmínkách pro zařazení do sítě sociálních služeb v rámci Olomouckého kraje.

Jaké služby by podle Vás mělo NZDM v Konici poskytovat?

Především zajištění volnočasových a vzdělávacích aktivit pro danou cílovou skupinu, tím mám na mysli hlavně preventivní opatření v oblasti společensky nežádoucích jevů. Dále pak poradenství a pomoc rodinám s dětmi.

Jaký přínos by podle vás mělo zřízení NZDM v Konici?

V první řadě by to byla prevence a snížení výskytu sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Dále poskytnutí prostoru pro volnočasové a vzdělávací aktivity mládeže. Aktivity NZDM by měly přispívat k vytváření trvalých kořenů a pevného vztahu ke Konicku a také ke zvýšení soudržnosti obyvatel, upevnění lokální identity a mezilidských vztahů.

5.6 SWOT analýza plánovaného NZDM v Konici

SWOT analýza je zaměřena na možnosti zřízení NZDM v konickém regionu. Informace pro její sestavení byly převzaty z výstupů pracovní skupiny KPSS „Rodiny s dětmi“ a byly doplněné o vlastní poznatky.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Proces komunitního plánování - Pedagogicko-psychologická poradna - Zajištění volnočasových aktivit (Koza – příměstský tábor, tábory Sarkander, SDH, Sasanka, Skaut, spolčo) - Aktivity městského kulturního střediska a knihovny - Volně dostupná tělocvična a hřiště - Existence školních metodiků prevence - Charita Konice – dobrovolníci v rámci Tříkrálové sbírky 	<ul style="list-style-type: none"> - Finance – systém financování (nedostatek financí) - Nízká sociokulturní úroveň – výchova, nezaměstnanost - Výskyt sociálně patologických jevů – toxikomanie, alkoholismus, agrese - Absence protidrogového koordinátora - Vzrůstající počet dysfunkčních rodin - Chybějící řízené volnočasové aktivity
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - Vytvořit koncepci sociální prevence – koordinátor sociální prevence - Vytípnout nemovitosti pro potřeby poskytovatelů - Využití existujících sítí organizací v oblasti volného času, ke spolupráci se sociálními službami v oblasti informovanosti a prevence - Návrhy legislativních změn ke zlepšení systému sociálních služeb - Studenti gymnázia jako dobrovolníci 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatek financí - Nezaměstnanost - Nárůst kriminality drogově závislých - Nárůst „bezprizorních dětí a mládeže“ - Neúspěch předložených projektů - Nespolečné některých obcí v sociální problematice - Nezájem - Přehnaná administrativa

Tabulka č. 2 – SWOT analýza plánovaného NZDM v Konici

Zdroj: vlastní šetření

SWOT analýza plánovaného NZDM v Konici odhalila příležitosti, které nesmíme zmeškat a hrozby, kterým je v procesu plánování NZDM třeba čelit a patřičně se na ně připravit. Silné stránky budou sloužit jako opora a je možné na nich stavět. Na slabých stránkách je třeba ještě dále pracovat a posilovat je.

5.7 Výzkumné závěry

Dotazníkové výzkumné šetření proběhlo na čtyřech ZŠ a jedné SŠ nacházejících se na území SO ORP Konice. Do výzkumu bylo zapojeno 351 respondentů ve věku 11-19 let. Z celkového počtu tvořili 56,7 % dívky a 43,3 % chlapci. 71,8 % respondentů bylo žákem nebo studentem ZŠ a G Konice. Cílem šetření bylo zjistit potřebnost zřízení NZDM v Konici. Při zkoumání potřebnosti byl zjišťován zájem respondentů o zařízení daného typu. Jelikož se v Konici ani jejím blízkém okolí zařízení podobného typu nenachází, očekávali jsme vysoký zájem o tento druh sociální služby. Naše očekávání se však zcela nenaplnilo, nicméně jednalo se o 67 % respondentů, které myšlenka nízkoprahového klubu zaujala a 41,9 % by jej rádo skutečně navštěvovalo. Myslíme si, že i toto jsou již vysoká čísla na to, aby se o zřízení NZDM dalo uvažovat.

Potřebnost byla zkoumána také v souvislosti s rizikovým chováním mládeže a to především užívání návykových látek – kouření, konzumace alkoholu a drog, tedy potřebností primární a sekundární prevence těchto jevů. Předpokládali jsme, že zkušenosti s alkoholem a kouřením bude mít většina respondentů. Naše předpoklady se však zcela nenaplnily u kouření, protože alespoň jednu zkušenost s kouřením mělo celkem 44,4 %. Co se týče alkoholu, byly naše předpoklady naplněny, jelikož minimálně jednu zkušenost s alkoholem mělo 65,8 % respondentů. Drogu minimálně 1x v životě užilo 10,2 % respondentů, přičemž se v 86,1 % jednalo o marihuanu. I když zjištěná procenta nejsou fatální, musíme brát v úvahu, že s věkem a pod vlivem okolností (např. působením nevhodné party, špatná prevence apod.) se tyto skutečnosti mohou snadno změnit. Je proto potřebné rozvíjet osvětovou a preventivní činnost v oblasti týkající se návykových látek.

Poslední okruh potřebnosti byl zaměřen do oblasti poradenství. Bylo zjišťováno, za kým nejčastěji respondenti chodí s prosbou o radu ve svých trápeních, a zda by uvítali občas i radu odborného pracovníka (poradce, psychologa apod.). Okruh byl zařazen z toho důvodu, že pracovníci NZDM poskytují základní poradenství a v případě potřeby mohou zprostředkovat poradenství odborné. Náplní činnosti pracovníka NZDM je i doučování, případně jeho zprostředkování. Z výzkumu vyplynulo, že respondenti s žádostí o radu a pomoc nejčastěji chodí za rodiči a přáteli. V případě doučování nejčastěji oslovují pedagogy nebo opět rodiče, kterým by v případě zřízení NZDM ubýlo práce.

Deficit v oblasti služeb sociální prevence zaměřené na mládež spatřuje i koordinátorka KPSS Konice. Dle jejích slov se o skutečnosti zřídit NZDM v Konici již několikrát jednalo,

v současné době však nejsou k dispozici vhodné prostory pro zařízení ani dostatečné finanční prostředky.

Z výzkumu vyplynulo, že zřízení NZDM v Konici by bylo žádoucí, avšak, vzhledem k nedostačujícím finančním prostředkům a prostorům, v nichž by mělo NZDM zázemí, není aktuálně reálné. Jako náhradní řešení by prozatím mohla vzniknout služba streetwork, která není tolik náročná na finance ani na prostorové podmínky, jelikož probíhá přímo v terénu. Zároveň by, vzhledem ke své mobilitě, mohla pokrýt větší území působnosti.

Závěr

Předmětem diplomové práce bylo, na základě popisu KPSS a výzkumného šetření, zkoumat, zda by zřízení NZDM v konickém regionu bylo přínosem pro děti a mládež.

V teoretické části jsme se zabývali popisem procesu komunitního plánování, konkrétně jsme se potom zaměřili na Olomoucký kraj a region Konice. Definovali jsme si mládež ohroženou společensky nežádoucími jevy a popsali si psychický vývoj dítěte od 11 do 19 let. Obzvláště jsme se zaměřili na poruchy chování této věkové skupiny a stručně si je definovali. Nakonec jsme si popsali služby sociální prevence určené dětem a mládeži, konkrétně streetwork a NZDM.

Hlavním cílem výzkumné části bylo zjistit, prostřednictvím výzkumného šetření, potřebu zřízení NZDM v Konici. Za pomoci dílčích cílů se nám podařilo hlavní cíl práce naplnit. Zmapovali jsme, jak děti a mládež tráví volný čas. Vyzkoumali jsme, jaké procento respondentů má zkušenost s užíváním návykových látek. V neposlední řadě jsme zjistili zájem o zřízení NZDM v Konici ze strany potencionálních uživatelů a koordinátorky KPSS Konice. Na základě získaných poznatků jsme dospěli k závěru, že zřízení NZDM v Konici by bylo žádoucí.

Téma práce je velice aktuální, protože stále přibývá mládeže s poruchami chování. Na základě toho je nezbytné více rozvíjet preventivní činnosti a tak předcházet společensky nežádoucími jevům u mládeže. Školy sice disponují školními preventivními programy a současně s žáky a studenty pracují metodici prevence, je to však nedostačující. Školní programy navíc bývají ze stran žáků a studentů většinou brány na lehkou váhu už jen z principu, že se jedná o školní aktivitu. Je tedy potřebné zajišťovat dostatek mimoškolních aktivit týkajících se prevence sociálně patologických jevů, ale také jiných zájmových aktivit. Obecným poznatkem, který vyplynul z výzkumu, bylo, že mládeži v SO ORP Konice chybí sportovní vyžití. Děti a mládež konického regionu nemají příliš možností, jak trávit organizovaně a zároveň svobodně a nezávazně svůj volný čas. Právě to všechno dokáže zajistit NZDM. Bylo prokázáno, že pokud by bylo NZDM v Konici zřízeno, bylo by využíváno, ať už jako zařízení sloužící ke smysluplnému trávení volného času, tak i jako poradenské zařízení. Avšak vzhledem k aktuálním podmínkám – nedostatku vhodných prostor a finančních prostředků, není zřízení služby příliš reálné.

Práce vznikla na podkladě reálných potřeb KPSS Konice, na základě znalosti prostředí SO ORP Konice a z tohoto pohledu je velmi dobře uplatnitelná v praxi. Výsledky z výzkumu budou využity v procesu SPRSS a budou sloužit jako podklad pro zřízení NZDM v Konici.

Seznam použitých zkratk

Č. = číslo

ČR = Česká republika

MPSV = Ministerstvo práce a sociálních věcí

Např. = například

NNO = nestátní nezisková organizace

NZDM = Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

ORP = obec s rozšířenou působností

PP = pracovní předpoklad

Příp. = případně

SO ORP = správní obvod obce s rozšířenou působností

SAS RD = Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

SPRSS = Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb

SPRSS OK = Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji

Tj. = to je

Tzn. = to znamená

Vyd. = vydání

ZŠ = základní škola

ZŠ a G = základní škola a gymnázium

Seznam odborných zdrojů

- ANTIER, Edwige, 2004. *Agresivita dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál. 101 s. ISBN 80-7178-808-2.
- BEDNÁŘOVÁ, Zdena, 2000. *Sociální práce na ulici = Streetwork*. Vyd. 1. Brno: Doplněk. 102 s. Co? Jak? Proč?. ISBN 80-7239-048-1.
- BEDNÁŘOVÁ, Zdena, 2003. *Slabikář sociální práce na ulici: supervize, streetwork, financování*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003. 99 s. Co, jak, proč?. ISBN 80-7239-148-8.
- ČÁBALOVÁ, Dagmar, 2011. *Pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada. 272 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2993-0.
- ČERNÁ, Dominika, 2008a. Úvod do terénní sociální práce. In: JANOUŠKOVÁ, Klára, ed. a NEDĚLNÍKOVÁ, Dana, ed. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků: sborník studijních textů pro terénní sociální pracovníky*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 401 s. ISBN 978-80-7368-504-1.
- ČERNÁ, Dominika a kol, 2008b. *Terénní sociální práce s vybranými cílovými skupinami*. In: JANOUŠKOVÁ, Klára, ed. a NEDĚLNÍKOVÁ, Dana, ed. *Profesní dovednosti terénních pracovníků: sborník studijních textů pro terénní pracovníky*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 549 s. ISBN 978-80-7368-503-4.
- DAVIDOVÁ, Ivana et al, 2010. *Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 150 s. ISBN 978-80-7368-628-4.
- DISMAN, Miroslav, 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.
- DOLEJŠ, Martin, 2010. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 189 s. Monografie. ISBN 978-80-244-2642-6.
- Evropská sociální charta: texty Evropské sociální charty, Protokolů k ní a Revidované Evropské sociální charty*, 2000. Vyd. 1. Praha: JAN. 78 s. ISBN 80-85529-75-0.

- GOJOVÁ, Alice, 2006. *Teorie a modely komunitní práce*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. 115 s. ISBN 80-7368-154-4.
- HALÁSKOVÁ, Renáta, 2013. *Význam standardizace sociálních služeb v době jejich liberalizace*. Praha: VÚPSV. 137, 4 s. ISBN 978-80-7416-118-6.
- HARTL, Pavel, 1997. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 221 s. Učebnice pro obor sociální práce. Studijní texty sv. 9. ISBN 80-85850-45-1.
- HAVLÍK, Miloš et al, 2007. *Metodiky pro plánování sociálních služeb*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro komunitní práci. [112] s. ISBN 978-80-86902-44-9.
- HERZOG, Aleš, 2009. *Strategie specifické sociální prevence rizikového chování v rámci nízkoprahové práce s mládeží*. In: KLÍMA, Petr, ed. et al. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. Praha: Česká asociace streetwork. 359 s. ISBN 978-80-254-4001-8.
- HRUBÝ, Lukáš, Ivana VYBÍRALOVÁ, Simona SMIČKOVÁ a Petr KADLEC, 2010. *Operační manuál NZDM Prostějov*. Prostějov: Sdružení podané ruce, o. s.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4
- CHRÁSKA, Miroslav, 2006. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 168 s. Skripta. ISBN 80-244-1367-1.
- Katalog poskytovatelů sociálních služeb Olomouckého kraje 2014*, 2014. Olomouc: Olomoucký kraj. 120 s. ISBN 978-80-87535-96-7
- KOLÁŘ, Michal, 2005. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál. 256 s. ISBN 80-7367-014-3.
- KOUŘILOVÁ, Ivana, 2012. *Komunitní plánování sociálních služeb v Blansku*. Olomouc. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta
- KOZÁKOVÁ, Radka, 2014. *Základy obecné a vývojové psychologie pro studenty nelékařských zdravotnických oborů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 106 s. Skripta. ISBN 978-80-244-4259-4.

KRBCOVÁ MAŠÍNOVÁ, Lenka, ed. a POLESNÝ, Michal, ed, 2008. *Deset kroků procesem komunitního plánování: metodiky pro plánování sociálních služeb*. Ústí nad Labem: Centrum komunitní práce Ústí nad Labem. [422] s. ISBN 978-80-254-2800-9.

KRCH, František David a kol, 2005. *Poruchy příjmu potravy*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. 255 s. Psyché. ISBN 80-247-0840-X.

KVĚTENSKÁ, Daniela, 2011. *Multidisciplinární spolupráce v práci s rizikovou mládeží*. In: ČERVENKA, Karel et al. *Perspektivy práce s delikventní mládeží: [sborník příspěvků z konference: Brno 25.-26.5.2011]*. Vyd. 1. Brno: Občanské sdružení Ratolest Brno. 145 s. ISBN 978-80-260-0137-9.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana a LANGMEIER, Miloš, 2002. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. 2. vyd. Praha: H & H. 132 s. ISBN 80-7319-016-8.

LINHART, Jiří, ed, 1996. *Velký sociologický slovník. Sv. 1, A-O*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. 2., upr.vyd. Praha: Portál. 141 s. ISBN 80-7178-747-7.

MAREK, Dan a KANTOR, Tomáš, 2009. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal. 215 s. ISBN 978-80-87029-56-5.

MARTÍNEK, Zdeněk, 2008. *Agrese a agresivita u dětí a mládeže*. Vyd. 1. Praha: Národní institut pro další vzdělávání. 24 s. ISBN 978-80-86956-29-9.

MATOUŠEK, Oldřich, ed., KODYMOVÁ, Pavla, ed. a KOLÁČKOVÁ, Jana, ed, 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. 351 s. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich, 2011. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál. 200 s. ISBN 978-80-262-0041-3.

MIOVSKÝ, Michal et al, 2010. *Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie]*. Vyd. 1. Praha: Sdružení SCAN. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

MÜHLPACHR, Pavel, 2008. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 194 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 112. ISBN 978-80-210-4550-7.

Národní akční plán sociálního začleňování 2004-2006, 2005. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 91 s. ISBN 80-86878-15-5.

Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování: na léta 2008-2010: Česká republika, 2009. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. 112 s. ISBN 978-80-86878-93-5.

NIKL, Jaroslav, 2000. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky. 100 s. ISBN 80-7251-033-9.

PALÁT, Milan, LANGHAMROVÁ, Jitka a NEVĚDĚL, Lukáš, 2014. *Obecná demografie = General demography*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně. 2 sv. (79; 76 s.). ISBN 978-80-7509-117-8.

PITNEROVÁ, Dagmar, 2008. *Management sociální práce*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého. 78 s. ISBN 978-80-244-2012-7

POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana a TOMKO, Anton, 2003. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. Vyd. 3., rozšíř. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. 186 s. Prevence sociálně patologických jevů. ISBN 80-86568-04-0.

PROCHÁZKA, Jan, 2009. *Specifika sociální práce s osobami opouštějícími ochranou ústavní výchovu*. In: GOJOVÁ, Alice, ed. *Sborník studijních textů pro sociální kurátory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 559 s. ISBN 978-80-7368-627-7.

PROCHÁZKOVÁ, Jana, 2013. *Katalog poskytovatelů sociálních a návazných služeb Konicka*. Charita Konice. 65 s.

POSPÍŠIL, Petr a Kamil HUTĚČKA. *Právo*. In: JANOUŠKOVÁ, Klára, ed, 2007. *Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Zdravotně sociální fakulta, katedra sociální práce. 351 s. ISBN 978-80-7368-229-3.

- RACEK, Jindřich a Aleš HERZOG, 2009. *Fenomén NZDM, tedy nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. In: KLÍMA, Petr, ed. et al. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. Praha: Česká asociace streetwork. 359 s. ISBN 978-80-254-4001-8.
- ROSECKÝ, Daniel a ORINIAKOVÁ, Pavla, 2003. *Komunitní plánování sociálních služeb*. Plzeň: Centrum pro komunitní práci ČR. v, 40 s. ISBN 80-86902-02-1.
- PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška, 2003. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- REKTOŘÍK, Jaroslav a kol, 2010. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. 188 s. ISBN 978-80-86929-54-5.
- SMIČKOVÁ, Simona, 2011. *Systematická práce s mládeží v nízkoprahovém zařízení*. Olomouc. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta
- SOCHŮREK, Jan, 2009. *Úvod do sociální patologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1.
- SPLECHT, Walther, 2009. *Mobilní práce s mládeží v Evropě (Mobile Jugendarbeit in Europa)*. In: In: KLÍMA, Petr, ed. et al. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. Praha: Česká asociace streetwork. 359 s. ISBN 978-80-254-4001-8.
- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2015-2017*, 2014. 1. vyd. Olomouc: Olomoucký kraj. 101 s. ISBN 978-80-254-4082-7. Dostupné také z: <http://www.kr-olomoucky.cz/strednedobe-planovani-socialnich-sluzeb-cl-288.html>
- SURYNEK, Alois, KAŠPAROVÁ, Eva a KOMÁRKOVÁ, Růžena, ed, 2001. *Základy sociologického výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2001. 160 s. ISBN 80-7261-038-4.
- ŠEDIVÝ, Marek a MEDLÍKOVÁ, Olga, 2011. *Úspěšná nezisková organizace*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. 155 s. Management. ISBN 978-80-247-4041-6.
- ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka et al, 2008. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Unverzita Palackého v Olomouci. 175 s. ISBN 978-80-244-2141-4.

TAUER, Vladimír, ZEMÁNKOVÁ, Helena a ŠUBRTOVÁ, Jana, 2009. *Získejte dotace z fondů EU: tvorba žádosti a realizace projektu krok za krokem: metodika, pravidla, návody*. Vyd. 1. Brno: Computer Press. 160 s. ISBN 978-80-251-2649-3.

TOMEŠ, Igor a kol, 2014. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha. 319 s. Monografie. ISBN 978-80-7201-938-0.

TOMEŠ, Igor, 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. 439 s. ISBN 978-80-7367-680-3.

VASKOVÁ, Vladana a ŽEŽULA, Ondřej, 2002. *Komunitní plánování - věc veřejná: jak zjistit, co lidé opravdu chtějí?: jak zlepšit život v obci?.* Vyd. 1. Praha: Jan. 15 s. ISBN 80-86552-30-6.

VEČERKA, Kazimír et al, 2009. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 129 s. Studie. ISBN 978-80-7338-079-3.

Zapojování veřejnosti, nástroj pro správu věcí veřejných: komunitní plánování sociálních služeb v Česku, Slovensku, Maďarsku a Polsku, 2008. Přerov: Centrum pro komunitní práci, CpKP střední Morava. 81 s. ISBN 978-80-86902-54-8.

ZATLOUKAL, Leoš, 2008. *Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 255 s. Monografie. ISBN 978-80-244-2128-5.

Legislativa

ČESKO. Vyhláška č. 388 ze dne 15.8.2002 o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 138, s. 7834. Dostupná také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=388/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14.3.2006 o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů (Zákon o sociálních službách). In: *ÚZ: Sociální zabezpečení*, 2011, s. 155-200. ISBN 978-80-7208-830-0

ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12.4.2000 o obcích (obecní zřízení) a o změně a doplnění dalších zákonů (Zákon o obcích (obecní zřízení)). *Zákony pro lidi.cz* [online] © AION CS 2010-2015 [cit. 2015-01-11] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#Content>

ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 11.8.2000 o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě). *Zákony pro lidi.cz* [online] © AION CS 2010-2015 [cit. 2015-03-28] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257#Content>

ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 30.12.1999 o sociálně právní ochraně dětí a o změně a doplnění dalších zákonů (Zákon o sociálně právní ochraně dětí). *Zákony pro lidi.cz* [online] © AION CS 2010-2015 [cit. 2015-03-11] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#Content>

Internetové zdroje

ČESKÁ ASOCIACE STREEWORK, O.S., 2008. *Pojmosloví*. Praha : Česká asociace streetwork, o. s.. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=202

Český statistický úřad. *Mapa SO ORP Konice*. Czso.cz. [online]. © 2014 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/mapa_so_orp_konice/\\$File/ORP7103.jpg](http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/mapa_so_orp_konice/$File/ORP7103.jpg)

DOSEDĚLOVÁ, Simona. *Sociodemografická analýza území obce s rozšířenou působností Konice v letech 2007-2011* [online]. © 2012 [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://charitakonice.cz/index.php/ke-stazeni/podpora-stredned-plan-ss-konicka>

CHARITA KONICE. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Konicka pro roky 2013-2016*. [online] Charita Konice, 2013. [cit. 3.2.2015]. Dostupné z: www.charitakonice.cz/phocadownload/strednedoby-plan.docx

KOK, Wim. *Lisabonská strategie pro růst a zaměstnanost*. Zpráva skupiny odborníků pod předsednictvím Wima Koka. Brusel, 2004. [online] MPSV ČR, 2004 [cit. 2015-03-20] dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/evropskastrateg/w_kok_lisabon_strategie_zpravaii_cas_ekonom_30_11_04.pdf

KOPECKÝ, Kamil. *Úvod do netolismu*. Internetový portál E-Bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc, 2011. Online na: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/331-uvod-do-problematiky-netolismu>

KRBCOVÁ MAŠÍNOVÁ et al. Programový tým projektu EQUAL 0076, 2009. *Deset kroků procesem komunitního plánování – krok 1*. [online] MPSV ČR, 20.4.2009 [cit. 2015-01-07] dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6811/01_metodika.pdf

MANAGEMENT MANIA. *SWOT analýza*. [online]. Managementmania, 12.10.2013 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/swot-analyza>

MATEROVÁ, Jitka. *Komunitní plánování sociálních služeb – metodika*. [online]. Agora Central Europe. [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: http://www.agora-ce.cz/archive_files/Dokumenty_ke_stazeni/KPSS-prirucka.pdf

Věstník MŠMT č. 1/2001. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení* [online] MŠMT ČR, 8.12.2000 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2001-1> nebo <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>

Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Olomouckého kraje. *Program finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji* [online] 2014 [cit. 2015-02-22] Dostupné z: <http://www.kr-olomoucky.cz/program-financni-podpory-poskytovani-socialnich-sluzeb-v-olomouckem-kraji-cl-2709.html>

ODBOR 22. *Komunitní plánování - věc veřejná (přívodce)*. [online] MPSV ČR, 28.4.2005 [cit. 2015-01-07] Dostupné z : <http://www.mpsv.cz/cs/847>

ODBOR 22. *Národní akční plány sociálního začleňování (NAPSI)*. [online] MPSV ČR 26.7.2010 [cit. 2015-03-20] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/9087>

Portál územního plánování – portal.uur.cz. *Obce*. [Portal.uur.cz](http://portal.uur.cz). [online]. © 2002-2014, poslední aktualizace 30.7.2014 [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/obce.asp>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Přehled respondentů dle škol	65
Tabulka č. 2: SWOT analýza plánovaného NZDM v Konici	81

Seznam grafů

Graf č. 1: Přehled respondentů dle pohlaví a věku	68
Graf č. 2: Přehled respondentů dle typu rodinného soužití	68
Graf č. 3: Způsob trávení volného času v % celkově	69
Graf č. 4: Spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit	69
Graf č. 5: Doučování	71
Graf č. 6: Kdo doučoval	71
Graf č. 7: Za kým jde respondent nejčastěji pro radu	72
Graf č. 8: Aktuální potřeba rady odborného pracovníka	72
Graf č. 9: Kouření cigaret	74
Graf č. 10: Užívání alkoholu	74
Graf č. 11: Užívání drog	75
Graf č. 12: Zkušenost s drogou	75
Graf č. 13: Atraktivita myšlenky	77
Graf č. 14: Potencionální zájem	77

Seznam obrázků a schémat

Obrázky

Obrázek č. 1: Triáda	14
Obrázek č. 2: Administrativní členění Olomouckého kraje	60
Obrázek č. 3: Území obce s rozšířenou působností	61

Schéma

Schéma č. 1: Deset kroků procesem komunitního plánování	25
---	----

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Přehled kriminality mládeže v okrese Prostějov

Příloha č. 2 - Přestupky mládeže projednávané Přestupkovým odborem MěÚ Konice

Příloha č. 3 - Příklad poskytovatele NZDM v Olomouckém kraji

Příloha č. 4 - Příklad poskytovatele streetwork v Olomouckém kraji

Příloha č. 5 - Příklad pravidel NZDM a sankcí za jejich nedodržování

Příloha č. 6 – Přehled pohybu obyvatelstva ORP Konice v letech 2010 – 2014

Příloha č. 7 – Dotazník

Příloha č. 8 – Tabulkové zpracování dotazníkového šetření

Příloha č. 1 – Přehled kriminality mládeže v okrese Prostějov

Spáchané činy	Nezletilí ve věku od 1 do 14 let					Nezletilí ve věku od 15 do 17 let				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Loupeže	3	4	2	0	0	13	16	2	2	0
Porušování domovní svobody	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Krádeže, vloupání do domů, bytů a chat	0	0	7	5	1	15	19	3	5	0
Krádeže, vloupání do ostatních objektů	3	0	6	4	1	23	42	11	11	8
Krádeže kapesní	1	0	0	0	0	1	6	0	1	0
Krádeže jiné na osobách	0	0	0	0	0	1	6	1	2	1
Krádeže motorových vozidel dvoustopých	0	0	0	0	0	6	6	10	2	6
Krádeže motorových vozidel jednostopých	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Krádeže věcí z automobilů	0	0	1	0	0	2	14	0	0	1
Krádeže součástek motorových vozidel	0	0	0	3	0	0	7	0	0	5
Krádeže jízdních kol	0	0	0	0	0	0	7	0	3	2
Krádeže ostatní	0	0	0	0	0	0	4	0	0	1
Poškození cizí věci	0	0	0	0	0	3	2	0	2	1
Výtržnictví	1	1	0	0	0	2	8	2	2	0
Sprejerství	4	0	0	0	4	4	0	1	0	0
Nebezpečné vyhrožování	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1
Vydírání	0	0	0	1	0	1	5	0	1	0
Pohlavní zneužívání ostatní	0	1	0	3	1	2	0	1	2	3
Znásilnění	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Požáry	0	1	2	0	0	0	0	0	1	0
Úmyslné ublížení na zdraví	0	0	2	0	0	1	6	4	4	1
Ublížení na zdraví z nedbalosti	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0
Násilí proti úř. os. a org. veřejné moci	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Zatajení věci	0	0	2	0	0	0	1	1	0	0
Překup. a převoh. - podílnictví	0	0	1	4	0	0	0	0	1	1
Podvod	0	0	0	0	2	0	1	0	2	0
Neoprávněné užívání cizí věci	0	0	0	0	1	0	2	0	0	1
Ohrožení pod vlivem návyk. látek - opilství	0	0	0	0	0	1	5	0	2	0
Neoprávněné držení platební karty	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Ostatní trestná činnost	0	0	0	0	0	1	2	4	3	0
Nedovolená výr. a distribuce psych. látek	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0
Maření výkonu úředního rozhodnutí	0	0	0	0	0	0	4	0	0	1
Doprav. nehody silniční nedbalosti	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0

Tabulka č. 1: Přehled kriminality mládeže v okrese Prostějov

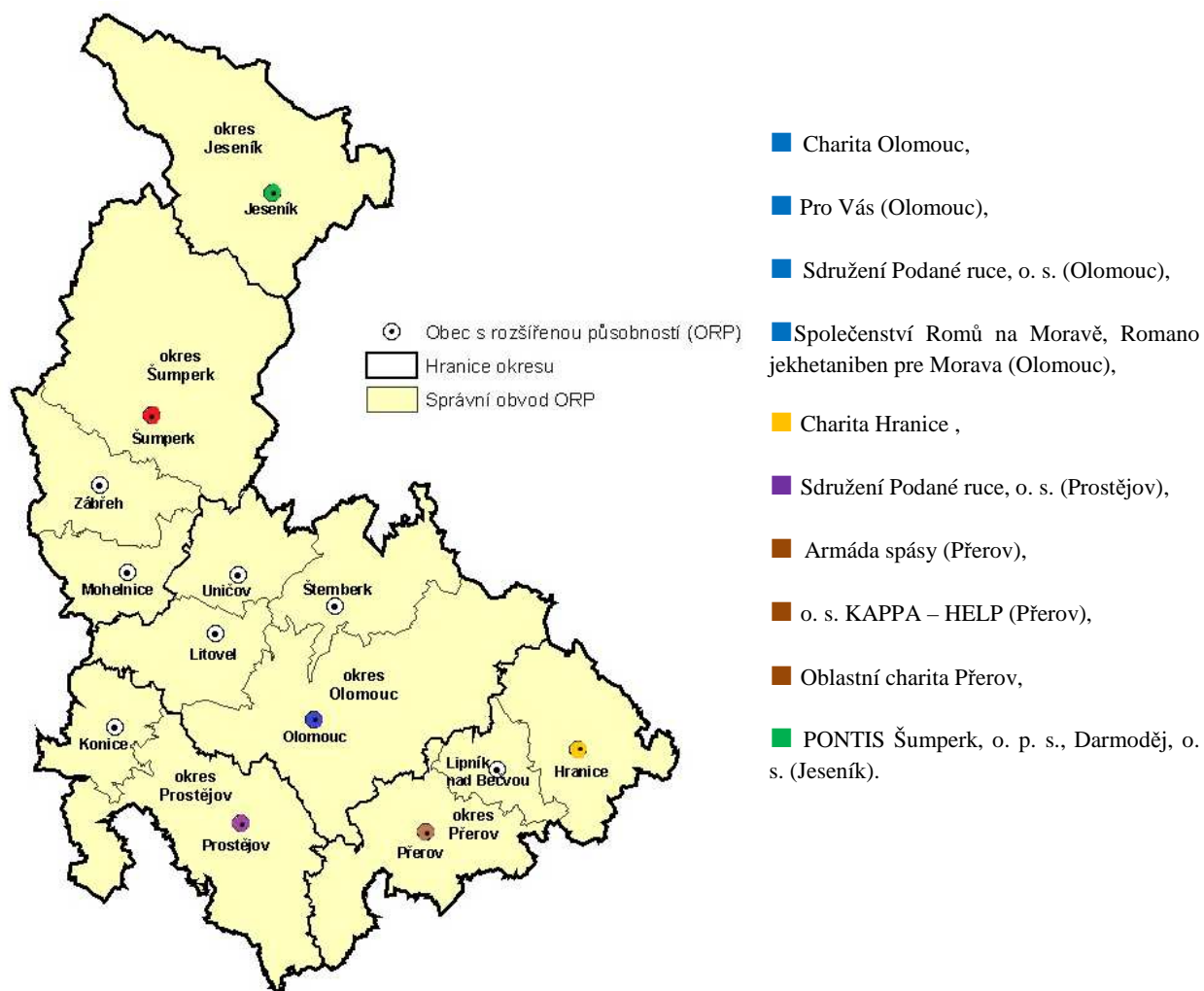
zdroj: policejní statistiky

Příloha č. 2 – Přestupky mládeže projednávané Přestupkovým odborem MěÚ Konice

Rok	Rozhodnuto	Odloženo	Postoupeno	Celkem
2010	4	2	2	8
2011	8	3	0	11
2012	2	1	0	3
2013	0	1	0	1
2014	2	0	0	2
Celkem	16	7	2	25

Tabulka č. 2 – Přestupky mládeže

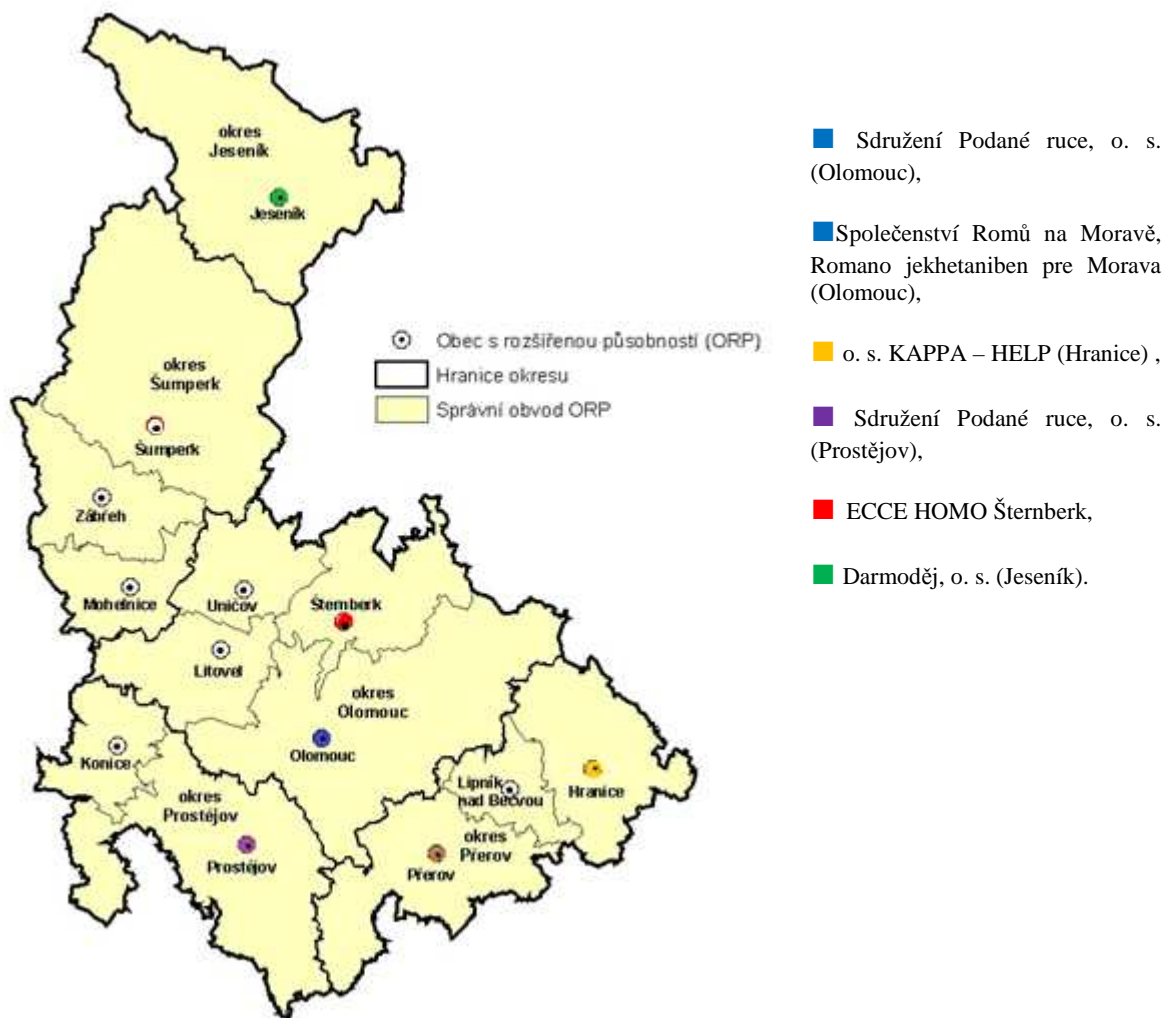
Příloha č. 3 – Příklad poskytovatele NZDM v Olomouckém kraji:

Obrázek č. 1: Mapa poskytovatelů NZDM v Olomouckém kraji

Zdroj: vlastní zpracování, Katalog poskytovatelů sociálních služeb Olomouckého kraje, 2014

Příloha č. 4 - Příklad poskytovatele streetworku v Olomouckém kraji:

Obrázek č. 2: Mapa poskytovatelů NZDM v Olomouckém kraji

Zdroj: vlastní zpracování, Katalog poskytovatelů sociálních služeb Olomouckého kraje, 2014

Příloha č. 5 – Příklad pravidel NZDM a sankcí za jejich nedodržování

„Pravidla pro klienty NZDM 4.lístek“

- „Pravidlo č. 1 - O fungování klubu se stará personál NZDM 4.lístek. Pokud chceš v klubu být, musíš se řídit pokyny služby!!!“
- Pravidlo č. 2 - Nezneužívej návykové látky v klubu ani je sem nepřinášej!!! Nechod' do 4.lístku pod vlivem žádných návykových látek!!! Žádný alkohol a veškeré tvrdé i měkké drogy. Platí také pro dohadování a provádění jakýchkoli obchodů s nimi.
- Pravidlo č. 3 - Neužívej ve 4.lístku sprostá ani vulgární slova!!!
- Pravidlo č. 4 - Nekuř v klubu!!!
- Pravidlo č. 5 - Neužívej násilí, včetně slovního, vůči ostatním ani vůči sobě!!! (Žádné nefér, povýšené, rasistické a podobné chování; vyvolávání konfliktů a účast na nich; jakékoli šikanování, nadávání a urážení).
- Pravidlo č. 6 - Nepoškozuj ani neodnášej vybavení a zařízení klubu!!!
- Pravidlo č. 7 - Nechovej se hlučně a nedělej binec!!!
- Pravidlo č. 8 - Nerozvíjej žádné sexuální aktivity a hry v klubu!!!
- Pravidlo č. 9 - Pokud možno, nedonášej cenné věci do 4.lístku. Pokud je už musíš mít, máš možnost si je dát do úschovy do kanceláře!!!
- Pravidlo č. 10 - Za vlastní předměty (notebooky, repráky, atd.), které si do zařízení přineseš, **NERUČÍME A NEODPOVÍDÁME!!!**
- Další pravidla - V kanceláři můžeš být jen po vyzvání a za přítomnosti personálu NZDM 4.lístek. Pokud si cokoli půjčíš, osobně za to odpovídáš. V případě, že se s půjčeným předmětem něco stane, zaplatíš vzniklou škodu“

Sankce, za nedodržení některého z pravidel, potom mohou mít následující charakter:

- „Napomenutí,
- alternativní trest (rozhovor, nahrazení, zaplacení nebo odpracování škody),
- omezený pobyt v klubu (zakázání některých z činností v klubu),
- zákaz pobytu v klubu až na 6 měsíců.“

DARMODĚJ, o. s., Pravidla pro klienty NZDM 4.lístek. [online] Darmoděj, o. s., 2015. [cit. 2015-03-31].
Dostupné z: <http://www.darmodej.cz/nzdm/1544/pravidla-nzdm/>

NZDM PESTRÁ KLUBOVNA. Pravidla klubu. [online] © NZDM Pestrá klubovna, 2009 – 2013. [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://pestra-klubovna.webnode.cz/pravidla-klubu/>

Příloha č. 6 – Přehled pohybu obyvatelstva ORP Konice v letech 2010 – 2014

Pohyb obyvatelstva na území SO ORP Konice v posledních pěti letech (tedy roky 2010 - 2014). Jedná se o údaje týkající se počtu obyvatelstva, věkového rozložení, průměrný věk a index stáří obyvatelstva. Celkový počet obyvatel ORP Konice rok od roku mírně klesá. Koncem roku 2010 zde žilo 11 149 obyvatel, do konce roku 2014 počet obyvatel klesl o 283 na 10 866 obyvatel. Největší obcí SO ORP Konice je město Konice, druhou největší je obec Horní Štěpánov, který je přibližně o dvě třetiny menší než Konice co do počtu obyvatel. Naopak nejmenšími obcemi jsou Hačky a Rakůvka. V SO ORP Konice jsou nejvíce zastoupeny obce s počtem obyvatel 200 – 499.

Tab. č. 1 – Počet obyvatel SO ORP Konice k 31.12. v jednotlivých obcích¹²

Roky	2010	2011	2012	2013	2014
Správní obvod celkem	11 149	11 099	11 049	10 984	10 866
Bohuslavice	462	456	446	446	450
Brodek u Konice	913	913	895	883	862
Březsko	213	211	213	216	214
Budětsko	408	417	434	429	435
Dzbel	253	262	259	257	254
Hačky	107	103	102	102	103
Horní Štěpánov	987	973	957	945	944
Hvozd	630	633	646	647	621
Jesenec	300	285	276	289	282
Kladky	359	361	364	363	355
Konice	2888	2857	2840	2805	2781
Lipová	753	744	736	716	710
Ludmírov	574	575	569	577	560
Ochoz	187	196	190	190	192
Polomí	144	148	149	150	151
Raková u Konice	209	205	201	205	204
Rakůvka	102	105	104	106	99
Skřípov	357	344	343	342	342
Stražisko	434	438	434	424	428
Suchdol	621	623	629	631	620
Šubířov	248	250	262	261	259

¹² roky 2010- 2013 dostupné z: czso.cz

rok 2014 dostupný z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

Tab. č. 2 – Počet obcí podle počtu obyvatel k 31.12.¹³

Roky	2010	2011	2012	2013	2014
Počet obcí	21	21	21	21	21
v tom s počtem obavatel:					
0 - 199	4	4	4	4	4
200 - 499	10	10	10	10	10
500 - 999	6	6	6	6	6
1000 - 4999	1	1	1	1	1

Tab. č. 3 – Obyvatelstvo SO ORP podle věku v jednotlivých obdobích

Roky		2010	2011	2012	2013	2014
Stav obyvatel k 31.12.		11 149	11 099	11 049	10 984	10 866
v tom ve věku:	0 - 14	1 550	1 564	1 549	1 531	1415
	15 - 64	7 723	7 658	7 565	7 442	9451
	65 +	1 876	1 877	1 935	2 011	

Tab. č. 4 – Průměrný věk obyvatelstva SO ORP Konice ve sledovaných obdobích¹⁴

Roky	2010	2011	2012	2013	2014
Průměrný věk	41,7	41,8	42,2	42,5	Údaj není dostupný
Průměrný věk muži	40,2	40,4	40,8	41,1	„
Průměrný věk ženy	43,2	43,2	43,5	43,9	„

Tab. č. 5 – Index stáří¹⁵ obyvatelstva SO ORP Konice v jednotlivých obdobích¹⁶

Roky	2010	2011	2012	2013	2014
Index stáří (65+ / 0 -14 v %)	121,0	120,0	124,9	131,4	Údaj není dostupný
Index stáří (65+ / 0 -14 v %) muži	95,2	95,6	102,1	109,3	„
Index stáří (65+ / 0 -14 v %) ženy	146,4	144,0	147,6	153,4	„

¹³ roky 2010-2013 - Český statistický úřad. Demografická ročenka správních obvodů a obcí s rozšířenou působností. Czso.cz. [online] © 2014 [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/kapitola/130054-14-r_2014-11000; rok 2014 – Matriční úřad Konice

¹⁴ Český statistický úřad

¹⁵ **Index stáří** vyjadřuje, kolik je v populaci obyvatel ve věku 60 let a více na 100 dětí ve věku 0-14 let.

¹⁶ Český statistický úřad

Dotazník k diplomové práci na téma:

Komunitní plánování sociálních služeb na Konicku se zaměřením na mládež

Vážení žáci a studenti,

jmenuji se Lucie Voglová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Svou diplomovou práci zpracovávám na téma Komunitní plánování sociálních služeb na Konicku se zaměřením na mládež. Hlavním cílem mé práce je zjistit potřebu nízkoprahového zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM) v Konici. Prosím vás tedy o pravdivé vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník je anonymní, takže nebude poznat, který dotazník je váš. Odpovědi z něj budou použity pro potřeby mé diplomové práce, případně jako podklad pro potřeby střednědobého plánování sociálních služeb na Konicku a pro potřeby projektu Meziobecní spolupráce Mikroregionu Konicko.

Co to vlastně NZDM je?

NZDM je volnočasové zařízení, které pomáhá dětem a mládeži ve věku od 6 do 26 let smysluplně trávit volný čas. Jeho pracovníci jsou speciálně vyškolení na práci s mládeží. Vymýšlí různé aktivizační programy (hry, soutěže, vyrábění, přednášky, promítání, atp.), doučují, případně zprostředkují doučování a poskytují také poradenství. Poradí vám v oblastech vztahů, volby další školy či povolání, bydlení, práce, atp.

Děkuji za tvůj čas 😊

- 1) Jsi dívka / chlapec

- 2) Kolik je Ti let

- 3) V současnosti žiješ s:
 - a) Rodiči
 - b) S jedním vlastním a jedním nevlastním rodičem
 - c) Prarodiči
 - d) Partnerem
 - e) Jiná možnost (vypiš)

- 4) Jakým způsobem nejčastěji trávíš svůj volný čas?
 - a) Četba

- b) Sport
- c) Počítač (hry, sociální sítě, internet, atp.)
- d) „Potloukáním se“ po městě, vesnici
- e) S přáteli venku
- f) S partnerem
- g) Kroužky (jaké)
- h) Jinak (vypiš)

5) Jak jsi spokojen/a s nabídkou volnočasových aktivit (sportovní kluby, zájmové kroužky) v obci?

- a) Jsem spokojen/a, mám zde vše, co potřebuji.
- b) Jsem spokojen/a, ale ještě bych uvítal/a jiný typ kulturního, sportovního vyžití (uved' jaký))
- c) Nejsem spokojen/a, chybí mi zde: (vypiš)

6) Potřeboval/a jsi někdy doučování?

- a) Ano
- b) Ne

7) Pokud jsi v bodě 6 odpověděl/a možností a), kdo tě doučoval?

- a) Rodiče
- b) Pedagog
- c) Spolužák
- d) Jiná možnost (vypište)

8) Pokud máš nějaký problém, za kým jdeš nejčastěji pro radu a porozumění?

- a) Otec
- b) Matka
- c) Sourozenec
- d) Kamarád/ka
- e) Partner
- f) Školní preventista
- g) Psycholog
- h) Jiná možnost (vypiš)

9) Nacházíš se teď v situaci, kdy potřebuješ radu odborného pracovníka?

- a) Ano
- b) Teď ne, ale občas bych odbornou radu uvítal/a
- c) Ne
- d) Jiná možnost (vypiš)

10) Kouříš cigarety?

- a) Ano, denně
- b) Ano, ale jen příležitostně
- c) Zkusil/a jsem to, ale dál nekouřím

- d) Nezkusil/a jsem to a ani mě to neláká
- e) Jiná možnost (vypiš)

11) Piješ alkohol?

- a) Ano, denně
- b) Ano, ale jen příležitostně
- c) Zkusil/a jsem to, ale více mě to neláká
- d) Nezkusil/a jsem to a ani mě to neláká
- e) Jiná možnost (vypiš)

12) Zkusil/a jsi někdy nějakou drogu například marihuanu, hašiš, pervitin, LSD nebo jinou?

- a) Ano, denně
- b) Ano, ale jen příležitostně
- c) Zkusil/a jsem to, ale více mě to neláká
- d) Nezkusil/a jsem to a ani mě to neláká
- e) Jiná možnost (vypiš)

13) Pokud jsi v bodě 12 zadal/a možnost a) – c), o jakou drogu se jednalo?

- a) Marihuana
- b) Hašiš
- c) Pervitin
- d) LSD
- e) Jiná droga (vypiš)

14) Zaujala Tě myšlenka nízkoprahového klubu pro děti a mládež, který je výše popsán?

- a) Ano
- b) Ne

15) Pokud by byl nízkoprahový klub v Konici – navštěvoval/a bys jej?

- a) ano
- b) ne

16) Na co by měl být klub zaměřen? (na jaké činnosti)

Příloha č. 8– Tabulkové zpracování dotazníkového šetření

Pohl.	Dívka		Chlapec		Celkem	
Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
11	15	4,3	8	2,3	23	6,6
12	44	12,5	24	6,8	68	19,4
13	42	12,0	38	10,8	80	22,8
14	37	10,5	28	8,0	65	18,5
15	21	6,0	30	8,5	51	14,5
16	12	3,4	18	5,1	30	8,5
17	13	3,7	2	0,6	15	4,3
18	11	3,1	2	0,6	13	3,7
19	4	1,1	2	0,6	6	1,7
Σ	199	56,7	152	43,3	351	100

Tabulka č. 1 – Přehled respondentů dle pohlaví a věku (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 4: *Jakým způsobem nejčastěji trávíš svůj volný čas?*

- a) Četba
- b) Sport
- c) Počítač (hry, sociální síť, internet, atp.)
- d) „Potloukáním se“ po městě, vesnici
- e) S přáteli venku
- f) S partnerem
- g) Kroužky (jaké)
- h) Jinak (vypiš)

Odp.	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH				
a)	1	0	8	3	9	5	10	4	8	4	6	2	1	0	3	0	2	0	66	10,4
b)	6	4	12	12	18	20	13	18	6	13	4	5	4	0	5	2	0	1	143	22,6
c)	2	5	15	14	15	22	11	22	13	13	3	8	6	1	8	2	3	2	165	26,1
d)	0	0	1	1	4	1	3	2	0	3	0	1	0	0	1	0	0	0	17	2,7
e)	5	1	19	5	20	16	22	9	12	5	3	3	6	1	6	2	2	0	137	21,6
f)	0	0	0	0	1	0	3	0	5	1	2	1	6	0	3	0	1	0	23	3,6
g)	3	2	9	2	6	4	9	10	6	5	1	1	3	0	0	0	0	0	61	9,6
h)	0	0	3	2	1	0	3	1	2	5	0	2	1	0	1	0	0	0	21	3,3
Σ	17	12	67	39	74	68	74	66	52	49	19	23	27	2	27	6	8	3	633	100

Tabulka č. 2: Způsob trávení volného času (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 5: *Jak jsi spokojen/a s nabídkou volnočasových aktivit (sportovní kluby, zájmové kroužky) v obci?*

- a) *Jsem spokojen/a, mám zde vše, co potřebuji.*
 b) *Jsem spokojen/a, ale ještě bych uvítal/a jiný typ kulturního, sportovního vyžití (uveď jaký)*
 c) *Nejsem spokojen/a, chybí mi zde: (vypiš)*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	11	6	32	15	25	31	26	21	13	20	6	14	3	2	3	2	4	0	234	66,7
b)	3	2	8	5	14	4	9	5	6	7	0	1	3	0	3	0	0	2	72	20,5
c)	1	0	3	4	3	3	2	2	2	3	6	3	7	0	5	0	0	0	44	12,5
Neodp.	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,3
Σ	15	8	44	24	42	38	37	28	21	30	12	18	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 3: Spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 6: *Potřeboval/a jsi někdy doučování?*

- a) *Ano*
 b) *Ne*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost %
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	7	5	25	11	25	20	24	17	16	11	5	5	7	1	5	0	2	2	188	53,6
b)	8	3	19	13	17	18	13	11	5	19	6	14	6	1	6	2	2	0	163	46,4
Σ	15	8	44	24	42	38	37	28	21	30	11	19	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 4: Doučování (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 7: *Pokud jsi v bodě 6 odpověděl/a možností a), kdo tě doučoval?*

- a) *Rodiče*
 b) *Pedagog*
 c) *Spolužák*
 d) *Jiná možnost (vypište)*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	3	3	13	2	13	3	3	1	4	1	0	2	0	0	0	0	0	0	48	25,1
b)	2	2	4	7	5	11	11	10	6	5	1	3	2	0	3	0	1	0	73	38,2
c)	0	0	3	1	5	2	6	1	2	4	4	1	4	1	2	0	1	2	39	20,4
d)	2	1	7	0	2	2	5	4	4	1	0	0	2	1	0	0	0	0	31	16,2
Σ	7	6	27	10	25	18	25	16	16	11	5	6	8	2	5	0	2	2	191	100

Tabulka č. 5: Kdo doučoval (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 8: *Pokud máš nějaký problém, za kým jdeš nejčastěji pro radu a porozumění?*

- a) *Otec*
- b) *Matka*
- c) *Sourozenec*
- d) *Kamarád/ka*
- e) *Partner*
- f) *Školní preventista*
- g) *Psycholog*
- h) *Jiná možnost (vypiš)*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	1	2	4	8	5	15	3	12	0	8	2	4	1	0	1	1	0	1	68	14,4
b)	11	6	34	15	24	23	24	19	10	15	0	8	5	1	4	2	0	1	202	42,7
c)	2	0	5	4	3	11	4	2	5	5	0	2	2	0	2	0	1	1	49	10,4
d)	1	0	9	6	19	6	22	10	14	7	9	4	7	1	5	0	2	0	122	25,8
e)	0	0	0	0	0	0	2	1	5	0	2	1	5	0	0	0	1	0	17	3,6
f)	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,2
g)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0,4
h)	1	0	2	0	1	0	2	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	12	2,5
Σ	16	8	55	34	52	55	57	44	34	41	13	19	20	2	12	3	4	4	473	100

Tabulka č. 6: *Za kým jde respondent nejčastěji pro radu (zdroj: vlastní šetření)*

Otázka č. 9: *Nacházíš se teď v situaci, kdy potřebuješ radu odborného pracovníka?¹⁷*

- a) *Ano*
- b) *Teď ne, ale občas bych odbornou radu uvítal/a*
- c) *Ne*
- d) *Jiná možnost (vypiš)*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	1	0	4	2	0	0	0	1	1	0	2	0	1	0	0	0	1	1	14	4,0
b)	2	5	9	5	9	4	12	6	7	4	2	3	4	0	2	0	1	0	75	21,4
c)	12	3	31	18	33	34	23	22	13	25	7	16	8	2	9	2	2	1	261	74,4
d)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,3
Σ	15	8	44	25	42	38	35	29	21	30	11	19	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 7: *Aktuální potřeba rady odborného pracovníka (zdroj: vlastní šetření)*

¹⁷Během vyplňování dotazníků bylo respondentům k 9. otázce doplněno vysvětlení, že „odborným pracovníkem“ se míní psycholog, odborný poradce v oblasti vztahů, užívání návykových látek, dalšího vzdělání a volby povolání, apod.

Otázka č. 10: *Kouříš cigarety?*

- a) *Ano, denně*
- b) *Ano, ale jen příležitostně*
- c) *Zkusil/a jsem to, ale dál nekouřím*
- d) *Nezkusil/a jsem to a ani mě to neláká*
- e) *Jiná možnost (vypiš)*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	0	0	0	0	0	2	1	0	3	1	0	0	1	0	1	0	0	1	10	2,8
b)	0	0	1	0	1	1	2	2	4	4	1	2	2	1	1	1	0	0	23	6,6
c)	0	2	13	5	10	16	14	11	8	13	4	10	8	1	5	1	2	0	123	35,0
d)	15	6	30	19	31	19	20	15	6	10	7	6	2	0	4	0	2	1	193	55,0
e)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,3
Neodp.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,3
Σ	15	8	44	24	42	38	37	28	21	30	12	18	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 8: Kouření cigaret (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 11: *Piješ alkohol?*

- a) *Ano, denně*
- b) *Ano, ale jen příležitostně*
- c) *Zkusil/a jsem to, ale více mě to neláká*
- d) *Nezkusil/a jsem to a ani mě to neláká*
- e) *Jiná možnost (vypiš)*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	3	0,9
b)	0	3	3	5	3	12	11	10	10	17	7	11	11	1	8	2	3	1	118	33,6
c)	4	2	13	9	11	14	17	7	9	5	4	3	2	0	2	0	1	0	103	29,3
d)	10	3	25	9	27	11	9	10	2	6	1	4	0	0	1	0	0	0	118	33,6
e)	1	0	3	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	7	2,0
Neodp.	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0,6
Σ	15	8	44	24	42	38	37	28	21	30	12	18	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 9: Užívání alkoholu (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 12: Zkusil/a jsi někdy nějakou drogu například marihuanu, hašiš, pervitin, LSD nebo jinou?

- a) Ano, denně
- b) Ano, ale jen příležitostně
- c) Zkusil/a jsem to, ale více mě to neláká
- d) Nezkusil/a jsem to a ani mě to neláká
- e) Jiná možnost (vypiš)

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,3
b)	0	0	0	0	1	0	0	1	3	3	1	2	0	0	1	0	0	0	12	3,4
c)	0	0	2	0	2	1	1	2	4	3	1	4	3	0	0	0	0	1	24	6,8
d)	15	8	42	23	39	36	36	25	14	23	10	12	10	2	10	2	4	1	312	88,9
e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0,6
Σ	15	8	44	24	42	38	37	28	21	30	12	18	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 10: Užívání drog (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 13: Pokud jsi v bodě 10 zadal/a možnost a) – c), o jakou drogu se jednalo?

- a) Marihuana
- b) Hašiš
- c) Pervitin
- d) LSD
- e) Jiná droga (vypiš)

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	0	0	1	0	3	1	1	3	6	3	2	6	3	0	1	0	0	1	31	86,1
b)	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2,8
c)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
d)	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5,6
e)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5,6
Σ	0	0	2	0	3	2	1	4	6	5	2	6	3	0	1	0	0	1	36	100

Tabulka č. 11: Zkušenost s drogou (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 14: *Zaujala Tě myšlenka nízkoprahového klubu pro děti a mládež, který je výše popsán?*

- a) *Ano*
b) *Ne*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	10	3	34	18	32	18	29	18	13	17	5	8	13	1	10	0	4	2	235	67,0
b)	5	5	10	6	9	20	8	10	8	13	7	10	0	1	1	2	0	0	115	32,8
Neodp.	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,3
Σ	15	8	44	24	42	38	37	28	21	30	12	18	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 12: Atraktivita myšlenky (zdroj: vlastní šetření)

Otázka č. 15: *Pokud by byl nízkoprahový klub v Konici – navštěvoval/a bys jej?*

- a) *ano*
b) *ne*

Odpověď	11		12		13		14		15		16		17		18		19		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH		
a)	7	2	23	12	25	6	17	13	11	10	3	2	9	0	3	0	2	2	147	41,9
b)	8	6	21	12	15	32	20	15	9	20	9	16	4	2	8	2	2	0	201	57,3
Neodp.	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0,9
Σ	15	8	44	24	42	38	37	28	21	30	12	18	13	2	11	2	4	2	351	100

Tabulka č. 13: Potencionální zájem (zdroj: vlastní šetření)